

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARINDA GÖREV YAPAN KUR'AN
KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN DRAMA ALANINDAKİ
YETERLİKLERİNİN BELİRLENMESİ
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Züleyha Betül EKEN

KOCAELİ 2021

**T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**4-6 YAŞ KUR'AN KURSLARINDA GÖREV YAPAN KUR'AN
KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN DRAMA ALANINDAKİ
YETERLİKLERİNİN BELİRLENMESİ
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Züleyha Betül EKEN

Danışman: Doç. Dr. Muhammet Fatih GENÇ

KOCAELİ 2021

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

4-6 YAŞ KUR'AN KURLARINDA GÖREV YAPAN KUR'AN
KURSU ÖĞRETİCİLERİNİN DRAMA ALANINDAKİ
YETERLİKLERİNİN BELİRLENMESİ
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Züleyha Betül EKEN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 27/10/2021-22

KOCAELİ 2021

ÖNSÖZ

Okul öncesi dönem çocuklara, bilimsel kaynaklara dayalı nitelikli ve sağlıklı din ve ahlaki değerler eğitimi vermek amacıyla, 2013 yılında açılmaya başlayan ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yaygın din eğitimi hizmetleri arasında yerini alan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarına talep her geçen gün artmakta ve bu kurslardaki öğrenci sayısı çoğalmaktadır. Bu durum 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında verilen din ve ahlaki değerler eğitiminin önemli bir ihtiyaca cevap verdiğini göstermektedir. Fakat bütün eğitim süreçlerinde olduğu gibi söz konusu kurslarda verilen eğitimin amacına ulaşması için hedef kitlenin gelişim özelliklerine uygun öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılması ve görev yapan öğretmenlerinde bu yöntem ve teknikler hakkında yeterli bilgi ve donanımına sahip olması gerekmektedir.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları için hazırlanan öğretim programı ve öğretici kitapları incelendiğinde drama yöntemine çokça yer verildiği görülmektedir. Okul öncesi eğitimde, çocuğun bütün gelişim alanlarını desteklediği, soyut kavramları somutlaştırarak ve yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat verdiği için drama önemli öğretim yöntemlerindedir. Ayrıca drama, henüz işlem öncesi evrede olan 4-6 yaş grubu çocuklara sevgi, saygı, adalet, sorumluluk gibi soyut kavram olan ahlaki değerleri kendi bedenlerinde algılayarak ve hissederek öğrenmelerine katkıda bulunur. Bu tez çalışmasında 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama alanındaki yeterlikleri mevcut haliyle ele alınmıştır. Bu amaçla 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlere anket tekniği uygulanmış ve katılımcıların drama yöntemine dair bilgi ve uygulama düzeyleri tespit edilerek çeşitli öneriler sunulmuştur.

Çalışmamız giriş bölümünden sonra üç bölüme ayrılmaktadır. Giriş bölümünde araştırma konusu açıklanmıştır. Birinci bölümde; araştırmanın problem ve yöntemi, tanımlar ve ilgili çalışmalara yer verilmiştir. İkinci bölümde; okul öncesi dönem çocuğun gelişim özellikleri ve din ve ahlaki değerler eğitimi, bir öğretim yöntemi olarak dramada kullanılan teknikler anlatılmış ve 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın temel ilkeleri ve dramanın hedeflerinin ortak yönleri vurgulanarak niçin drama yönteminin tercih edilmesi gerektiği açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, anket sonuçlarından elde edilen bulgular verilerek, araştırma sonuçları

değerlendirilip yorumlanmıştır. Son bölümde ise araştırma sonuçları doğrultusunda tavsiye ve önerilere yer verilmiştir.

Yüksek lisans dönemimin bu zorlu tez aşamasında; bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, öğreten, her zaman rehberliğini ve desteklerini esirgemeyen sevgili danışmanım Doç. Dr. Muhammet Fatih Genç hocama, yüksek lisans derslerinde değerli bilgi ve deneyimlerini bizimle paylaşan Doç. Dr. Sefer Yavuz, Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Araz ve Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Gümrükçüoğlu hocalarıma, tez çalışmama vakit ayırıp değerlendiren ve beni yönlendiren değerli jüri üyeleri; Prof. Dr. Mehmet Bahçekapılı ve Dr. Öğr. Üyesi Esra Ünlüer hocalarıma ve öğrencisi olduğum bütün öğretmenlerime minnet ve teşekkürlerimi sunarım. Beni güzel değerlerle yetiştiren, hayır dualarını esirgemeyen sevgili anne ve babama, sevgili kardeşim Büşra Uğurlu'ya, beni her koşulda destekleyen değerli yol arkadaşım Süleyman Eken'e ve biricik oğlumuz Ahmet Selim Eken'e, Kur'an Kursu öğreticiliğim sürecinde enerjilerini ve sevgilerini üzerimde hissettiğim minik öğrencilerime, çalışmaya katılan tüm meslektaşlarıma ve süreç içinde bana destek olan tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	8
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	8
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	9
1.3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	10
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	10
1.5. TANIMLAR	11
1.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	11
1.7. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....	12
1.8. VERİLERİN TOPLANMASI.....	13
1.9. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI	14
1.10. İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	29
2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ.....	29
2.1.1. Fiziksel (Motor) Gelişim.....	30
2.1.2. Bilişsel Gelişim	31
2.1.3. Dil Gelişimi	33
2.1.4. Sosyal ve Duygusal Gelişim.....	34
2.1.5. Ahlaki Gelişim	36
2.1.6. Dini Gelişim	38
2.1.7. Okul Öncesi Dönem Çocuğun Temel İhtiyaçlarından Oyun	40
2.2. BİR ÖĞRETİM YÖNTEMİ OLARAK DRAMA	42
2.2.1. Oyun ve Drama İlişkisi.....	45
2.2.2. Dramanın Aşamaları	45
2.2.3. Dramada Kullanılan Teknikler	47

2.2.4. Dramanın Faydaları	53
2.2.5. Drama Öğretmeninin Özellikleri.....	56
2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEM DİN VE AHLAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ.....	58
2.4. 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURLARI.....	61
2.4.1. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın Temel İlkeleri ve Drama	63
2.4.2. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri	65
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	68
3.1. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	68
3.1.1 Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Teknikleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna Ait Bulgular	73
3.1.2. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Tekniklerini Din Ve Ahlaki Değerler Eğitiminde Uygulama Düzeyine Ait Bulgular	74
3.1.3. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Tekniklerini Uygularken Karşılaştıkları Güçlükler Ait Bulgular	76
3.1.4. Öğreticilerin Ders İçerisinde Uyguladıkları Drama Yöntem Ve Tekniklerinin Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkı Durumuna Ait Bulgular	78
3.1.5. Öğreticilerin Dramaya İlişkin Bilgi Düzeyinin Drama İle İlgili Alınan Eğitime Göre Farklılık Durumuna Ait Bulgular.....	80
3.1.6. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Tekniklerini Ders Etkinliklerinde Kullanma Düzeylerinin Drama İle İlgili Alınan Eğitime Göre Farklılık Durumuna Ait Bulgular	84
3.1.7. Öğreticilerin Drama İle İlgili Aldıkları Eğitim İle Drama Çalışmalarında Başka Birinden Yardım Alma Durumuna Ait Bulgular	88
3.1.8. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Tekniklerini Ders İçerisinde Kullanma Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Farklılık Durumuna Ait Bulgular.....	89
3.1.9. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Teknikleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Düzeyleri İle Mezun Olunan Bölüm Arasındaki Farklılık Durumuna Ait Bulgular..	92
3.1.10. Öğreticilerin Ders İçerisinde Drama Yöntem Ve Tekniklerini Uygulama Düzeyleri İle Hizmet Süresi Arasındaki Farklılık Durumuna Ait Bulgular	95
3.1.11. Öğreticilerin Görev Yaptıkları Kursların Sosyo-Ekonomik Düzeyi İle Sınıflarda Drama İçin Kullanılacak Materyallerin Yeterli Olma Durumuna Ait Bulgular	97
3.2. TARTIŞMA.....	97
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	111
KAYNAKÇA.....	115
EKLER	125
EK 1: UYGULANAN ANKET	125

EK 2: ETİK KURULU ONAY YAZILARI	137
KİŞİSEL YAYINLAR VE ESERLER.....	139
ÖZGEÇMİŞ	140

ÖZET

Bu tez çalışması, 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama alanındaki yeterliliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Kocaeli İl Müftülüğü bünyesinde bulunan 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan 151 Kur'an Kursu öğretici oluşturmuştur. Araştırmada verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen "Drama Yeterlik Anketi", verilerin analizinde ise SPSS 17.0 programı kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, ankete katılan Kur'an Kursu öğretmenlerinin çoğunluğunun 26- 30 yaş arasında kadınlardan oluştuğu belirlenmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun mezun olduğu programdan drama tekniğine yönelik ders almadığı fakat hizmet içi eğitim ve farklı sertifika programları kapsamında drama eğitimi aldığı tespit edilmiştir. Öğreticilerin drama eğitimiyle ilgili kurslara katılmaya istekli oldukları görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin çoğunluğu, drama etkinliklerinin öğrencilerin derse katılımını artıracak ve yaratıcı düşüncelerini geliştireceğini düşünmektedir. Doğaçlama ve rol oynama tekniklerinin en çok bilgi sahibi olunan ve derslerde en çok kullanılan teknikler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Drama etkinlikleri yaparak ve yaşayarak öğrenme fırsatı sunduğu için hem dramaya katılan hem de dramayı izleyen çocukların empati yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunduğu ve özellikle değerler eğitimi konularında olumlu tutum geliştirmelerini destekleyeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: 4-6 Yaş Kur'an Kursları, Drama Eğitimi, Okul Öncesi Eğitimi

ABSTRACT

This thesis study was conducted in order to examine the qualifications of Quran Course instructors working in 4-6 Age Quran Course in teaching drama. The sample group of the study consisted 151 4-6 Age Quran Course instructors who work in Kocaeli Mufti's Office. The SPSS 17.0 program was used in the analysis of the data obtained from the "Drama Proficiency Questionnaire" developed by the researcher. As a result of the research, most instructors consist of women between the ages of 26-30. It was determined that most of the participants did not take any courses on drama technique from the program they graduated but received drama training within the scope of in-service training and different certificate programs. It was observed that the instructors were willing to attend courses on drama education. In addition, most of the instructors think that drama activities increase students' participation in the lesson and drama activities improve students' creative thinking. It was concluded that improvisation and role-playing techniques were the most well-informed and used techniques in the lessons. It is thought that it will contribute to the development of empathy skills of children who participate in drama and watch the drama, as it provides the opportunity to learn by doing and experiencing drama activities, and it will support their positive attitude, especially on values education.

Keywords: 4-6 Ages Quran Courses, Drama Teaching, Preschool Education

KISALTMALAR LİSTESİ

DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİKAB	: Din Kültürü ve Ahkâk Bilgisi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences/ Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 2019-2020 Yılında Kocaeli İl Müftülüğü'ne Bağlı Görev Yapan 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sayısı.....	13
Tablo 2. 4-6 Yaş Grubu Kur'an kursları ile ilgili Yüksek Lisans Tezleri	23
Tablo 3. 4-6 Yaş Grubu Kur'an kursları ile ilgili Yüksek Lisans Tezleri (Devamı).....	24
Tablo 4. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Verileri	68
Tablo 5. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Verileri (Devamı)	69
Tablo 6. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Verileri (Devamı)	70
Tablo 7. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Drama Tekniğı İle İlgili Alınan Eğitim Dağılımı.....	70
Tablo 8. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Drama Eğitimi İle İlgili Kurslara Katılma İsteğı Dağılımı	71
Tablo 9. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Drama Tekniğini Sınıf İçi Kullanma ve Çalışmalarda Yardım Alma Dağılımı	71
Tablo 10. Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Drama Teknikleri Bilgi Düzeyi Yeterlik Dağılımı.....	72
Tablo 11. Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Sertifika Sahipliğı ve Nerden Aldıklarına Dair Dağılımı	72
Tablo 12. Katılımcıların Drama Teknikleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna Ait Bulgular	73
Tablo 13. Katılımcıların Drama Teknikleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna Ait Bulgular (Devamı)	74
Tablo 14. Katılımcıların Drama Tekniklerini Ders Etkinliklerinde Kullanma Durumuna Ait Bulgular	75
Tablo 15. Katılımcıların Drama Tekniklerini Ders Etkinliklerinde Kullanma Durumuna Ait Bulgular (Devamı)	75
Tablo 16. Katılımcıların Drama Eğitime Uygun Fiziksel Bir Ortama Sahip Olma Durumuna Ait Bulgular	76
Tablo 17. Sınıf İçi Drama Etkinlikleri İ için Kullanılacak Materyallerin Yeterlik Durumuna Ait Bulgular	77
Tablo 18. Sınıf İçi Drama Etkinliklerini Uygulamada Sorun Yaşama Durumuna Ait Bulgular	77
Tablo 19. Sınıf İçi Drama Etkinlikler Katılımda Sorun Yaşama Durumuna Ait Bulgular ...	77
Tablo 20. Drama Etkinliklerinin Ders Katılıma Katkısına Ait Bulgular	78
Tablo 21. Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşümlerine Katkısına Ait Bulgular	78
Tablo 22. Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Kendilerini Tanımaya Katkısına Ait Bulgular	79
Tablo 23. Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Problem Çözmesine Katkısına Ait Bulgular	79
Tablo 24. Drama Etkinliklerinin Sonunda Değerlendirme Yapılmasına Dair Bulgular	79
Tablo 25. Rol Oynama Tekniğı ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	80
Tablo 26. Rol Değıştirme Tekniğı ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	80

Tablo 27. Dramatizasyon Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	81
Tablo 28. Sıcak Sandalye Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	81
Tablo 29. Bilinç Koridoru Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	82
Tablo 30. Pandomim Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	82
Tablo 31. Rol Kartları Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	83
Tablo 32. Gerçek An-Doğruluk Anı Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	83
Tablo 33. Grup Heykelleri-Tablo Oluşturma Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi.....	84
Tablo 34. Rol Oynama Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	85
Tablo 35. Rol Değiştirme Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	85
Tablo 36. Dramatizasyon Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	86
Tablo 37. Sıcak Sandalye Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	86
Tablo 38. Pandomim Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	87
Tablo 39. Rol Kartları Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	87
Tablo 40. Drama ile İlgili Alınan Eğitim ile Drama Çalışmaları İçin Başka Birinden Yardım Alma Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	88
Tablo 41. Doğaçlama Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	89
Tablo 42. Rol Oynama Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	89
Tablo 43. Rol Değiştirme Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	90
Tablo 44. Dramatizasyon Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	90
Tablo 45. Sıcak Sandalye Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	90
Tablo 46. Pandomim Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	91
Tablo 47. Doğaçlama Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	92
Tablo 48. Rol Oynama Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	92
Tablo 49. Rol Değiştirme Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	93
Tablo 50. Dramatizasyon Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	93

Tablo 51. Pantomim Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	94
Tablo 52. Rol Kartları Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	94
Tablo 53. Bilinç Koridoru Tekniği Kullanma Durumu ile Hizmet Süresi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	95
Tablo 54. Gerçek An-Doğruluk Anı Tekniği Kullanma Durumu ile Hizmet Süresi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi	95
Tablo 55. Görev Yapılan Kursun Sosyo-Ekonomik Düzeyi ile Drama Etkinlikleri İçin Kullanılacak Materyallerin Yeterli Olması Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi.....	97

GİRİŞ

Her yönüyle bütün bir varlık olan insan; bebeklik, çocukluk, gençlik ve yetişkinlik gibi çeşitli gelişim dönemlerinden geçerek hayatına devam eder. Her bir dönemin birbiriyle bağlantılı zihinsel, duygusal, fiziksel, sosyal, psikolojik ve dini gelişim özellikleri ve bu dönemlerde kazanılması gereken davranışlar vardır. Çocuğun eğitiminde bu gelişim dönemlerinin iyi bilinmesi ve verilecek eğitimin buna göre planlanması gerekir¹.

Erken çocukluk dönemi olarak da isimlendirilen okul öncesi dönemde gelişim ve olgunlaşma oldukça hızlıdır. Bu dönemde öğrenilen bilgiler ve kazanılan davranışlar kalıcı olduğu için bireyin gelecek hayatına ilişkin sosyal, zihinsel, duygusal vb. pek çok temel beceri ve alışkanlıklar okul öncesi dönemde oluşur. Bireyin sosyal hayatını ve manevi yönünü etkileyen ahlaki değerlerde bu dönemde yerleşmeye başlar².

Freud, Erikson gibi birçok gelişim kuramcısına göre bireyin kişilik gelişiminde çocukluğun ilk 5-6 yılının etkisi çoktur³. Çünkü birey yetişkin hayatına hazırlayıcı davranışları erken çocukluk döneminde öğrenir ve bu dönemde öğrendikleri bireyde derin ve kalıcı izler bırakır⁴. Okul öncesi dönemde yapılan eğitim faaliyetlerinin bireyin gelecekteki kişilik, karakter yapısı ve dini bakış açısını şekillendirdiği araştırmalarda ortaya konulmuştur⁵. Dolayısıyla okul öncesi dönemde din eğitimi ve ahlaki değerler eğitimi de ihmal edilmemesi gereken önemli bir alandır.

Çocuklar, dini konulara merak ve dini duygu gelişiminin en yoğun olduğu bu dönemde Allah'a inanma konusunda özel bir hazırlık içindedirler⁶. Bu dönemde

¹ Azize Ummanel, Dilek Aytaç. "Gelişim ve Öğrenme", Şu kitapta: Ed. Süleyman Çelenk, Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, (2016), s.37-40.

² Cemil Oruç. "Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi". Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama, (2), (2010), s.37-60.

³ Osman Özdemir, Pınar Güzel Özdemir, Muhammed Tayyib Kadak, Serhat Nasıroğlu. "Kişilik gelişimi". Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(4), (2012), s.566-589.

⁴ Mustafa Köylü, "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 45(2), (2004): 37-54.

⁵ Muhammet Ali Yazıbaşı, "Çocukluk Döneminde Din ve Din Eğitiminin Çocuklara Kazandırdıkları". İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(1), (2017), s.311.

⁶ Kerim Yavuz, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, (1983), s. 41.

verilen din eğitimi bireyin gelecek hayatındaki dini bakış açısı ve dini yaşantısının çerçevesini oluşturur⁷. Okul öncesi dönem çocuklarda çevre (aile) etkenine bağlı olarak dini uyanma ve dini duygunun hareketlendiği dönemdir. Aile ortamında çocuğun gördüğü dini davranışlar, çocuktaki dini konulara olan merakı ve ilgiyi besler. Çocuğun dini konulardaki sorularının gelişim düzeyine uygun ve merakını köreltmeyecek şekilde cevaplandırılması gerekir⁸. Çocuğun dini konulara ilgi ve merakının yüksek olduğu bu dönemde bu ilgi beslenmezse ve sağlıklı yönlendirme yapılmazsa, çocuktaki dini ilginin ve öğrenme isteğinin azalarak köreldiği hatta dine karşı inkârcı bir tutuma dönüşebildiği tespit edilmiştir⁹.

Okul öncesi dönemde çocuklara sağlıklı din eğitimi vermek için çocuğun sosyal, duygusal, bilişsel gelişim özelliklerinin yanında dini gelişim özelliklerinin de dikkate alınması, kullanılacak öğretim yöntemlerinin buna göre seçilmesi gereklidir¹⁰. Bu dönemde çocuklar, yakın çevrede duydukları dini kavramları kelime dağarcığına eklerler. Zihin gelişimi henüz tamamlanmamış olsa da Allah, peygamber, cennet vb. dine ait temel kavramları öğrenirler. Aile ve sosyal çevrede gördükleri diğer davranışlar gibi dini davranışları da taklit ederler¹¹. Kendilerine öğretilenlerin doğru olduğuna şüphe duymadan inanırlar. Çünkü çocuklar inanarak kendilerini emniyette hissederler. Bu dönemde çocuklar soyut düşünemedikleri için antropomorfik (insan biçimli) Allah inancı taşırlar¹².

Duygular, çocukta dini gelişimin temel kaynağını oluşturur¹³. Din, akıl ile anlaşılırken duygular vasıtasıyla yaşanır. Çocuklar dini, önce duyguları vasıtasıyla algılar. Bu nedenle okul öncesi dönem din eğitiminden bahsederken duygu boyutu ihmal edilmemelidir¹⁴. Çocukta dini duygunun hangi dönemde ortaya çıktığı ile alakalı farklı görüşler vardır. İbn Sina, Farabi, Gazali ve İmam Şafî gibi İslam alimleri ve Batı’ da Spencer, Scheler, W. James, Fröbel, Erasmus, Herbart gibi din adamları din

⁷ Zeynep Nezahat Cihandide, (2014). Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi (2.Baskı). İstanbul: DEM (Değerler Eğitimi Merkezi) Yayınları. s.15.

⁸ Zeynep Nezahat Cihandide, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, 187-188.

⁹ Mustafa Tavukçuoğlu, “Okul Öncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi”. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 14(14), (2002), s.52-55.

¹⁰ Mustafa Köylü, “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”, s.138.

¹¹ Ali Köse, Ali Ayten, Din Psikolojisi, (8. Baskı), İstanbul: Timaş, (2018), s.117.

¹² Mustafa Köylü, “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”, s.138-140.

¹³ Egemen, Bedi Ziya, Din Psikolojisi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. (1952), s.10-11.

¹⁴ Kerim Yavuz, Çocuk ve Din, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, (1994). s.163.

duygusunun çocukta erken dönemde, J.J. Rousseau, H. Lisager ise geç yaşlarda (12-15) ortaya çıktığını savunmuşlardır¹⁵. Ayet¹⁶ ve hadislerde¹⁷ de ise çocuktaki inanma ihtiyacının fitri (doğuştan) olduğuna vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla çocukta dini ilgi ve doğal bir inanma ihtiyacı vardır.

Dini duygu kavramı ise; dini objeler karşısında açığa çıkan duyguların genel adıdır. Başka bir ifade ile din duygusu dini konular karşısında kişide beliren duygulardır. Buna göre dini duygu; sevgi, korku, güven, himaye edilme, korunma, emniyet, saygı, ümit, teslimiyet, sonsuzluğu arama gibi birçok duyguyla ilişkilendirilebilir¹⁸. Çocukluk döneminde sevgi, güven, korunma, bağlanma duyguları açığa çıkarılıp, beslenir ve geliştirilirse din duygusu da o ölçüde geliştirilmiş olur. Bu nedenle okul öncesi dönem din eğitiminde bu duygular kılavuz olmalıdır¹⁹. Sevgi temelinde verilen din eğitimi de korku ile aktarılanlarda çocuğun hayatında kalıcı izler bırakır²⁰. Ama sevgiyle aktarılanlar olumlu gelişmelere sebep olurken, korku temelli verilen din eğitimi körü körüne inanmayı amaçlar ve istenmedik olumsuz sonuçlara sebep olabilir²¹.

Okul öncesi dönem, bireyin sahip olduğu ahlaki değerlere ait bilgilerin temellerinin de atıldığı dönemdir. Çocuk herhangi bir ahlaki değer ve faziletlere sahip olarak dünyaya gelmez. Fakat çocukta gelişmeye ve olgunlaşmaya açık ahlaki potansiyel vardır. Değer öğrenimi yaşam boyu devam etse de temel bilgiler erken dönemde kazanıldığı için bu çekirdek yapının değişimi zordur. Dürüstlük, sevgi, saygı, sorumluluk, cesaret, yardımseverlik, vefa, çalışkanlık, iç disiplin vb. gibi ortak ahlaki değerler vardır. Çocuk bu değerleri önce aile ve yakın çevresinin davranışlarını model alarak öğrenir. Bu noktada çocuğun aile ve çevresinin ahlâkî değerlerin yaşanması konusunda güzel örnek olması, çocukta sağlıklı ahlaki temellerin oluşumunda son derece önemlidir²².

¹⁵ Mustafa Tavukçuoğlu, “Okul Öncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi”, s.52.

¹⁶ Araf, 7/172; Rum, 30/30; Hucurat, 49/7.

¹⁷ Buhari, Kader 3; Müslim, İman 264.

¹⁸ Zeynep Nezahat Cihandide, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, s.61.

¹⁹ Esra Türk, “Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi”. Marife Dini Araştırmalar Dergisi, 14(3), (2014), s.143-158.

²⁰ Ali Köse, Ali Ayten, Din Psikolojisi, s.129.

²¹ Doğan Cüceloğlu, İçimizdeki çocuk, (54. Baskı), İstanbul: Remzi Yayınevi, (2017), s.121.

²² Fatma Göçmen, “Okul Öncesi Çocuklarda Dramayla Ahlâk Eğitimi: Yardımlaşma”. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, (2019), s. 34-42.

Ailede başlayan din ve ahlaki değerler eğitimi eğitim kurumlarında devam etmektedir. Okul öncesi dönemde din ve ahlaki değerler eğitimi çocuğun bütün gelişim alanları, bireysel farklılıkları, duygusal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, doğrudan klasik anlatım metoduyla değil, çocuğun duygularına hitap edecek şekilde eğlenceli oyun aktiviteleri içerisinde verilmelidir²³. Bu dönem din ve ahlaki değerler eğitiminde amaç, çocukların bu değerleri keşfetmesi, içselleştirmesi olmalıdır. Çünkü çocukların özdenetim yeteneğini geliştirmeleri için bu değerleri içselleştirmelerine ihtiyaç vardır. Çocukların ahlâkî değerleri gerçek anlamda keşfedebilmesi; oyun oynama, şarkı söyleme, resim yapma, düşünme, hareket etme, sosyal paylaşım içerisinde olma, hayal kurma vb. gibi farklı duyguları kullanarak birçok olguyu birleştirmelerine imkân veren etkili eğitim yöntem ve tekniklerinin kullanılması ile mümkündür²⁴. Bu nedenle okul öncesi dönem din ve değerler eğitimi verilirken kullanılacak en iyi öğretim yöntemlerinden biri dramadır.

Drama alanındaki akademik çalışmaları ile tanınan San (1996) dramayı, “doğaçlama ve rol oynama gibi tiyatro ve drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde katılımcıların bir yaşantıyı, olayı, fikri, eğitim ünitesini, soyut bir kavramı, davranışı eski bilimsel örüntülerinin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, duygu ve yaşantıların gözden geçirildiği oyunsu süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılması” olarak tanımlamaktadır²⁵. Henüz somut düşünme özelliğine sahip olan okul öncesi dönem çocuklara, soyut kavram olan ahlâkî değerleri drama yöntemi vasıtasıyla yaparak-yaşayarak öğrenme ve duyguları ile tecrübe etme fırsatı sunulmuş olur. Çünkü dramanın hedeflerinden biri de soyut kavramları somut yaşantılara dönüştürerek algılama becerilerini geliştirmektir²⁶.

Drama yönteminin etkili olmasının nedenlerinden biri dramanın derin anlama yoluyla öğrenmeyi sağlamasıdır. Çünkü drama, çocuğun kendi hareketleri ile bilgiyi

²³ Mustafa Tavukçuoğlu, “Okul Öncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi”, s.59.

²⁴ Cemil Oruç, “Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi”, s. 50-51.

²⁵ İnci San, “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama.” Yeni Türkiye Dergisi, 2(7), (1996). s.148-160.

²⁶ Adalet Kandır, “Yaratıcı Dramanın Okul Öncesi Eğitim Programındaki Yeri ve Hedefleri.” Şu kitapta: Haz.Ekrem Musaoğlu. Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Kök Yayıncılık, 2016, s. 28.

denemesini ve bilgiyi üç boyutlu hale getirmesini sağlar. Çocuk drama etkinliğini oyun olarak algıladığı için fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak bütün ilgi ve enerjisini drama etkinliğine yöneltir²⁷. Bu nedenle çocuklar drama ile bir taraftan oyun oynarken diğer taraftan yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı bulur.

Ülkemizde 2013 Okul Öncesi Eğitim Programına bakıldığında; motor gelişimi, dil gelişimi, sosyal ve duygusal gelişim alanlarını destekleyici kazanımlar mevcutken²⁸, din ve ahlaki değerler gelişim alanını destekleyici kazanımlara yer verilmemesi önemli bir eksiklik olarak hissedilmiştir. Teknolojik gelişmelerin hızla devam etmesi, internet, sosyal medya kullanımının yaygınlaşması ve kitle iletişim araçları sayesinde küreselleşen günümüz dünyasında, insanlar dini ve manevi değerlerden uzaklaşarak, anlam ve amaç boşluğuna düşmekte, toplumların sosyal yapısı değişmekte, ahlaki yozlaşma artmakta, birçok ülke bu konuda çözüm aramaktadır. Çocuğun kişilik ve değerlerinin temellerinin oluşmasında birinci etken olan aile kurumu da bu değişimlerden etkilenmektedir. Dışarıda oyun oynamanın geçmişe oranla güvenilirliğini yitirmesi ile ev ortamında çocuklar, bir taraftan televizyon ve sosyal medya araçlarından olumsuz ve kötü örneklerle karşı karşıya kalabilmekte, diğer taraftan bilgisayar ve tabletteki dijital oyunların cazibesine kapılarak bağımlı hale gelebilmektedir^{29, 30}. Bütün bu gelişmeler çocuklarını manevi yönden güçlendirip, ahlaki değerleri en iyi şekilde öğretmek isteyen ebeveynlerin rehberlik görevini de zorlaştırmaktadır. İşte yaşanan bu değişimler, din ve değerler eğitiminin önemini gündeme getirmiştir. Çünkü din eğitimi, çocuklara ahlaki değerleri kazandırmak, sosyal bozulmalara sebep olan ahlaki bozulmaları gidermek, çocukların toplumun kültürel yapısına uyumunu sağlamak gibi önemli konularda rol sahibi olmakla beraber³¹ din eğitimi için estetik kaygılar dikkate alınarak hazırlanan bir program, medyanın dikkati dağıtma, yabancı imgelere maruz bırakma, anestetik etki³²

²⁷ Alev Önder, Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları. (6. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap, (2017), s.57.

²⁸ Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara, 2013.

²⁹ Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı, Yeşilcan'la Zararsız Teknoloji (2020). Erişim: 22 Kasım 2020, <https://ilkokul.tbm.org.tr/Teknoloji-Bagimliliği>

³⁰ Duygu Akçay, Hilal Özcebe, "Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların ve Ailelerinin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi". Çocuk Dergisi, 12(2), (2012), s.66-71.

³¹ Muhammet Fatih Genç, "Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi". İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi, 5(2), (2019), s.508.

³² Necla Odyakmaz, Medya Ekolojisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (2005), s.178, 179.

gibi olumsuz etkilerinin aksine, dikkat ve farkındalığı artırma ve çocuğun kendi iç imgelerini oluşturmaya yardımcı olacaktır³³. Ülkemizde okul öncesi dönem din ve değerler eğitimine yönelik resmi olarak ilk çalışmalar Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2012 yılında başlatılmıştır. 07.04.2012 tarihli ve 28257 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan “Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyon Yönetmeliği” ile Kur’an kursları ve camilerde Kur’an öğrenebilmek için şart olan 15 yaş sınırlaması kaldırılarak³⁴ 4-6 yaş grubuna yönelik Kur’an kurslarının açılmasının yasal dayanağı hazırlanmış ve “Kur’an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi” geliştirilmiştir. 2013-2014 eğitim-öğretim yılında 10 ilde pilot olarak uygulanan program, 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ülke geneline yayılmıştır. Böylece cumhuriyetin ilanından sonra okul öncesi din eğitimi yaygın eğitim kapsamında DİB’e bağlı 4-6 yaş Grubu Kur’an Kursları ile resmiyet kazanmıştır³⁵.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları için hazırlanan öğretim programının temel amaçları; 4-6 (48-72 ay) yaş seviyesindeki çocukların, insan hayatına anlam katan İslam dininin değerlerini öğrenerek, günlük yaşantıda bu değerleri uygulayabilmelerini, Kur'an-ı Kerim'i seviyelerine uygun olarak tanıyıp öğrenebilmelerini, Allah'ı sevgi temelinde tanımalarını, Hz. Peygamberin ahlakını ve kişilik özelliklerini öğrenerek örnek almalarını ve diğer gelişim alanlarına da katkıda bulunarak sağlıklı dini ve ahlaki gelişim göstermelerine yardımcı olmaktır³⁶.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında öğretici olarak hizmet sunacak olan personelde bulunması gereken bazı şartlar vardır. Bu şartlardan birisi de içeriğinde dramaya yönelik derslerin de bulunduğu çocuk gelişimi ve eğitimi alanında sertifikalı

³³ Muzaffer Üzümcü, Nuran Çınar. “Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur’an Kursları (Çorlu Örneği)”. Trabzon İlahiyat Dergisi, 7(1), (2020), s.11.

³⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, Resmî Gazete 28257 (7 Nisan 2012), md. 4/1. erişim: 22 Kasım 2020, <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/detay/180/diyaret-i%C5%9Fleri-ba%C5%9Fkanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-kur%E2%80%99an-e%C4%9Fitim-ve-%C3%B6%C4%9Fretimine-y%C3%B6nelik-kurslar-ile-%C3%B6%C4%9Frenci-yurt-ve-pansiyonlar%C4%B1-y%C3%B6netmeli%C4%9Fi>.

³⁵ Muhammet Fatih Genç, “Diyanet İşleri Başkanlığı’na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi”, s. 509.

³⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: DİB Yayınları, (2018), s. 7.

programlara katılıp, bu alanda sertifika sahibi olmaktır³⁷. Ayrıca DİB tarafından görevli personelin niteliğini artırmak için hizmet içi eğitim programları ve seminerlerde de drama eğitimine yer verilmiştir. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları için hazırlanan öğretici kitaplarında da drama yöntemini içeren bolca etkinlik vardır. Bu durum DİB'in bu kurslarda verilen eğitimde drama yönteminin kullanılmasına verdiği önemi göstermektedir.

Okul öncesi eğitimde dramanın özgüven ve karar verme becerilerinin geliştirilmesi, sosyal duygusal, zihinsel gelişim alanlarının desteklenmesi, dil ve iletişim becerilerini geliştirme, çevreye karşı duyarlı olma, olaylara farklı açılardan bakma, toplumsal değerlerin desteklenmesi gibi çok yönlü hedefleri vardır³⁸. Drama yönteminin belirlenen amaçlara ulaşmasında dramayı uygulayan öğretmenin bu yöntemin gerektirdiği davranışlara sahip olması önem taşır³⁹. Çünkü öğretmenin drama tekniklerini çocuğun ihtiyaç ve problemlerine göre uygulaması çocuğa güç ve güven verir.⁴⁰

Bütün bu bilgiler ışığında DİB'e bağlı 4-6 Yaş Kur'an kurslarında görev yapan Kur'an kursu öğretmenlerinin drama alanındaki yeterliliklerinin araştırılması bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmıştır. Bu nedenle bu araştırma ile söz konusu kurslarda görev yapan öğretmenlerin drama alanındaki yeterlilikleri mevcut haliyle ortaya konulmaya çalışılarak, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama alanındaki yeterliliklerinin artırılması için yapılan çalışmalara yardımcı olmak hedeflenmiştir.

³⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği (2019). 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/Documents/2019-2020%20E%C4%9Fitim%20%C3%96%C4%9Fretim%20Y%C4%B1%C4%B1%20Kuran%20Kurslar%C4%B1%20Uygulama%20Esaslar%C4%B1.pdf>

³⁸ Adalet Kandır, "Yaratıcı Dramanın Okul Öncesi Eğitim Programındaki Yeri ve Hedefleri." Şu kitapta: Haz. Ekrem Musaoğlu. Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Kök Yayıncılık, (2016), s.27-28.

³⁹ Alev Önder, Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları, s.34.

⁴⁰ Engin Karadağ, Tuğba Korkmaz, Nihat Çalışkan, Sedat Yüksel. "Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri". Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(2), (2008), s.176.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Bu araştırma ile 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin drama alanındaki yeterlilikleri mevcut haliyle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Buna göre araştırmanın temel problemi şudur: 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin drama alanındaki yeterlilik durumları ve drama tekniğini uygulama düzeyine ilişkin görüşleri nelerdir? Bu temel problem cümlesine bağlı olarak; öğretmenlerin drama alanındaki genel bilgi düzeyleri ve eğitim sürecinde dramayı etkin kullanabilme durumlarını belirleyebilmek için aşağıda verilen alt problemlere cevap aranmıştır.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapan Kur'an kursu öğretmenlerinin görüşlerine göre;

1. Öğretmenlerin drama yöntem ve teknikleri hakkındaki bilgi sahibi olma durumu ne düzeydedir?
2. Öğretmenlerin derste drama yöntem ve tekniklerini din ve ahlaki değerler eğitiminde uygulama düzeyleri nasıldır?
3. Öğretmenlerin drama yöntem ve tekniklerini uygularken karşılaştıkları güçlükler nelerdir?
4. Öğretmenlerin ders içerisinde uyguladıkları drama yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin kişisel gelişimine katkı durumu hangi düzeydedir?
5. Öğretmenlerin dramaya ilişkin bilgi düzeyi, drama ile ilgili alınan eğitime göre farklılık gösteriyor mu?
6. Öğretmenlerin drama yöntem ve tekniklerini ders etkinliklerinde kullanmaları, drama ile ilgili alınan eğitime göre farklılık gösteriyor mu?
7. Öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile drama çalışmalarında başka birinden yardım almaları arasında bir ilişki var mıdır?

8. Öğreticilerin drama yöntem ve tekniklerini ders içerisinde kullanmaları eğitim durumuna göre farklılık gösteriyor mu?

9. Öğreticilerin drama yöntem ve teknikleri hakkında bilgi sahibi olmaları ile mezun olunan bölüm arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

10. Derste drama yöntem ve tekniklerini din ve ahlaki değerler eğitiminde uygulama düzeyleri ile hizmet süresi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

11. Öğreticilerin görev yaptıkları kursun sosyo-ekonomik düzeyi ile sınıflarda drama etkinlikleri için kullanılacak materyallerin yeterli olması arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Okul öncesi dönem çocuklara, din ve ahlaki değerler eğitimi vermek amacıyla hazırlanan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı, uygun yöntem ve tekniklerle uygulandığında çocukların sağlıklı dinî ve ahlâkî gelişim göstermesini desteklerken, uygun olmayan yöntemler kullanıldığında ise çocukların dinî gelişimlerini ve gelecekteki dini bakış açısını olumsuz etkileyebilir. Çünkü bireylerin sağlıklı bir dini gelişim göstermelerinde din eğitimi veren kurumlar, bu kurumlarda görev yapan eğitimciler ve uygulanan yöntem ve teknikler önemli bir yere sahiptir. Bu noktada 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin, din ve ahlaki değerler eğitiminde keşfederek ve eğlenerek, öğrenme ve içselleştirme fırsatı verdiği için, drama yöntem ve tekniklerini kullanmaları önemlidir.

Bu araştırmada 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama alanındaki yeterliliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın aşağıdaki sebeplerden dolayı önemli olabileceği söylenebilir:

1. Araştırma sonucunda elde edilecek veriler, Kocaeli İl Müftülüğü'ne bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin drama yöntemine dair bilgi ve uygulama düzeyleri hakkında bilgi verebilir.

2. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev almak için gerekli olan çocuk gelişimi ve eğitimi sertifika programlarının niteliğine ilişkin bilgi verebilir.

3. Din ve ahlaki değerler eğitiminde drama uygulamasının geliştirilmesine katkı sunabilir.

4. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama alanındaki niteliklerinin artırılması için yapılan çalışmalara katkı sunabilir.

5. DİB tarafından uygulanan hizmet içi eğitim programları ve seminerlerin içeriğinin tespit edilmesinde katkı sunabilir.

6. Bu konuda yapılacak araştırmalara kaynaklık edebilir.

1.3. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

1. Araştırmanın örneklem grubunun evreni temsil ettiği, araştırma sonucunda ulaşılan bilgilerin gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.

2. Araştırmaya katılan öğretmenlerin anket sorularını anladıkları ve vermiş oldukları cevapların gerçek görüş ve duygularını yansıttığı varsayılmaktadır.

3. Kocaeli İl Müftülüğü'ne bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin tümüne ulaşılacağı varsayılmaktadır.

4. Araştırma sonuçlarının mevcut durumu gerçekçi şekliyle ortaya koyacağı varsayılmaktadır.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma;

1. Kocaeli İl Müftülüğü'ne bağlı 12 ilçede görev yapan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğreticisinden oluşan 151 öğretici ile,

2. Veri toplama aracı olarak "Drama Yeterlilik Anketi" ile,

3. Anket aracılığıyla ulaşılan veriler ışığında, yapılan analizler sonucunda getirilecek öneriler ile,

4. Kovid-19 pandemi koşullarında yüz yüze anket uygulamanın zor olmasından dolayı, günümüzde sıkça kullanılan uzaktan erişim, yani internet üzerinden yapılmıştır. Bu nedenle, İnternet üzerinden yapılan akademik çalışmalarda gözlemlenen sınırlılıklar ile,

5. 2019-2020 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

1.5. TANIMLAR

Din eğitimi: “Bireyin dinî davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme meydana getirme denemeleri” süreci olarak tanımlanmıştır⁴¹.

Ahlaki değerler: “Doğru” ya da “yanlış” olarak isimlendirilen davranışların, “iyi” ya da “kötü” olarak nitelendirilmesi sonucu karşımıza ahlaki değerler çıkar. Sade bir ifadeyle ahlaki değerler, “iyi” veya “kötü” olarak değerlendirilen davranış ve tutumları içine alan değerlerdir⁴².

4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları: DİB’e bağlı olarak 4-6 yaş (48- 72 ay) grubu çocuklara din ve ahlaki değerler eğitimi veren yaygın eğitim kurumlarıdır.

Drama: Bir olayın, durumun, duygunun, hikâye, şiir ya da kavramın sözlü veya sözsüz olarak çeşitli tekniklerle canlandırılmasıdır⁴³.

1.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin drama alanındaki yeterliliklerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu araştırma, nicel araştırma yöntemine göre yapılandırılmış bir çalışmadır. Araştırma deseni olarak nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama tercih edilmiştir. Verilerin toplanmasında anket tekniği kullanılmış olup, verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz yapılmıştır.

⁴¹ Cemal Tosun, Din Eğitimi Bilimine Giriş (9. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınevi, (2017), s.23.

⁴² Hüsamettin Erdem, Ahlak felsefesi, (3. Baskı), Konya: Hü-Er Yayınları, (2003), s.42.

⁴³ Alev Önder, Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri (8. Basım). Ankara: Nobel, (2010), s.7.

Dolayısıyla bu çalışmada değişkenler arası ilişkiler incelenmiştir. Betimsel analiz, geçmişte veya günümüzde mevcut olan bir durumu, olguyu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar⁴⁴.

Araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken; okul öncesi dönem çocuk gelişimi, okul öncesi dönem din ve ahlaki değerler eğitimi, bir eğitim yöntemi olarak drama ile ilgili yazılmış olan kitap, dergi, makale ve tezlerden dokümantasyon metoduyla yararlanılmıştır. Bu şekilde nicel desenli olan araştırma, tezin amacı ve konusuna ilişkin teorik bilgiler ile de desteklenmiştir.

1.7. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Kocaeli İl Müftülüğü'ne bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapan 452 Kur'an kursu öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Kocaeli ilinin 12 ilçesinde görev yapan 151 Kur'an kursu öğreticisi oluşturmaktadır. Betimsel araştırmalarda örneklem büyüklüğünde minimum oran, evrenin %10'u olarak dikkate alınır. Küçük evrenler için, bu oran %20 olabilir. Korelasyon değerlerini inceleyen çalışmalarda bir ilişkinin varlığı veya yokluğunu ispatlayabilmek için minimum %30'luk bir örnekleme ihtiyaç vardır.⁴⁵ Bu araştırmada ise örneklemin evrene oranı %33,4'tür. Tablo 1'de Kocaeli İl Müftülüğü'ne bağlı görev 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenleri ve araştırmanın örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin ilçelere göre dağılımı verilmiştir.

⁴⁴ Niyazi Karasar, Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel. (2008), s. 77.

⁴⁵ Yener Özen & Abdülkadir Gül, "Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu". Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (15), (2007), s.415.

Tablo 1. 2019-2020 Yılında Kocaeli İl Müftülüğü'ne Bağlı Görev Yapan 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Sayısı

İlçe	Öğretici	Katılımcı sayısı
Başiskele	29	15
Çayırova	18	17
Darica	38	7
Derince	29	15
Dilovası	6	2
Gebze	77	18
İzmit	95	18
Körfez	55	24
Gölcük	44	21
Kandıra	6	2
Karamürsel	9	4
Kartepe	46	8
Toplam	452	151

1.8. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın amacı doğrultusunda daha önce Yapalı (2018)⁴⁶ tarafından drama uzmanı, ölçme değerlendirme uzmanı görüşleri alınarak geliştirilen ve okul öncesi öğretmenlerine uygulanan, içerisinde kişisel bilgilere ait soruların da yer aldığı “Drama Yeterlilik Anketi” 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretmenlerine uyarlanarak, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Anket formu 30 sorudan meydana gelip, ilk 12 sorusu Kur'an kursu öğretmenlerinin demografik bilgilerini belirlemek amacıyla; cinsiyetleri, yaşları, mesleki kıdemleri, öğrenim durumları ve mezun oldukları bölümler ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Diğer sorular katılımcıların drama alanındaki yeterlilik durumları ve uygulama düzeyine ilişkin görüşlerini tespit etmek

⁴⁶ Yunus Yapalı, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi (Sivas İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. (2018).

amacıyla oluşturulmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında kullanılan anket formu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Kocaeli iline bağlı 12 ilçede görev yapan 151 tane 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğreticisine uygulanmıştır. Kovid-19 pandemi koşullarında yüz yüze anket uygulamanın zor olmasından dolayı, anket uygulaması günümüzde sıkça kullanılan uzaktan erişim, yani internet üzerinden yapılmıştır. Anket formu ile ilgili link ilçe müftülüklerinin personelle iletişim amaçlı kullandıkları sosyal medya gruplarında paylaşılmış ve katılımcılar “google.docs” üzerinden anket formunu doldurmuşlardır. Araştırmanın uygulanmasında gönüllülük ve gizlilik ilkesi dikkate alınarak özen gösterilmiştir.

1.9. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ VE YORUMLANMASI

Anket sonucunda elde edilen veriler SPSS 17.0 paket programına işlenmiş ve analizler bu program vasıtasıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özellikleri ile ilgili tanımlayıcı istatistiksel analizler için frekans ve yüzde teknikleri kullanılmıştır. Analizlerin sağlıklı, güvenilir ve faydalı olabilmesi için sadece kullanılan verinin kaliteli olması yeterli olmayıp uygun bir analiz tekniğinin seçimi de son derece önemlidir. Değişik ölçüm seviyeleri için uygun analiz teknikleri vardır. Parametrik testler sadece aralık ve rasyo seviyesinde ölçümler için uygundur. Sıralama ve nominal ölçümler için daha çok parametrik olmayan testlerin tercih edilmesi gerekmektedir. Analiz türü (farklılıkların test edilmesi, ilişkilerin incelenmesi gibi) ve analizde kullanılacak grup sayısı (tek grup, çok grup arası gibi) da analiz tekniğinin belirlenmesinde önemlidir. Bu tez kapsamındaki araştırma soruları iki değişken arasındaki ilişkilerin varlığı ve farklılıkların belirlenmesine yönelik olup Ki-kare testi gerçekleştirilmiştir. Esasen Ki-kare testi iki değişken arasında sistematik bir alakanın olup olmadığını belirlemeye yardımcı olur.

Ki-kare testi gözlemlenen frekans değerleri ile (teorik olarak) beklenen frekans değerlerinin karşılaştırılmasını yapmaktadır. Çapraz tabloda yer alan her bir hücre için bu iki değer arasındaki farkın kareleri alınarak beklenen değere olan oranı tespit edilir. Bu oranların toplamı ise X^2 istatistiği denen bir rakam oluşturur ki hesaplanan değer kritik (tablo değeri) değerden büyükse anlamlı bir ilişkinin varlığından söz etmek gerekmektedir. X^2 değeri örnek boyutundan etkilenebilmektedir. Bundan dolayı farklı boyutlardaki örnekler arasında ve farklı serbestlik dereceleri (sd) arasında karşılaştırma

yapıldığında hatalı sonuçlar verebilmektedir. Bu sorunu gidermek amacıyla Ki-kare bazlı istatistikler geliştirilmiştir. 2x2'den büyük tablolar için de kullanılabilen ve 0-1 arasında değer alabilen Cramer's V bunlardan biridir. İlişkinin kuvveti hakkında bilgi verir. İstatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0,05 (%5) veya (%95 güven aralığı) olarak belirlenmiştir⁴⁷.

K-S (Kolmogorov-Smirnov) tek örneklem testi, gözlenen ve beklenen kümülatif frekans dağılışı arasındaki mutlak farklılıklar dikkate alınarak geliştirilmiştir. P-değeri bir karşılaştırmada "istatistiksel anlamlı fark vardır" kararı vereceğimiz zaman yapacağımız olası hata miktarını gösterir. Ünlü bir istatistikçi olan Fisher tarafından bu hatanın maksimum kabul edilebilir düzeyi 0,05 olarak önerilmiş ve kabul görmüştür. Bir test sonucunda bulunan P-değeri 0,05'in altında bir değer ise karşılaştırma sonucunda anlamlı farklılık bulunduğu anlamına gelir. P-değeri küçüldükçe istatistiksel olarak anlamlı farklılığın kanıtı artar. Analiz sürecinde Büyüköztürk'ün korelasyon değerlerini düşük (0-0,29), orta (0,30-0,69) ve yüksek (0,70-1) olarak tanımlaması dikkate alınmıştır⁴⁸.

1.10. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Konuyla ilgili araştırmalar; 4-6 Yaş Kur'an Kursları ile ilgili yapılan çalışmalar ve okul öncesi dönemde drama ile değerler eğitimine yönelik çalışmalar olarak 2' ye ayrılarak incelenmiştir.

4-6 Yaş Kur'an kursları ile ilgili bu çalışmanın yapıldığı tarihe kadar 11 yüksek lisans tezi ve makale ve bildiri türünde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Aşağıda sırasıyla önce bu alanda yapılan makale çalışmalarına daha sonra lisansüstü tezlere yer verilmiştir.

Gün (2018), "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği" isimli çalışmasında 4-6 Yaş grubu Kur'an Kurslarını değerlendirmek amacıyla, Samsun ilinde 122 veli ve 18 öğreticiden oluşan

⁴⁷ Recai Coşkun, Remzi Altunışık, Engin Yıldırım (2017). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık, s.225-230.

⁴⁸ Şener Büyüköztürk, Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi. (2018), s.32.

örneklem grubuna anket çalışması uygulamıştır. Bu çalışma ile; öğretmenlerin pedagojik formasyon açısından yeterli olmadığı, uygulanan programın çocukların seviyesine uygun olduğu, çocukların en çok harfleri öğrenmede zorluk yaşadığı, kursların fiziksel açıdan yetersiz kaldığı sonuçlarına ulaşılmış ve çeşitli öneriler getirilmiştir⁴⁹.

Genç (2019), “Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi” isimli çalışmasında, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında eğitim sürecinde karşılaşılan problemleri ve programın amaçlanan hedefi gerçekleştirme durumunu değerlendirmek amacıyla yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlayarak, önce 20 tane 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğreticisiyle mülakat yapmış ve ulaştığı verileri betimsel analiz yoluyla değerlendirmiştir. Sonuç bölümünde; 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında anaokullarında olduğu gibi rehberlik hizmeti açılmalı, bu yaş grubuna ve değerler eğitimine uygun eğitsel geliştirici materyal ve oyuncaklar üretilmeli vb. öneriler sunmuştur⁵⁰.

Tosun ve Çapcıoğlu (2015), “4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi” isimli çalışmada, 2014 yılında 4-6 yaş grubu için hazırlanan “Kur'an Kursu Öğretim Programı” ve “Öğretici Kitabı 1 ve 2” doküman analizi yoluyla incelemiştir. Değerlendirme sonuçlarına göre söz konusu programın dini gelişim kuramlarına uygun olmakla beraber, bazı konuların çocukların gelişim özelliklerine uygun olmadığı ifade edilmiş ve öneriler sunulmuştur. Bu tarz akademik çalışmalar ve DİB'in düzenlediği çalıştaylardan gelen geri bildirimler neticesinde “Öğretici Kitabı 1 ve 2” 2018 yılında değişiklikler yapılarak yeniden güncellenmiştir⁵¹.

Yazıbaşı (2020), “Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği)” isimli çalışmasında, 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre; öğretmenlerin yeterlikleri, öğrenci ve velilerle olan deneyimlerini tespit etmek amacıyla, yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlayarak, Kırıkkale İl Müftülüğü'ne

⁴⁹ Ayşegül Gün, “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4(7). (2016).

⁵⁰ Muhammet Fatih Genç, “Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi”.

⁵¹ Cemal Tosun, & Fatma Çapcıoğlu, “4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi”. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 5(5), (2015), s. 705.

bağlı vazifeli 18 öğretici ile görüşmeler yapmıştır. Araştırma ile; öğretmenlerin kendilerini pedagojik formasyon bakımından yetersiz gördükleri, hizmet içi eğitimlerde teorik içeriğe daha çok yer verildiği, velilere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesine ihtiyaç duyulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca velilerin kurs programından okula hazırlama yönünde beklentilerinin olduğu fakat müfredatta ilkokula hazırlayıcı içerik olmadığı, öğretmenlerin bireysel gayretleri ile kurstan mezun olan çocukların ilkokulda başarı gösterdiği sonuçlarına ulaşılmıştır⁵².

Korkmaz (2020), “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma” isimli çalışmasında 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterliklerini tespit etmek amacıyla anket formu hazırlayarak, 2017/2018 eğitim-öğretim yılında Türkiye genelinde 4-6 Yaş Kur’an Kurslarında vazifeli 430 öğreticiye uygulamıştır. Araştırma ile; öğretmenlerin kendilerini eğitim-öğretim yöntemleri, özellikle öğrenci merkezli öğretim metotlarıyla ilgili yetersiz hissettikleri, sınıf yönetimi sağlayamama, çocukları motive etme ve onlarla iletişim konularında yetersiz hissettikleri sonucuna ulaşılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur⁵³. Yine Korkmaz’ın (2019) 4-6 Yaş Kur’an Kurslarını veli, öğrenci, öğretici, program, eğitim ortamları, işleyiş söz konusu kurslarda karşılaşılan temel problemler ve çözüm yolları gibi çeşitli açılardan bütüncül yaklaşımla ele aldığı kitap çalışması vardır⁵⁴.

Aybey (2019), “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)” isimli karma desene sahip çalışmasında, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu programında, uygulamada ve planlamada karşılaşılan problemleri tespit etmek amacıyla Zonguldak ilinde görevli 32 öğreticiye anket uygularken 11 öğreticiyle de mülakat yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; bu kurslarda yapılan eğitim faaliyetinin bazı eksiklerle beraber amacına ulaştığı tespit edilirken, söz konusu kurs öğretim programının çocukların seviyesine yeterince uygun

⁵² Muhammet Ali Yazıbaşı, “Kur’an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği)”. “Dini Araştırmalar, 23(57), (2020), s.95-116.

⁵³ Mehmet Korkmaz, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma”. İlahiyat Tetkikleri Dergisi, 1(53), (2020), s.237-261.

⁵⁴ Mehmet Korkmaz, 4- 6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Kayseri: Kimlik Yayınları, (2019).

olmadığı, yanlış anne-baba tutumu ve fiziki koşulların yetersiz olması, öğrenci ve yönetici kaynaklı problemler tespit edilmiştir⁵⁵.

Türkmen ve Bayrakdar (2020), “Öğretici Görüşlerine Göre 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Binalarının Fiziki İmkanlar Açısından Eğitime Elverişlilik Durumu (Gaziantep Örneği)” isimli çalışmada 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının fiziki koşullarının çocukların gelişim özelliklerine ve burada verilen eğitime elverişlilik durumunu tespit etmek amacıyla, Gaziantep ilinde görev yapan 143 öğreticiye anket uygulamıştır. Araştırma ile; kurslarda oyun alanları çocukların gelişim özellikleri yeterince dikkate alınmadan düzenlendiği, binaların iç ve dış cephe boyalarının bu yaş seviyesindeki çocuklara uygun olmadığı, kursların bazılarının oyun bahçesi olmadığı, kursların temizliği konusunda eksiklikler olduğu, öğretmenlerin dinlenmesi ve velilerle görüşme yapabilmesi için uygun oda bulunmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır⁵⁶.

Üzümcü ve Çınar (2020), “Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur’an Kursları (Çorlu Örneği)” isimli çalışmada, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının açılması, gelişimi hakkında detaylı bilgi verdikten sonra öğretmenlerin 4-6 Yaş Grubu Kurslar hakkındaki görüşleri, bu kurslarda çalışma istekleri, öğretmenlerin eğitim durumları ve kursların fiziksel şartları gibi belirli konular etrafında Çorlu ilçesinde görev yapan 27 öğreticiyle odak grup görüşmesi yapmıştır. Elde edilen veriler değerlendirildikten sonra çeşitli öneriler sunulmuştur⁵⁷.

Yıldırım (2015), “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)” isimli yüksek lisans tezinde, okul öncesi din eğitimi veren kursların programlarını nasıl gerçekleştirdiklerini tespit etmek amacıyla resmi ve özel 4-6 Yaş Kur’an Kurslarında gözlem ve 7 öğretici ile görüşme yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çeşitli öneriler sunmuştur⁵⁸.

⁵⁵ Salih Aybey, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)”. BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6(2), (2019), s.207-240.

⁵⁶ Serkan Türkmen, & Nazım Bayrakdar, “Öğretici Görüşlerine Göre 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Binalarının Fiziki İmkanlar Açısından Eğitime Elverişlilik Durumu (Gaziantep Örneği).” Dini Araştırmalar, 23(58), (Din Eğitimi: Prof. Dr. Beyza Bilgin Özel Sayısı), (2020), s.101-126.

⁵⁷ Muzaffer Üzümcü, Nuran Çınar, “Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur’an Kursları (Çorlu Örneği). Trabzon İlahiyat Dergisi, 7(2), (2020), s.7- 51.

⁵⁸ Betül Yıldırım, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği), (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, (2015).

Uzun (2016), “Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri” isimli yüksek lisans tezinde, “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretim Programı” ile Amerika’daki Müslümanların yaklaşık 23 yıldır uyguladığı “IQRA Vakfı Okul Öncesi İslam Dini Eğitimi Programını” içerik, hedefler, eğitim-öğretim süreci vb. gibi farklı açılardan ele alarak incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, her iki programın da bilgiye dayalı okul öncesi dönem din eğitimini esas alırken, söz konusu programların içerik, öğrenme alanları ve değerlendirme süreçlerinin birbirinden farklı olduğu, IQRA Vakfı’nın programında Kur’an okuma öğretimine yer verilmezken, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarında Kur’an okuma öğretimi öğrenme alanı olarak önemli bir yer teşkil ettiği tespit edilmiştir⁵⁹.

Kurt (2017), “Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)” isimli yüksek lisans tezinde velilerin söz konusu kurslar için memnuniyet düzeyleri ve beklentilerini tespit etmek amacıyla, Ankara ilinde bu kurslarda öğrenim gören 381 öğrenci velisine anket uygulamıştır. Araştırma ile; velilerin %90’ının bu kurslardan memnun olduğu, kursların velilerin gönderme nedenlerini karşılamakla beraber velilerin kursların fiziki yapısının iyileştirilmesi ve öğretmenlerin pedagojik formasyonlarının geliştirilmesi yönünde talepleri olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır⁶⁰.

Yağcı (2018), “Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları (İzmir İli Örneği)” isimli yüksek lisans tezinde, İzmir ilinde görev yapan 30 öğretici ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanarak mülakat yapmıştır. Araştırma ile; kursların çoğunluğunun fiziki özelliklerinin standart bir yapıya sahip olmayıp ihtiyacı karşılamadığı, öğrenme-öğretme sürecindeki bazı problemlerden dolayı söz konusu öğretim programının hedeflenen düzeyde aktarılamadığı, öğretmenlerin temel yeterlilikler alanındaki eksiklerinin farkında oldukları, öğretim programının farklı yaş gruplarına (4 yaş, 5 yaş, 6 yaş) göre

⁵⁹ Sümeyra Uzun, Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (2016).

⁶⁰ İbrahim Kurt, Velilerin 4-6 yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum, (2017).

ayrılmadığından dolayı eğitim sürecinde sıkıntı yaşandığı, velilerin sorumluluk, çocukların gelişim özellikleri konusunda yeterli düzeyde farkındalık sahibi olmadıkları sonuçlara ulaşılmıştır⁶¹.

Doğan (2019), “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği)” isimli yüksek lisans tezinde, öğretmenlerinin eğitim-öğretim yeterlik algıları tespit etmek amacıyla, Kayseri ilinde 179 Kur’an kursu öğreticisine anket uygulamıştır. Araştırma ile; öğretmenlerin okul öncesi dönem çocuğun gelişim özellikleri hakkında teorik bilgiye yeterince sahip olmadığı tecrübelerine dayanarak hareket ettikleri, okul-aile iş birliğinin önemini farkında olmadıkları, öğretimi planlama, düzenleme ve öğretimi değerlendirme konusunda tecrübe ile hareket ettikleri ve bu alanda teorik bilgi eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir⁶².

Bacı (2019), “Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitim Programının Karşılaştırılması” isimli yüksek lisans tezinde, “Okul Öncesi Eğitimi Programı” ve “Kur’an Kursu Öğretim Programını (4-6 Yaş Grubu)” hedef, kazanım ve eğitim-öğretim süreci açısından karşılaştırmalı olarak belge analizi tekniğini kullanarak incelemiştir. Araştırma ile; söz konusu iki programın hedef, içerik yönünden çok farklı olduğu ve benzer kazanımların çok az olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda, Okul Öncesi Eğitim Programına çocukların dini gelişim alanını destekleyici kazanımlar, Kur’an Kursu Öğretim Programına ise dini ve ahlaki gelişim alanı dışındaki diğer gelişim alanlarını destekleyecek kazanımların eklenmesi gibi önerilerde bulunmuştur⁶³.

Acur (2019), “Öğretici Görüşleri Bağlamında DİB 4-6 Yaş Kur’an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde, İstanbul ilinde 20 tane 4-6 Yaş Kur’an Kursu öğreticisi ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanarak mülakat yapmıştır. Araştırma ile;

⁶¹ Samet Yağcı, Öğreticilere göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur’an Kursları:(İzmir İli Örneği) (Yüksek Lisans Tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (2018).

⁶² Zülfi Doğan, 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği), (Yüksek Lisans Tezi), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri (2019).

⁶³ Büşra Bacı, Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitim Programının Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize, (2019).

öğreticilerin müfredat dışına çıkmadığı fakat programın içeriğindeki hikâye, şarkı ve oyunların artırılarak daha eğlenceli ve çocuklara uygun hale getirilmesi için güncellenmesi gerektiği, okul öncesi dönemde değerler eğitiminin önemi ve gerekliliğine inandıkları, hizmet içi eğitimlere ve değerler eğitimine ilişkin seminerlere katılmaya istekli oldukları tespit edilmiştir⁶⁴.

Bayka (2019), “Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)’nın Değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Samsun ilinde görev yapan 20 öğretici ve 20 Öğrenci velisi ile mülakat yapmıştır. Araştırma ile; söz konusu programdan veli ve öğretmenlerin memnun olduğu, öğretmenlerin mesleki olarak gelişime açık oldukları, velilerin programın hedefleri hakkında tam bilgi sahibi olmadıklarından dolayı farklı beklentilerinin olduğu, veli-öğretici ilişkisinin güçlendirilmesi gerektiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır⁶⁵.

Kara (2019), “Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri” isimli yüksek lisans tezinde, Bursa ilindeki 20 öğretici ile mülakat yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin pedagojik yeterlilik konusunda eksiklerinin olduğu ve bu konunun farkında olup gayret ettikleri, öğretmenlerin ilahiyat bilgisi olarak yetkin oldukları fakat bunu 4-6 yaş grubu öğrencilere öğretme sürecinde ve çocukla iletişim konusunda gelişmeye ihtiyaç hissettikleri, eğitim yöntemlerinden en çok drama, oyun, sanat tekniklerini kullandıkları tespit edilmiştir⁶⁶.

Karadağ (2019), “Okul Öncesi Din Eğitiminde Kavram Öğretimi” isimli yüksek lisans tezinde, okul öncesi din eğitiminde kavramların nasıl öğretildiği, daha etkin öğretme yolları ve çocukların dini kavramları nasıl algıladıklarını tespit etmek amacıyla belgesel tarama tekniğini kullanmıştır. Bu kapsamda kavram öğretimine yönelik örnek oluşturması açısından 4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programı’nda

⁶⁴ Elif Acur, Öğretici Görüşleri Bağlamında DİB 4-6 Yaş Kur’an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, (2019).

⁶⁵ Hatice Bayka, Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)’nın Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, (2019).

⁶⁶ Büşra Kara, Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri. (Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, (2019).

yer alan “Saygı”, “Allah’ı Seviyorum” ve “Sorumluluk” ünitelerini kavram öğretim metotlarını kullanarak örneklendirmiştir⁶⁷.

Karaca (2020), “DİB 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Konya-Selçuklu ilçesinde görev yapan 10 öğretici ile mülakat yapmıştır. Araştırma ile; 4-6 yaş grubuna yönelik değerler eğitiminde kullanılabilir en iyi yöntemlerden birinin oyun olduğu, araştırmada ele alınan sabır ve yardımlaşma değerinin drama, boyama ve oyun etkinlikleri ile daha iyi kavranıp öğrencilerin bu değerleri içselleştirmesine yardımcı olduğu, hedeflenen değerlerin aktarılmasında temel kaynak olarak Kur’an-ı Kerim ve sahih hadislerin önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmıştır⁶⁸.

Tüfekçi (2020), “DİB 4-6 Yaş Kur’an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Kırıkkale ilçesinde görev yapan 30 öğretici ve 30 öğrenci velisi ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanarak mülakat yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; söz konusu kursların okul öncesi din eğitimi alanında önemli bir boşluğu doldurduğu, öğretim programı ve ders materyali konusunda geliştirilmeye ihtiyaç olduğu, psikolojik danışmanlık ve rehberlik gibi hizmetlere ihtiyaç duyulduğu, velilerin büyük çoğunluğu kurslardan yüksek beklenti içinde oldukları, çocukların müfredatta yer alan değerleri büyük oranda davranışa dönüştürdüğü tespit edilmiştir⁶⁹. Tablo 2’de 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları ile ilgili yüksek lisans tezleri; konu, araştırma modeli, örnekleme ve yıl-üniversite bazında özetlenmiştir.

⁶⁷ Mecnun Karadağ, Okul Öncesi Din Eğitiminde Kavram Öğretimi. (Yüksek Lisans Tezi), Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum, (2019).

⁶⁸ Ayşe Sevde Karaca, DİB 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, (2020).

⁶⁹ Kevser Tüfekçi, DİB 4-6 Yaş Kur’an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep, (2020).

Tablo 2. 4-6 Yaş Grubu Kur'an kursları ile ilgili Yüksek Lisans Tezleri

Araştırmacı	Tezin Konusu	Model	Örneklem	Yıl - Üniversite
Betül YILDIRIM	Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)	Nitel (Gözlem-Mülakat)	Üç Farklı Okul Öncesi Eğitim Kurumunda Görev Yapan 7 Öğretici	2015 - Cumhuriyet Üniversitesi
Sümeysra UZUN	Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri	Nitel (Doküman Analizi)	-	2016 - İstanbul Üniversitesi
İbrahim KURT	Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)	Nicel (Tarama modeli, anket tekniği)	Çankaya, Keçiören, Mamak ve Sincan İlçelerinde Öğrenim Gören 593 Öğrenci Velisi.	2017- Hitit Üniversitesi
Samet YAĞCI	Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)	Nitel (Görüşme tekniği)	İzmir ili merkez ilçelerinden 30 öğretici	2018 - İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Zülfı DOĞAN	4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği)	Nicel (Tarama modeli, anket tekniği)	Kocasinan, Melikgazi, Talas ilçelerindeki 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan 179 Kur'an Kursu öğreticisi	2019 - Erciyes Üniversitesi
Büşra BACI	Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitim Programının Karşılaştırılması	Nitel (Doküman Analizi)	-	2019 -Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Elif ACUR	Öğretici Görüşleri Bağlamında DİB 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi	Nitel (Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği)	İstanbul İlinde Kâğıthane Müftülüğüne bağlı görev yapan 20 adet 4-6 yaş Kur'an kursu öğreticisi	2019 - Sakarya Üniversitesi
Hatice BAYKA	Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)'nın Değerlendirilmesi	Nitel (Görüşme tekniği)	Samsun ili merkez ilçelerinde DİB 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarında görev yapan 20 öğretici ve 20 Öğrenci velisi	2019 - Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Tablo 3. 4-6 Yaş Grubu Kur'an kursları ile ilgili Yüksek Lisans Tezleri (Devamı)

BÜŞRA KARA	Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri	Nitel (Mülakat tekniği)	Bursa ili merkez ilçeleri olan Orhangazi ve İznik ilçesinde görev yapan 20 din eğitimcisi	2019 - Uludağ Üniversitesi
Mecnun KARADAĞ	Okul Öncesi Din Eğitiminde Kavram Öğretimi	Nitel (Belgesel tarama tekniği)	-	2019 - Hitit Üniversitesi
Ayşe Sevde KARACA	DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi	Nitel (Mülakat tekniği)	Konya-Selçuklu İlçesinde Görev Yapan 10 öğretici	2020 - Necmettin Erbakan Üniversitesi
Kevser TÜFEKÇİ	DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi	Nitel (Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği)	Kırıkkale ili ve ilçelerinde Görev Yapan 30 öğretici ile 30 Öğrenci velisi	2020 - Gaziantep Üniversitesi

Okul öncesi dönemde drama ile değerler eğitimine yönelik çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir.

İbiş (2017), “Değerler Eğitimi Temelli Yaratıcı Drama Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde, ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu desen kullandığı çalışmasının örneklem grubunu 5-6 yaş grubu 24 çocuk oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada deney grubu çocuklarına haftada 2 gün olmak üzere 12 hafta süren değerler eğitimi temelli yaratıcı drama programı uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, değişikliklere uyum sağlama, kızgınlık davranışlarını kontrol etme, görevleri yerine getirme, kendini kontrol etme gibi durumlarda deney grubu açısından anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir⁷⁰.

⁷⁰ Ezgi İbiş, Değerler Eğitimi Temelli Yaratıcı Drama Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir, (2017).

Göçmen (2019), “Okul öncesi çocuklarda dramayla ahlâk eğitimi: Yardımlaşma” isimli doktora tezinde, geniş bir literatür taraması, alan araştırması ve odak grup görüşmesi tekniğini kullanmıştır. Çalışmada, 5-6 yaş grubu anasınıflı öğrencilerinden oluşan 3 farklı deney grubuna, araştırmacı tarafından hazırlanan “Yardımlaşma” konulu on farklı drama etkinlik örneği uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre drama etkinliklerinin çocukların empati yeteneklerinin gelişmesine katkıda bulunduğu ve yardımlaşma davranışlarını olumlu yönde desteklediği, drama etkinliklerinde çocukların meraklı ve istekli oldukları ve bu etkinlikleri ders değil oyun olarak algıladıkları görülmüştür⁷¹.

Akgün (2018), “Okul öncesi Dönemde Yaratıcı Dramanın Değerler Eğitime Olan Etkisinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu desen kullandığı çalışmasının örneklem grubunu okul öncesi dönemdeki 40 çocuk oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından geliştirilen “Değer Kontrol Ölçeği” kullanılmıştır. “Sevgi, saygı, yardımseverlik, iş birliği, sabır” değerleri çerçevesinde araştırmacının hazırladığı “Yaratıcı Dramaya Dayalı Değer Öğretim Programı” deney grubuna 13 hafta uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarının dramanın değer eğitimi üzerinde etkisini kanıtlar nitelikte olduğu, sevgi, yardımseverlik, saygı ve sorumluluk değerlerinde deney grubu lehine değişim görülürken, iş birliği değerinde bu değişimin anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür⁷².

Kaya ve Antepli (2018), değerler eğitiminde bir yöntem olarak yaratıcı drama tekniklerini kullanmanın farkını tespit edebilmek için, 5-6 yaşlarında olan 16 çocuk ile yaptıkları çalışmada, değerler eğitimi için oluşturulan yaratıcı drama etkinliklerini 18 oturum olarak uygulamışlardır. Veri toplama aracı olarak, “Okul Öncesi Dönemde Yaratıcı Drama Yoluyla Değerler Eğitimi Değerlendirme Anketi” uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaratıcı drama tekniklerini kullanarak yapılan değerler eğitimi uygulamalarının çocuklarda değerler konusunda farkındalık geliştirdiği,

⁷¹ Fatma Göçmen, Okul öncesi çocuklarda dramayla ahlâk eğitimi: Yardımlaşma. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, (2019).

⁷² Kübra Akgün, Okul öncesi Dönemde Yaratıcı Dramanın Değerler Eğitime Olan Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu, (2018).

davranış değişimlerine ve değer kazanımına olumlu yönde etkisi olduğu tespit edilmiştir⁷³.

Kaya, Günay ve Aydın (2016), drama ile değerler eğitimi uygulamasının çocuklarda farkındalık oluşturmada etkili olup olmadığını tespit etmek amacıyla yaptıkları karma desene sahip çalışmada, “Resimli Kart Testi” ve “Aile Davranış Değerlendirme Formu” kullanmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu iki okul öncesi sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Ön test olarak “Değerlere İlişkin Resimli Kartlar Testi” gruplara uygulandıktan sonra her iki grubunda değerlere ilişkin tutumları eşit olduğu anlaşılıp, biri deney diğeri kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Velilere de çalışmanın başında ve sonunda “Aile Davranış Değerlendirme Formu” uygulanmıştır. Deney grubuna drama ile kontrol grubuna ise drama kullanılmadan 13 oturum şeklinde değerler eğitimi verilmiştir. Çalışma sonunda son test olarak “Değerlere İlişkin Resimli Kartlar Testi” tekrar uygulanmış ve deney grubunun lehine olumlu yönde anlamlı farklılık oluşmuştur. Araştırma sonuçlarına göre; okul öncesi drama ile değerler eğitiminin davranış değişikliği oluşturmada ve farkındalık geliştirmede daha çok etkili olduğu tespit edilmiştir⁷⁴.

Sağlam (2000), okul öncesi dönem çocuklarında olan taklit eğilimini açıklayarak hem ailede hem de okul öncesi eğitim kurumlarındaki eğitim sürecinde çocukların dini gelişimlerine nasıl katkıda bulunacağını irdedeği çalışmasında, tiyatro, kukla ve drama yöntemlerinin din eğitimi açısından değerlendirilmesini önermiştir⁷⁵.

Yıldız’ın (2019) “Yaratıcı Drama Yöntemiyle Verilen Eğitimin 5-6 Yaş Çocukların Farklılıklara Saygı Kazanımına Etkisi” isimli yüksek lisans tezinde, ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu desen kullandığı çalışmasının örneklem grubunu 5-6 yaşlarında 24 çocuk oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak “Genel Bilgi Formu” ile “Farklılıklara Saygı Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma

⁷³ Yıldız Kaya, Serap Antepli, “Okul Öncesi Dönemde Yaratıcı Drama Yoluyla Değerler Eğitimi”. Yaratıcı Drama Dergisi, 13(2), (2018), s. 237-250.

⁷⁴ Yeliz Kaya, Rafet Günay, & Hasan Aydın.“Okul Öncesi Eğitimde Drama Yöntemi ile İşlenen Değerler Eğitimi Derslerinin Farkındalık Düzeyi Üzerindeki Etkisi.” Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), (2016), s.23-37.

⁷⁵ İsmail Sağlam, “Okul Öncesi Eğitimde Taklit Etkinlikleri ve Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.” Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9(1), (2000).

sonucunda; yaratıcı drama yöntemi ile verilen eğitimin çocuklarda farklılıklara saygı konusunda olumlu tutum geliştirmelerine ve farkındalık oluşturmalarına etkisi olduğu tespit edilmiştir⁷⁶.

Duran'ın (2012) "Okul Öncesinde Eğitici Dramanın Suça Karşı Bilinç Oluşturmaya Etkisi" isimli yüksek lisans tezinde, ön test ve son test desenli deneysel çalışmasının örneklemini İstanbul ilinde 4 ilköğretim okulu bünyesinde okul öncesi eğitimi alan 80 tanesi deney grubu, 80 tanesi ise kontrol grubu olarak belirlenen 160 çocuk oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan "Suça Karşı Bilinç Düzeyi Testi" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Deney ve kontrol grubuna ön test uygulandıktan sonra, araştırmacı tarafından hazırlanan 'İbiş Çarşıya Gidiyor' eğitici drama oyunu deney grubuna uygulanmıştır. Daha sonra deney ve kontrol grubuna son test uygulanarak sonuçlar değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre okul öncesinde suça karşı bilinç oluşturma konusunda eğitici dramanın çok önemli etkisi olduğu tespit edilmiştir⁷⁷.

Yorulmaz'ın 2016 yılında 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama alanındaki yeterliklerini değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmanın örneklem grubunu, 47 farklı ilde görev yapan 206 tane öğretici oluşturmaktadır. Araştırmada "Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği" veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma ile; katılımcıların kendilerini dramayı planlama yeterliliği boyutunda çoğunlukla, dramayı uygulama yeterliliği boyutunda her zaman, drama sürecini değerlendirme boyutunda çoğu zaman, drama uygulama genel yeterliliğinde ise çoğu zaman kendilerini yeterli gördükleri tespit edilmiştir⁷⁸.

Okul öncesinde drama ile değerler eğitiminin önemli düzeyde etkili olduğu araştırmalar ile ortaya koyulmuştur. 4-6 yaş Kur'an Kursları ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla öğretmenlerin genel yeterlik düzeyleri ele alınmış,

⁷⁶ Hayriye Yıldız, Yaratıcı Drama Yöntemiyle Verilen Eğitimin 5-6 Yaş Çocukların Farklılıklara Saygı Kazanımına Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, (2019).

⁷⁷ İbrahim Duran, Okul Öncesinde Eğitici Dramanın Suça Karşı Bilinç Oluşturmaya Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2012).

⁷⁸ Bilal Yorulmaz, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Yöntemi Yeterliklerinin Değerlendirilmesi." Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi, İstanbul, (2016), s.753-761.

bu çalışma da ise öğretmenlerin sadece drama alanındaki yeterlikleri mevcut olan hali ile tespit edilmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUĞUN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Gelişim; döllenme ile başlayıp hayat boyu devam eden; zihinsel, sosyal, duygusal ve fiziksel alanlarda bireyin deneyimlerinin bütününe içeren bir süreçtir. İnsanoğlunun geçirdiği gelişim dönemleri; doğum öncesi dönem, bebeklik dönemi, ilk çocukluk, orta çocukluk, ergenlik, ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve geç yetişkinlik dönemleri olarak ortaya çıkmaktadır. Gelişimin temel kavramları; büyüme, olgunlaşma, öğrenme, gelişme, hazır bulunuşluk ve kritik dönemler olarak isimlendirilir. Büyüme; organizmanın ölçülebilen boy, kilo ve hacimsel olarak artışıdır. Olgunlaşma, vücut organlarının beklenen işlevleri yapabilecek seviyeye gelmesi için dış etkenlerden bağımsız olarak geçirdiği değişimdir. Kısaca bireyin doğuştan getirdiği potansiyelin süreç içerisinde ortaya çıkmasıdır. Öğrenme bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu yaşantı yoluyla oluşan, kalıcı davranış değişiklikleri olarak adlandırılmaktadır. Gelişme ise bireyde yaşam boyu olumlu olarak meydana gelen değişimlerin tamamıdır. Hazır bulunuşluk, bireyin kalıtsal ve çevresel olarak yeni öğrenme durumlarına hazır olması demektir. Kritik dönemler ise, yaşam boyu belli tür öğrenmelere karşı yüksek duyarlılıkta olduğumuz bazı önemli zaman dilimleri olarak tanımlanmaktadır. Gelişimin temel ilkeleri vardır. Bunlar:

- Baştan ayağa, merkezden dışa doğrudur.
- Nöbetleşedir.
- Devamlı ve belirli aşamalardan geçerek gerçekleşir.
- Gelişimde bireysel farklar vardır.
- Kalıtım ve çevrenin etkisi vardır.
- Gelişim bütündür ve gelişimsel alanlar birbirini etkiler⁷⁹.

Tarih boyunca insan gelişimi mekanistik (davranışçı) değerlerden, yapısal değerlere doğru bir yönelimle incelenmiştir. Günümüzde insan gelişimini açıklayan

⁷⁹ Azize Ummanel ve Dilek Aytaç, Öğretim İlke ve Yöntemleri, s.37-41.

bilimsel yaklaşımların en önemlilerinden biri yaşam boyu gelişim yaklaşımıdır. Yaşam boyu gelişim yaklaşımı, insan gelişimini ve yaşlanmayı, çoklu faktörlerle (biyolojik, bilişsel ve sosyo-duygusal) inceler. Bu yaklaşımının hareket noktası, gelişimin yetişkinlik sürecinde tamamlanmadığı, bütün yaşam sürecinde devam ettiğidir. Yaşam boyu gelişim yaklaşımı, gelişimi çocukluk ve ergenlik dönemi ile sınırlamadığı, insan gelişimini kazançlar ve kayıplar noktasında değerlendirdiği, değişim potansiyelini önemseydiği ve bir çok bilimsel disiplin alanıyla birlikte çalışmayı gerektirdiği için önemli bir yaklaşımdır⁸⁰

Santrock, yaşam boyu gelişimi, sekiz döneme ayırarak incelemiştir. Bunlar sırasıyla:

1. Doğum Öncesi Dönem: Döllenme ile başlayıp doğuma kadar devam eden süreçtir.
2. Yenidoğan Dönemi: 0-2 yaş arasında olan dönemdir.
3. İlk Çocukluk Dönemi: 2-6 yaş arasında olan dönemdir.
4. Orta ve Geç Çocukluk Dönemi: 6-12 yaş arasında olan dönemdir.
5. Ergenlik Dönemi: 10-12 ile 18-22 yaşları arasında olan dönemdir.
6. Genç Yetişkinlik: 20-30 yaş arasında olan dönemdir.
7. Orta Yetişkinlik: 35-45 yaş arasında olan dönemdir.
8. Geç/İleri Yetişkinlik: 60'lı, 70'li yaşlarda başlayıp, ölüme kadar devam eden dönemdir.⁸¹

Bu araştırmada; ilk çocukluk döneminde olan 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine yer verilecektir. Çocuklar doğumdan itibaren bilişsel, psikomotor, dil, sosyal, duygusal, dini ve ahlaki gelişim aşamalarından geçer. Söz konusu gelişim aşamalarını ve özelliklerini bilerek eğitim programlarını planlamak gerekir.

2.1.1. Fiziksel (Motor) Gelişim

Fiziksel (motor) gelişim; fiziksel büyüme ve merkezi sinir sistemine bağlı olarak, zihinsel uyum içinde bireyin vücudunu hareket ettirme özelliği kazanmasıdır⁸². Vücut hareketiyle ilgili olan büyük ve küçük kas gelişimini kapsayan motor gelişimi,

⁸⁰ Ali Eryılmaz, (2011). "Yaşam Boyu Gelişim Yaklaşımı". Psikyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(1), s.50-51.

⁸¹ Santrock JW. Life Span Development. London, Brown Benchmark Publishers, 1997.

⁸² Ali Rıza Aydın, Çocuğun Gelişim Dünyası. Samsun: Etüt Yayınları, (2010), s.36.

anne karnında başlar ve yaşam boyu devam eder. Erken çocukluk döneminde büyük motor kasları daha çok geliştiği için bu dönemde çocukların hareketlerinde artış olmaktadır. Bu dönemde çocuk rahatça koşar, oynar zıplar. Çocuğun gelişimine uygun, hareket etme özgürlüğü olan çevrede gelişim daha sağlıklı gerçekleşir⁸³. Motor gelişimine bağlı olarak erken çocukluk döneminde çocukların aşağıda verilen hareketleri yapması beklenir⁸⁴.

- Parmak uçlarında yürür.
- Denge tahtasında ayak değiştirerek yürür.
- Tek ayak üzerinde ritmik olarak sıçrar.
- Vücudunun farklı bölümlerini kullanarak dengede durur.
- Müziğe uygun ritmik hareketler yapar.
- Takla atar.
- Bisiklet kullanır.
- İp atlar.
- Topu atma , tutma etkinliklerine katılır.
- Ayakkabı bağcıklarını bağlar.
- Düğmelerini ilikler.
- Yatay, dikey, eğri çizgiler çizer.
- Kalemi doğru tutar.
- İnsan resmi çizebilir.
- İsmi bakarak yazabilir.
- Makasla kesme etkinliği yapabilir.

2.1.2. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim; doğumdan itibaren bireyin çevresiyle etkileşimi ve dünyayı anlaması için gerekli olan bilginin kazanılmasını, yorumlanmasını, düzenlenmesini,

⁸³ Doğan Cüceloğlu, İnsan ve Davranışı, İstanbul: Remzi Kitabevi, (1996), s. 344.

⁸⁴ Millî Eğitim Bakanlığı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara: MEB Yayınları, (2016), s.13-14.

saklanması, kullanılmasını sağlayan zihinsel süreçlerin tamamını kapsayan gelişim alanıdır⁸⁵.

Çocuklar, bilişsel gelişim sürecinde çevresindeki dünyayı anlama ve düşünme becerisini henüz geliştirme aşamasındadır. Piaget ve Vygotsky çocuğun farklı yaşlarda çevresindeki dünyayı nasıl ve niçin böyle algıladığı sorusuna cevap aramışlardır. Piaget bilişsel gelişimi dört döneme ayırarak incelemiş ve diğer kuramlara temel oluşturmuştur. Bunlar⁸⁶.

- Duyusal Motor (0–2)
- İşlem Öncesi Dönem (2– 7)
- Somut İşlemler (7–11)
- Soyut İşlemler (11 yaş ve üzeri)

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, bilişsel gelişim açısından işlem öncesi (2-7 yaş) dönemin özelliklerini sergilerler. Bu dönemde çocuklarda, konuşma ve sembolik düşünce başlar. Basit zihinsel işlemleri yapabilirler. Davranış ve düşüncelerinde benmerkezcidirler⁸⁷. Bilişsel gelişime bağlı olarak okul öncesi dönemde çocukların aşağıda verilenleri yapması beklenir⁸⁸:

- Basit insan resmi çizer.
- 4-10 parçadan oluşan yapbozu birleştirebilir.
- 20'ye kadar birer birer sayar.
- Gruplandırma ve sıralama işlemlerini yapabilir.
- Renkleri isimlendirir.
- Parça-bütün kavramlarını bilir.
- Nesnelere ve sayılar arasında ilişki kurabilir.
- Neden-sonuç ilişkisi içeren sorulara cevap verir.
- Oluş sırasına uygun olarak olayları anlatabilir.

⁸⁵ Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilişsel Gelişim. Ankara: MEB Yayınları, (2014). s.3.

⁸⁶ Suat Kol, "Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi." Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(21), (2011), s.4.

⁸⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Öğretici Kitabı -1 (4-6 Yaş Grubu) 8. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. (2019), s.13.

⁸⁸ Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara: MEB, Yayınları, (2016), s.10.

- Resimlerden hikâye oluşturabilir.
- Küplerle kule yapar.
- Az bir zaman önce gördüğü varlıkla ilgili yöneltilen sorulara cevap verir.
- Resimlerdeki eksik parçaları modele bakarak tamamlar.
- Somut nesnelere kullanarak grafik oluşturur.
- Yer-yön içeren yönergeleri uygular.

2.1.3. Dil Gelişimi

Doğumla başlayıp hayat boyu devam eden ve bireyin doğal bir ihtiyacı olan iletişim kurmasını sağlayan dil gelişimi; ses, sözcük, sayı ve sembollerin kazanılarak dilin kurallarına uygun kullanılmasını ifade eden bir süreçtir. Dil gelişimi diğer gelişim alanlarıyla olduğu gibi bilişsel gelişim alanıyla da yakından ilişkilidir. Çünkü dil öğrenmeyi kolaylaştırır ve dil ile öğrenme arasında yakın bir ilişki vardır. Dil taklit yoluyla öğrenildiği için, çocuğun sosyal çevresi ve sosyal yaşantısı dil gelişimini etkiler⁸⁹.

Erken çocukluk dönemi dil gelişimi açısından oldukça önemli ve kritik bir dönemdir. Dilbilimciler, bu dönemde dil gelişiminde yaşanacak olumsuzlukların tüm yaşamı etkileyebileceğine dikkat çekmiştir. Okul öncesi eğitim programı hazırlanırken dil ve bilişsel gelişim alanlarını destekleyici nitelikte olmazsa, bu programın genel olarak başarılı olmayacağı vurgulanmıştır⁹⁰. Okul öncesi dönem çocuğun dil gelişimiyle ilgili sahip olduğu özelliklerden bazıları aşağıda verilmiştir⁹¹.

- 4-5 sözcüklü cümle kurar.
- Zıt anlamlı sözcükleri kullanır.
- Sözcüklerin anlamlarını sorar.
- Verilen sese benzer sesler çıkarır.
- Verilen nesne ve resimlerden anlamlı hikayeler oluşturup, anlatır.
- “Kim, ne, ne zaman, nerede, neden, nasıl?” gibi sorular sorar.

⁸⁹ Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dil Gelişim. Ankara: MEB Yayınları, (2013). s.3.

⁹⁰ Suat Kol, “Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi.”, s.11.

⁹¹ Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara: MEB Yayınları, (2016), s.11.

- Duygu ve düşüncelerini anlatır.
- Çoğunlukla dilbilgisi kurallarını doğru kullanır.
- Konuşurken sesinin tonunu duruma uygun olarak kullanır.
- Bileşik cümleler kurar.
- Özne ve yüklem uyumuna dikkat eder.
- Kitaptaki yazıları okuyormuş gibi yapar.

2.1.4.Sosyal ve Duygusal Gelişim

Sosyal gelişim; insanın sosyal çevre ve sosyal uyaranlara karşı duyarlı olup yaşadığı toplumun norm ve kurallarına uyum sağlaması, onlardan biri gibi davranabilmesidir. Sosyalleşme süreci; insanın ahlaki gelişimini, ailesi ve çevresiyle olan ilişkilerini de kapsar. Duygusal gelişim; iç ve dış dünyadan gelen etkiler sonucunda oluşan yaşantıların bireye hoş gelip gelmeme durumudur⁹². Duygular, bağlanma ve toplumsallaşma kavramları sosyal ve duygusal gelişimin ortak noktasıdır. Bireyin duygusal gelişimi sosyal ilişkilerini etkilerken, sosyal ilişkileri de duygularını etkiler⁹³.

Çocuğun ilk sosyal çevresi ailedir ve çocuk ilk sosyal etkileşim ve değer aktarımını, ailede yaşar. Çocuğun sağlıklı kişilik geliştirmesi ve olumlu sosyal ilişkiler kurmasında anne çocuk ilişkisinin etkisi büyüktür. Özellikle bebeklik döneminde anne sevgisi sütün daha önemlidir⁹⁴. Erikson bebeklik dönemini (0-1 yaş) temel güvene karşı güvensizlik dönemi olarak değerlendirmiştir. Bu dönemde çocukların en temel ihtiyaçları bağlanma ve güven duygusudur. Anne bebek ilişkisinde tutarlılık ve devamlılık bebekte “temel güven duygusunun” özünü oluşturur. Sosyal duygusal gelişimde anne kadar babanın da rolü büyüktür. Araştırmalar, anne babaya güvenle bağlı çocukların, bireyselleşme ve sosyal uyum yeteneklerinin daha yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Okul öncesi dönemde olumlu ya da olumsuz yaşantılar sonucu kazanılan sosyal beceriler bireyin gelecek hayatındaki sosyal yaşamının temelini

⁹² Hüseyin Peker, Din Psikolojisi, İstanbul: Çamlıca Yayınları, (2003), s. 102.

⁹³ Aral, Neriman, Baran, G., Bulut, Ş. ve,Çimen, S. Çocuk Gelişimi. İstanbul: YA-PA Yayınları, (1981), s. 65-68.

⁹⁴ Atalay Yörükoğlu, Atalay Yörükoğlu, Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi ve Ruhsal Sorunları. Ankara: Özgür Yayınları, (2014), s.47-51.

oluşturur⁹⁵. Kitap çalışmasında tarihte önemli roller oynamış bazı liderleri psikanalize tabi tutan Volkan (2017); terörist eylemleri gerçekleştiren geniş grup liderlerinin çoğunluğunun çocukluğunda sağlıklı anne-çocuk ilişkisi olmadığına, duygusal yeterlilik ve temel güven duygusu geliştiremediğine vurgu yapıyor⁹⁶.

Okul öncesi dönemi Erikson psikososyal açıdan “girişimciliğe karşı suçluluk” dönemi olarak değerlendirmiştir. Motor gelişim, dilsel gelişim ve hayal gücünün etkisiyle çocuklarda girişimcilik hissi, bağımsız hareket etme, koşup, oynama çevresini keşfetme ve merak duygusu artar. Bu evrede çocuk çok engellenir ve kısıtlanırsa çocukta suçluluk duygusu gelişir, saldırgan davranışlar sergileyebilir ve girişimcilik yönü bastırılmış olur. Bu durum sonraki dönemlerde problem oluşturur. Bu dönemde çocuklar benmerkezcidir fakat bu durum bencillik olarak düşünülmemelidir. Çünkü çocuklar herkesin aynı duygu ve düşüncelere sahip olduğunu zanneder. Sosyal etkileşimi arttıkça “ben” ve “biz” kavramını öğrenir⁹⁷.

Okul öncesi dönemde çocuk çevresinde gördüğü, duyduğu şeyleri bilinçsiz olarak taklit etmeye çok meyillidir⁹⁸. Onun için bu dönemde özellikle anne-babaların ve eğitimcilerin iyi bir rol model olması önemlidir. Çocukluğun en renkli dönemlerinden biri olan 3-6 yaş aralığında çocukların en temel uğraşı oyundur. Oyun çocuğun en etkili anlatım vasıtasıdır⁹⁹. Oyun, çocuğun toplumsal yaşamdaki rolünü fark etmesini ve sosyal becerilerinin gelişmesini sağlar¹⁰⁰. Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişim özelliklerinden bazıları aşağıda verilmiştir¹⁰¹:

- İsim-soy isim, ev adresi ve ebeveynin telefon numaralarını söylerler.
- Üzgün olan arkadaşlarını rahatlatmaya çalışırlar.

⁹⁵ Adalet Kandır, U. Yasemin Alpan (2008). “Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi”. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 14(14), s.35.

⁹⁶ Geniş bilgi için bkz.: Volkan Vamık Doğan, Körü Körüne İnanç. Kriz ve Terör Dönemlerinde Geniş Gruplar ve Liderleri, İstanbul: Asi Kitap, (2017).

⁹⁷ Şule Erşan, “Okul Öncesi Çocuklarının Gelişimsel Özellikleri ve Temel İhtiyaçları”. Şu kitapta: Ed: Zariye Seçer.Okul Öncesi Eğitime Giriş. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi. (2020), s.113-155.

⁹⁸ İbrahim Alaettin Gövsa, Çocuk Psikolojisi, İstanbul: Hayat Yayınevi, (1998), s.85.

⁹⁹ Atalay Yörükoğlu, Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi ve Ruhsal Sorunları, s. 60.

¹⁰⁰ Ali Rıza Aydın, Çocuğun Gelişim Dünyası, s.23.

¹⁰¹ Geniş bilgi için bkz.: Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Öğretici Kitabı -1 (4-6 Yaş Grubu), 8. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. (2019). s.10-11.; Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı. (2016). Ankara. s. 15-16.

- Arkadaş seçimini kendileri yaparlar ve genelde hemcinsleriyle oynamayı daha çok severler.
- İhtiyaç duyduklarında arkadaşlarından yardım talep ederler.
- İş birliği yaparlar.
- Kendine güven duyar, duygularını jest ve mimiklerle ifade ederler.
- Başkalarının duygularını isimlendirirler.
- Kurallara uyar, duygularını kontrol ederler.
- Yeni tanıştığı insanlarla kolay iletişim kurar.
- Söylenenlere kolayca inanırlar.
- Çevresindekilerle özdeşleşme özelliği vardır. Erkek çocuk babasıyla, kız çocuk annesiyle özdeşim kurar.

2.1.5. Ahlaki Gelişim

Ahlak; bir toplumun değer yargıları, iyiye ve kötüye, doğruya ve yanlışla ilişkin davranış kurallarıdır¹⁰². Ahlak gelişimi ise; bireyin yaşadığı toplumun değer yargılarını benimsemesi ve kendi değer yargılarını oluşturma sürecidir¹⁰³. Ahlak gelişimi toplumun bütün değerlerine kayıtsızca uymak değildir. Tam aksine yaşadığı topluma etkin bir uyum sağlamak için kendi değerler sistemini oluşturma sürecidir¹⁰⁴.

Ahlak gelişimi ile ilgili gelişim kuramcıları çeşitli teoriler ortaya koymuştur. Freud, psikanalitik kuramda ahlak gelişimini çocuğun vicdan gelişimine paralel olarak geliştiğini açıklamış. Piaget ve Kohlberg ise ahlak gelişimini bilişsel gelişim açısından incelemiştir. Piaget ahlaki gelişim kuramını “Dışa Bağımlı Evre (2-10 yaşları)” ve “Özerk Evre (10 yaş ve üzeri)” olmak üzere iki evreye ayırmıştır. Buna göre, okul öncesi dönemdeki çocuklar dışa bağımlı ahlak evresinde olup, sonuç odaklı ahlak anlayışından niyet odaklı ahlak anlayışına doğru gelişim gösterirler. Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramı ise üç düzey ve altı evreden oluşmaktadır. Birincisi gelenek öncesi düzey; itaat ve ceza yönelimi ve saf çıkarıcı yönelim evrelerinden oluşmaktadır. İkincisi geleneksel düzey; iyi çocuk yönelimi, yasa ve düzen-vicdan evresidir.

¹⁰² Mehmet Zeki Aydın, “Çocuklarda Ahlak Gelişimi”, Eğitim Yazıları, s.12, İstanbul (2007), s.41.

¹⁰³ John W. Santrock, Yaşam Boyu Gelişim. (Çev. Galip Yüksel) Ankara: Nobel Akademik Yayınevi, (2011), s.247.

¹⁰⁴ Mehmet Zeki Aydın, “Çocuklarda Ahlak Gelişimi”, s.42-43.

Üçüncüsü gelenek üstü (özerk ya da ilkeli) düzey; toplumsal sözleşme ve evrensel etik yönelimi evresidir. Buna göre okul öncesi dönem, gelenek öncesi dönemin evreleri olan itaat-ceza yönelimi evresi ve saf çıkarıcı yönelimler evresine denk gelmektedir. Bu dönemde davranışların sonuçları önemlidir. Eğer davranış cezayı gerektiriyorsa yanlış, ceza gerektirmiyorsa doğrudur¹⁰⁵.

Çocukta ahlâk gelişimi, vicdanın uyanmasına bağlı olarak gelişir. Vicdan bireyin kendi davranışlarını, niyetlerini ahlaki açıdan iyi ya da kötü olarak değerlendirmesi ve özdenetim yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Vicdan, kimsenin olmadığı yerde ve herhangi bir yaptırıma uğramayacağından emin olduğu zamanlarda bile bireyin kötülük yapmasını engeller¹⁰⁶. Çocuklar yaşadığı toplumun kurallarını ailesi ve çevresinden öğrenir. Çocuk için ahlaki açıdan özdeşim kuracağı en önemli rol model annedir. Sağlıklı vicdan gelişimi, iyi davranışları sevgiyle karşılanan ve sevgi ve şefkatle büyütülen çocuklarda görülür. Çocuğun vicdan gelişiminde annenin disiplin anlayışı kalıcı izler bırakırken, babanın disiplin anlayışı da bu gelişimde tamamlayıcı bir role sahiptir¹⁰⁷.

Okul öncesi dönem çocuğun ahlaki gelişim özellikleri genel olarak şu şekildedir¹⁰⁸:

- Ahlaki kuralları biçimsel ve sözel olarak yorumlarlar.
- Doğru ve yanlış sabittir, değişmez. İyi ve kötü kavramını tam olarak anlayamazlar.
- Ahlak kuralları mutlaktır, esnemez.
- Mantıksal düşünce gelişmediği için tek yönlü düşünürler ve doğru ve yanlış ortadaki zarara göre değerlendirirler, niyet kavramını değerlendiremezler.

¹⁰⁵ Geniş bilgi için bkz.: Zekeriya Çam, Duygu Çavdar, Sedef Seydoğulları, Figen Çok. “Ahlak Gelişimine Klasik ve Yeni Kuramsal Yaklaşımlar”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(2), (2012), s.1211-1225.; Köse, Ayten, a.g.e., s. 28-54.

¹⁰⁶ Mehmet Zeki Aydın, “Ailede Ahlâk Eğitimi”. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(2), (2003), s.148.

¹⁰⁷ Hayati Hökelekli, “Çocukta Ahlâk Gelişimi ve Eğitimi”. Şu kitapta: Ed.Recep Kaymakcan, Mevlüt Uyanık. Teorik ve Pratik Yönleriyle Ahlâk (1. Basım). İstanbul: DEM (Değerler Eğitimi Merkezi) Yayınları, (2007). s. 635-636.

¹⁰⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Öğretici Kitabı -1 (4-6 Yaş Grubu), 8. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. (2019). s.14.

- Kurallara uymadığında fiziksel cezalara uğrayacağına inanır.
- Adaleti kanun ile eş anlamlı görür.
- Kötülük yapanın mutlaka bu davranışı karşısında acı çekmesi gerektiğine inanır.

2.1.6. Dini Gelişim

Çocukta dini arayış bir ihtiyacın ifadesidir. Yaşamın ilk yıllarında sağlıklı bir gelişim için beslenme, temizlik, uyku gibi temel ihtiyaçlarla beraber sevgi, korunma, güven, emniyet, ihtiyacının giderilmesi gerekir. Daha sonraki yıllarda hissedilen dini ihtiyaçta bu ihtiyaçlardandır. Çünkü inanç, çocuğun sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarından sığınma, korunma, emniyet gibi ihtiyaçlarını giderir¹⁰⁹.

Dini gelişim, çocukta inanç gelişimi olarak ortaya çıkan ve zamanla dini duygunun bütün boyutlarında meydana gelen gelişim ve değişimi içine alan bir süreç¹¹⁰ ya da çocuğun kutsal ile ilişkilerinden kaynaklanan tecrübelerinin bir yorumu olarak tanımlanmıştır¹¹¹. Çocukluk dönemi dini gelişimin en önemli ögesi din duygusudur. İnsanın ruhsal yaşamı ve iç dünyasında önemli bir yere sahip olan duygular, insanın davranışlarını düzenlemek ve bu davranışların ortaya çıkmasında da önemli bir rol oynamaktadır¹¹². Dini duygu, kutsal varlık karşısında bireyde oluşan düşünce, tasavvur ve hareketlerin meydana getirdiği duygu olarak tanımlanmıştır¹¹³.

Çocukta dinî gelişim, yüksek ve aşkın duygulardan olan ve fitri bir duygu olan din duygusunun hissedilmesiyle başlar. Psikolojik ve pedagojik araştırmaların ulaştığı sonuçlar, insanın ilahi varlığa inanma potansiyeline sahip olarak dünyaya geldiğini ve çocukların ruh dünyasının dine yabancı olmadığını gösteriyor¹¹⁴. Her ne kadar dini duygu doğuştan sahip olunan bir özellik olsa da din duygusunun gelişimi çevre,

¹⁰⁹ Celalettin İçmeli, Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi. Konuralp Tıp Dergisi, 5(3), (2013), s.70.

¹¹⁰ C. Osmanoglu, Basamak Teorileri Açısından Dini Gelişim, İnanç Gelişimi ve Eğitimi. (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (2007), s.42.

¹¹¹ Ali Kuşat, "Bilişsel Gelişim Açısından Din Fıtrat İlişkisi". Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15(2), (2012), s.42.

¹¹² Zeynep Nezahat Cihandide, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, s.58.

¹¹³ Hüseyin Peker, Din Psikolojisi, İstanbul: Çamlıca Yayınları, (2003), s.142.

¹¹⁴ Antonie Vergote, "Çocukta Din". Çev: Fırat Erdoğan. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt: 22, (1978), s.315.; Pierre Bovet, Din Duygusu ve Çocuk Psikolojisi, (Çev. Selahattin Odabaş), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, (1958), s.18-19.

yetişme ve öğrenme faktörlerine bağlıdır. Dini yaşantı yönünden zengin uyaranların olduğu bir çevrede büyüyen çocuklarda dini duygu daha erken yaşlarda uyanmaktadır¹¹⁵. Ayrıca çocukluk döneminde sevgi ve ilgi görme, himaye edilme, rahat ve emniyette hissetme ihtiyacı temel ihtiyaçlardandır. Anne-baba tarafından bu ihtiyaçların sağlıklı ve yeterince karşılanması çocukta güven duygusunu geliştirir ve çocukta oluşan bu güven duygusu da dini yaşamın temeli olan Allah'a bağlanma ve sığınma duygularının gelişimini etkiler¹¹⁶.

Okul öncesi dönem çocuğunun en belirgin özelliklerinden biri taklittir. Bu dönemde çocuklar, bilinçli veya bilinçsiz çevresinde, ailesinde gördüğü davranışları taklit eder. Mesela aile fertlerinin namaz kıldığını gören çocuk, onlar gibi namaz kılmaya, dua okumaya çalışır. Çocuk çevresinde gördüğü dini yaşantıları kendisine rol model alır, taklit ile başlayan dini yaşayış zamanla gelişir ve bireyin kişiliğine işler¹¹⁷. Bu dönemde çocuklar kolay inanma ve bağlanma duygusunun etkisiyle dini değerlere şüphe duymadan inanır ve kabul ederler. Fakat kolay inanılabilirlik özelliğinden dolayı çocuğun seviyesine uygun olmayan dini bilgi aktarımından kaçınılmalıdır. Okul öncesi dönemde çocuğun genel özelliklerinden biri meraklı olması ve çok soru sormasıdır. Çevresinde gördüğü her şey ilgisini çeker ve soru sorar. Allah, peygamber, melek, doğum, ölüm vb. dini konularda da çok soru yöneltir. Bu sorular onun dini merakının göstergesidir¹¹⁸. Bu dönemde çocuklar Allah'ı insana benzetir. Allah'ı bulutların üzerinde yaşayan ve onları koruyan özel bir insan olarak düşünür. Okul öncesi dönemde çocuk için dua, yatarken, yemekten önce ve sonra, dini mekanlarda yapılan bir merasimdir ve çocuk bu etkinlikten hoşlanır. Çocukta dua etme isteğinin oluşması çevresinde dua eden bireyleri görmesiyle olur. 4-6 yaş aralığı çocuklarda ölüm ile ilgili dini düşünce artar, ölümü uzun bir uyku olarak düşünürler ve hastalıkla ölüm arasında bir ilişki kurarlar. Bu dönemde çocuk ölüm kavramından önce yokluk, kayıp gibi kavramlarla tanışır. Öldükten sonra cennete gireceğiz inancı çocuğun korkularını hafifleterek ölüm problemiyle başa çıkmaya yardımcı olur¹¹⁹.

¹¹⁵ Eyyüp Şimşek, "Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi". Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 4(4), (2004), s.211-212.

¹¹⁶ Zeynep Nezahat Cihandide, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, s.63.

¹¹⁷ İsmail Sağlam, "Okul Öncesi Eğitimde Taklit Etkinlikleri ve Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi." Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9(9), (2000), s.557-564.

¹¹⁸ Mehmet Nas. Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi (Yüksek Lisans Tezi), İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (2018).

¹¹⁹ Zeynep Nezahat Cihandide, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, s.58-76.

2.1.7. Okul Öncesi Dönem Çocuğun Temel İhtiyaçlarından Oyun

Okul öncesi dönem çocuğun gelişim özellikleri yanında, temel ihtiyaçlarının bilinip karşılanması ve bu dönemde verilecek eğitimin bu ihtiyaçları dikkate alarak planlanması çocuğun gelişim ve eğitimini olumlu yönde destekler ve gelecek hayatında sosyal ve duygusal yönden uyumlu olmasını sağlar. Her çocuğun fiziksel, sosyal ve psikolojik olmak üzere üç gruba ayrılan ihtiyaçları vardır. Bu dönem çocukların öncelikli temel ihtiyaçları arasında; iyi bakım ve beslenme, korunma, hareket, oyun, yetişkin desteği, sevgi ve güven, kendini tanıma, kanıtlama ve özgürlük, yaratıcılığı destekleyici ve estetik duygusunu geliştirici bir ortamda bulunma vb. sayılabilir¹²⁰. Burada konumuz gereği oyun ihtiyacı üzerinde duracağız.

Oyun; çocuğun zihinsel, duygusal, bedensel bütün yetenek ve tecrübelerinin bütünleştirildiği, olgunlaştığı, hayata hazırlayıcı davranışların pekiştirildiği yaşamsal bir faaliyettir.¹²¹ Başka bir ifadeyle oyun; çocuğun bütün yetenek ve becerilerini geliştirebildiği, yaratıcı potansiyel ve kabiliyetlerini fark ettiği, kendini ifade ettiği önemli bir etkinliktir. Oyunlar bebeğin kendi bedensel duyularını keşfetmesi ile başlar, yakın çevresi ve arkadaş gruplarında artarak devam eder¹²². Filozof J. J. Rousseau ‘çocuk eğitiminde, ilk olarak çocukları tanıyarak başlayın’ sözüyle eğitim sürecinde öncelikle çocukları tanımanın önemine vurgu yapmıştır. Çocuğu tanımanın en iyi yolu ise oyun oynarken onları izlemektir. Çocuklar için oyun; doğal, kendiliğinden olan, keyif alınan, sonuç değil süreç odaklı bütün gün yaptıkları faaliyettir. Çocuk ve oyun birbirini tamamlar. Onların hayatı oyundur ve çocuklar doğuştan oyuncudur, her an her yerde oynamak isterler¹²³.

Yaşamın ilk yıllarından itibaren çocukların gelişimini destekleyen ve geliştiren en önemli araç oyundur. Çünkü oyun oynamak çocuğun içinden gelen bir istektir, çok

¹²⁰ Geniş bilgi için bkz. Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Tüketici Bilimleri Çocukların Temel İhtiyaçları I., Ankara: MEB Yayınları, (2013).

¹²¹ Fatma Tezel Şahin, “Oyun ve Drama.” Şu kitapta: Haz. Ekrem Musaoğlu. Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Kök Yayıncılık, 2016, s.11.

¹²² Millî Eğitim Bakanlığı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Çocuğun Gelişimi. Ankara. MEB Yayınları, s.81.

¹²³ Ayşe Belgin Aksoy & Hale Dere Çiftçi. Erken Çocukluk Döneminde Oyun. Ankara: Pegem Akademi, (2014), s.3-4.

keyif alır ve bütün ilgi ve enerjisini oyuna yönlendirir. Oyun çocuğun en doğal öğrenme aracıdır¹²⁴. Oyun sürecinde çocuk; paylaşma, yardımlaşma, ahlaki ve sosyal değerleri öğrenme, iletişim becerilerinin gelişmesi, yaşam içindeki rollere hazırlanma, olayları farklı bakış açıları ile görme, yaratıcılıklarının gelişmesi, duygularının farkına varma gibi önemli bilgi, beceri ve davranışları deneyimleyerek, yaşayarak öğrenme fırsatı bulur. Yapılan araştırmalar, oyunun motor, sosyal, dil, bilişsel ve öz bakım gelişim alanlarını olumlu yönde desteklediğini ortaya koymuştur¹²⁵.

Oyun çocuğun özgürlüğüdür, kuralları kendisi belirler, kendisi iptal eder. Oyun çocuğun en önemli kendini ifade etme aracıdır. Sözel olarak ifade edemediği korkuları, kaygı ve endişeleri oyunda sergileyerek dışa vurur ve rahatlar. Çocuk, oyun esnasında hayal gücünü özgürce kullanma fırsatı bulduğu için oyun yaratıcılığını destekler. Kimi zaman elindeki sopa bir at olur, kimi zaman bir uçak. Oyun ortamında kazanılan olumlu davranışlar pekiştirilip, olumsuz davranışlar ise değişime uğradığından dolayı, oyun çocuk için eğitici ve iyileştirici özelliği olan bir araçtır. Eğitim ve oyun birbirini tamamlamaktadır¹²⁶.

Çocuktaki merak ve hareket etme ihtiyacı onu oyuna yönlendirir. Oyun vasıtasıyla çocuk zekâsını kullanmayı, mantık yürütmeyi ve seçim yapmayı, sorun çözmeyi öğrenir ve yaşadığı çevre ve dünyayı keşfeder, merak duygusunu giderir¹²⁷. Çocukların en iyi öğrenmelerinin hangi durumlarda gerçekleştiği konusunda beyin-sinirbilim alanında yapılan çalışmalarda, çocuğun duygusal rahatlığının en yoğun olduğu zamanlarda en iyi öğrenmenin gerçekleştiği tespit edilmiştir. Çocuklar için duygusal rahatlığın en yoğun olduğu ortam oyun ortamıdır. Bu nedenle eğitim sürecinde oyun göz ardı edilmemesi gereken bir etkinliktir. Okul öncesi dönemde dini eğitimde de oyundan destek alınabilir. Dini pratiklerin oyuna dönüştürülerek uygulanması, çocukların coşkuyla katılımını sağlarken, dini öğrenmeleri de içselleştirmelerine neden olur. Mesela Ramazan ayında teravih namazı ve arada okunan salavatlari oyun olarak algılayan çocukların, teravih namazına gitmeyi

¹²⁴ Atalay Yörükoğlu, Çocuk Ruh Sağlığı, s. 67.

¹²⁵ Nazan Kaytez & Ender Durualp. "Türkiye'de Okul Öncesinde Oyun ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi". Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, (2), (2014), s.110-122.

¹²⁶ Atalay Yörükoğlu, Çocuk Ruh Sağlığı, s. 69-71.

¹²⁷ Hediye Bekmezci, Hava Özkan, "Oyun ve Oyuna Çocuğun Sağlıkına Etkisi". İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi, 5(2), (2015), s.82.

istedikleri görülür. Bu dönemde din eğitimi verilirken öğretim ve öğrenimi daha istekli hale getirmek için oyunla dini musikiden de destek alınabilir. Ayrıca bu yaş grubu çocuklara din eğitimi veren öğreticilerin, geleneksel oyunlarımızdan olan Hacivat-Karagöz oyunu şeklinde, tiyatro veya drama gibi araçları kullanması çocukların dini kavramları öğrenirken dikkatlerini artırır ve neşeyle öğrenmelerini sağlar¹²⁸.

Çocukların temel ihtiyaçlarından olan oyun ihtiyacının giderilmemesi ya da engellenmesi durumunda çocuklar sağlıklı bir gelişim gösteremezler¹²⁹. Oyun, çocuğun bütün gelişim alanlarında sağlıklı ilerleme kaydetmesi ve dengeli kişilik geliştirmesi için sevgiden sonra ikinci en önemli unsurdur. Sevgi ve şefkatten yoksun bir çocukluk gibi oyunun olmadığı bir çocukluk da düşünülemez. Yörükoğlu “Çocuk ruh sağlığı, sevilme ve oynamaktır.” diyerek oyunun çocuğun dünyasındaki yeri ve önemini özetliyor¹³⁰.

2.2. BİR ÖĞRETİM YÖNTEMİ OLARAK DRAMA

Değişen ve gelişen günümüz koşullarında eğitim anlayışı da değişmekte ve gelişmektedir. Çağımızda eğitimden beklenen; sorgulayan, eleştirel bakış açısıyla düşünen, problemlere çözümler getiren, yaratıcı ve üretken olan ve kendi potansiyelinin farkında olan aktif öğrenciler yetiştirmektir. Bu amaca hizmet edecek yeni öğretim yöntemlerinden birisi öğrencinin aktif katılımını sağlayan dramadır¹³¹.

Ekonomiden siyasete, eğitime kadar her alanda kullanılan drama; yapmak, etmek, eylemek anlamına gelen Yunanca (dran) kelimesinden türetilmiş bir kavramdır. Tiyatro bilminde drama, soyutlanmış eylem anlamını taşımaktadır. Ülkemizde drama alanında öncü çalışmaları ile tanınan San dramayı “Doğaçlama, rol oynama vb. tiyatro ya da drama tekniklerinden yararlanılarak, bir grup çalışması içinde, bireylerin bir yaşantıyı, bir olayı, bir fikri, bir eğitim ünitesini, kimi zaman da soyut bir kavramı ya

¹²⁸ Ali Baz Bilici, 0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci ve Din Eğitimi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (2014), s.120.

¹²⁹ Sinan Ayan, Uğur A. Memiş, “Erken Çocukluk Döneminde Oyun”. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14(2), (2012), s.143-149.

¹³⁰ Atalay Yörükoğlu, Çocuk Ruh Sağlığı, s.72.

¹³¹ Yusuf Akyel, Nihat, Çalışkan, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Drama Yöntemi Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi”. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi.14(3). (2013), s.162.

da davranışı, eski bilişsel örüntülerin yeniden düzenlenmesi yoluyla ve gözlem, deneyim, yaşantıların gözden geçirildiği “oyunsu” süreçlerde anlamlandırılması, canlandırılması” olarak tanımlamıştır¹³². Diğer bir tanımda drama, bir ya da birden çok kişinin birbirleriyle, çevresindeki varlıklarla veya doğayla etkileşim halinde tecrübe ettikleri içsel ve dışsal devinimler ve gerçek yaşantılara ait durumları içeren etkinliklerdir¹³³.

Baktırarak değil yaptırarak eğitim metodu¹³⁴ olarak nitelendirilen dramayı Önder; belirli eğitsel amaçlar çerçevesinde, öğretmen liderliğinde bütün çocukların rol oynama, doğaçlama vb. tekniklerle yaptıkları, genellikle büyük motor hareketlerin kullanıldığı, grup etkinlikleri olarak tanımlamıştır¹³⁵. Güneysu dramayı; bireyin empati kurabilmek amacıyla, kendisini başkalarının yerine koyarak farklı bakış açıları kazanmasına, ifade yeteneğinin, araştırma istek ve arzusunun artmasına, yaratıcı yönünü geliştirmesine, yaşamını çok yönlü algılamasına en önemlisi aktif rol olarak eğitim sürecine dahil olduğu için öğrenme isteğinin artmasına vesile olan bir yöntem olarak tanımlamış¹³⁶. Drama ile yapılan tanımlarda genel olarak ön plana çıkan hususlar, gerçek yaşantılara ait durumları içerdiği ve öğrencinin aktif rol almasını sağladığı için öğrenme motivasyonu ve farkındalık düzeyinin artmasıdır. Drama tanımlarında farklılıklar olduğu gibi, yaratıcı drama, eğitimde drama, okul oyunu gibi isimlendirmede de farklılıklar vardır¹³⁷. Bu çalışmada ise drama kavramı kullanılacaktır.

Drama okul öncesinden üniversite kurumlarına kadar eğitimin her seviyesinde sıkça başvurulan bir eğitim yöntemidir. Çünkü drama yetişkin bireylerde dahi bulunan ve güçlü eğilim olan oyun oynamayı motive eder. Daha önce açıklandığı gibi en iyi öğrenmenin gerçekleşmesi için gerekli olan duygusal rahatlığın en yoğun olduğu

¹³² Hülya Kahyaoglu, Yasemin Yavuzer, Meryem Nur Aydede, “Fen Bilgisi Dersinin Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(3), (2010), s.742.

¹³³ Ömer Adıgüzel, *Eğitimde yaratıcı drama*. Ankara: Pegem Akademi. (2015), s.1.

¹³⁴ Bilge Eski, “Türkiye’de Yaratıcı Drama Yöntemiyle Dil Eğitimi Konulu Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri” (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, (2019). s. 9.

¹³⁵ Alev Önder, *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri* (6. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi. (2017), s.7.

¹³⁶ Sibel Güneysu, “Eğitimde Drama”. *Okul Öncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri*. Ankara: YA-PA Yayınları. (1991), s.85.

¹³⁷ A. Köksal Akyol. “Drama ve Dramanın Önemi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), (2003).

ortam oyun ortamıdır. Drama öğrenme ve oyunu birleştirir. Dramanın kaynağını çocukların dramatik oyunları oluşturmaktadır. Bu nedenle eğitim programlarının hedefleri doğrultusunda önceden planlanmış uygun çevre koşullarında çocukların dramaya geçişi doğal bir şekilde gerçekleşecektir¹³⁸.

Drama, çocuklara değişik yaşantıları tanıma, farklı rolleri canlandırarak değişik durumlar ve toplumsal roller hakkında deneyim ve farklı bakış açıları kazanma fırsatı verir. Böylece yaşamın farklı yönlerini tanıyan ve toplumsal ilişkiler hakkında fikir sahibi olan çocukların problem çözme yetenekleri gelişir. Bu yöntemde çocuklar duygu ve düşüncelerini rahat ifade ederler, gözlem yaparak, deneyimleyerek bilgiye kendileri ulaştıkları için öğrenilenler kalıcı olur. Drama çalışmalarının odak noktası çocuktur ve sonuç değil süreç odaklıdır. Yani çocuğun neyi öğrendiğinden ziyade nasıl öğrendiği büyük önem taşır. Çocuğun kendini özgürce ifade edebilmesi ve düşünebilmesi, olaylara farklı pencerelerden bakabilmesi, yaratıcı, demokratik kişilik geliştirmesi, kendini tanıması ve benlik bilincini geliştirmesinde drama etkili bir öğretim yöntemidir.¹³⁹

Günümüzde, çocuğun çevresi ve dünya ile kurduğu ilişkide arada ya öğretmen ya kitap veya teknolojik bir alet olmak üzere hep bir araç vardır. Bunun neticesinde çocuğun duyuşsal alanı, duyguları ile bilişsel alanı ve düşünsel alanı ayrılmakta, öğrenme sadece salt bilgi edinmeye dönüşmektedir. Duyuşsal alan ve bilişsel alan ayrılınca çocuğun öğrendiklerini öznelletirerek kendi yaşamına uygulaması da zorlaşmakta, öğrenilenler salt bilgi düzeyinde kalmaktadır. Halbuki öğrenme sürecinde çocuğun aktif olması için duygularını, düş ve imgeleme gücünü, hayallerini de sürece dahil etmek gerekir. Drama insanın insanla doğrudan etki tepki alışverişi olduğu için duyguları ve bu sayılanları da işin içine katar¹⁴⁰. Özellikle kişiliğin temellerinin olduğu okul öncesi dönemde, ahlaki değerler eğitiminde çocukların öğrendiklerini yaşantıya dönüştürmesi için bu durum çok büyük önem taşımaktadır.

¹³⁸ Adalet Kandır, Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya, s.23.

¹³⁹ Adalet Kandır, Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya, s. 22-24.

¹⁴⁰ İnci San, Eğitimde Yaratıcı Drama. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 23(2), s. 574.

2.2.1. Oyun ve Drama İlişkisi

Dramanın özünde oyun vardır, drama ve oyun bir bütündür. Çocukta dramatik öğrenme ilk olarak taklit etme ile başlar. Evcilik, doktorculuk, bakkalcılık gibi pek çok çocuk oyunu dramatik özellik taşır. Çocuklar bu oyunlarda kılık kıyafet değiştirip farklı rolleri canlandırarak “...mış gibi” davranırlar. Bu şekilde davranmak çocukların doğasında vardır. Bu yönüyle çocuk oyunları ve drama arasında benzerlik vardır. Drama ve oyun arasındaki benzerlik ve farklılıklar şöyle sıralanabilir:

- Drama öğretmen tarafından önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda planlı bir çalışma iken, oyun plansızdır ve belirli amaçları yoktur.
- Dramadaki tekrarda süreç ve yaşantılar farklılaşırken, oyundaki tekrarda yapısal farklılık olmaz.
- Dramada kesin kurallar yoktur ama oyunda uyulması gereken belirli kurallar vardır.
- Drama süreç odaklıdır. Oyun ise sonuç odaklıdır. Sonunda kazanmak ve kaybetmek vardır.
- Dramada, tartışma ve değerlendirme önemli unsur iken oyunda tartışma ve değerlendirme yapılmaz¹⁴¹.

2.2.2. Dramanın Aşamaları

Hareket, duyu, iletişim, düşünce ve duygunun bir sentezi olan drama yönteminden beklenen amaçların gerçekleşmesi için belli aşamalara göre uygulamak gerekmektedir. Bu aşamalar; ısınma/hazırlık, canlandırma ve değerlendirme/tartışma aşamalarıdır.

Isınma–Hazırlık Aşaması: Grup dinamiğini oluşturmak ve diğer aşamalara hazırlık amacıyla, beden hareketlere geçirildiği ve duyuların kullanıldığı, grup üyelerinin tanışıp iletişim kurduğu ve güven kazanmaya yönelik çalışmaların olduğu ve canlandırılacak rollerin belirlendiği, kesin kuralları olan ve liderin yönlendirmesiyle yapılan çalışmalardır. Bu aşamada bedensel ve ruhsal rahatlamayı sağlamak amacıyla

¹⁴¹ V. Nalbur Taşdemir, İlköğretimde Drama Oyunları ile Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji, Derslerinin Öğretimi, Ankara: Kök Yayıncılık, (2007), s.17.

uygun müzik eşliğinde rahatlama çalışmaları da yapılabilir. Beden ve duyuları harekete geçirecek çalışmalar yapılır ve katılımcıların birbiriyle iletişim kurmaları sağlanır¹⁴².

Canlandırma: Drama etkinlikleri, dersin amaçları, öğrencinin ihtiyaçları ve konuya göre planlanarak belirli bir düzen ve sırayla yürütülür. Canlandırma aşamasında konu çerçevesinde önce başlangıç noktası belirlenir. Konunun bir süreç içinde tüm oluşum çalışmaları, doğaçlama, rol oynama, pantomim vb. tekniklerden biri veya birkaçı kullanılarak gerçekleştirilir¹⁴³. Canlandırmada kullanılan teknikler bazen duyuları, bazen de kelime dağarcığını ve dikkati geliştiren oyunlar olabilir. Canlandırma, bireysel veya ikili olabileceği gibi grup üyelerinin hepsiyle aynı anda yapılabilen, doğaçlamaya dayalı oyunların sergilendiği aşamadır¹⁴⁴.

Değerlendirme/Tartışma: Tartışma aşaması drama çalışmasının amacına ulaşması için çok önemlidir. Drama çalışması ile hedeflenen eğitsel amaçlara ulaşmak için sadece drama oyununu canlandırmak yeterli değildir. Çünkü drama oyununda yaşananların anlam kazanması, zihinde depolanması, kodlanması ve yeni durumlara uyarlanabilecek işlevsel bilgiye dönüşmesi için, drama sürecinde deneyimlenen yaşantılar hakkında konuşmak gerekir. Bu konuşma düz anlatım şeklinde değil, öğretmenin sorularla yönettiği, çocukların özgürce, eleştirilmeden düşüncelerini paylaşarak aktif katılım sağladığı tartışma şeklinde gerçekleştirilirse faydalı olur. Çocuklarda hareketlerle sağlanan etkileşim ve izlenimler ancak sorulara yanıt verme ve düşüncelerini sınama ile anlam kazanır. Önder' e göre tartışma aşaması sırasıyla altı düzeyde gerçekleştirilir. Bunlar¹⁴⁵:

- *Zihinde canlandırma düzeyi:* Çocuklardan gözlerini kapatarak, 2-3 dakika oynadıkları oyunu ve yaşadıkları deneyimleri zihinde canlandırmaları istenir. Bu uygulama yaşantıların içselleştirilmesini sağlarken, problem çözme ve yaratıcı düşünmeyi geliştirir.

¹⁴² Aysel K. Akyol. "Drama ve Dramanın Önemi", s.179-190.

¹⁴³ Yaşare A. Arnas, Raziye Günay Bilaloğlu, Durmuş Aslan, Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitimi, Ankara: Vize Yayıncılık. (2014), s.13-59.

¹⁴⁴ Ömer Adıgüzel, Eğitimde Yaratıcı Drama, s.104.

¹⁴⁵ Alev Önder, Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları, s.47-49.

- *Tanımsal düzey:* Çocuklardan oynanan oyunun anlatılması istenir. Aralarda ayrıntıların anlaşılması için öğretmen sorularıyla yönlendirir.
- *Duygusal düzey:* Çocuklara oyun sırasında rolleri canlandırırken yaşadıkları duygular sorulur. Bu uygulama çocukların kendi duygularının ve başkalarının duygularını fark ederek daha duyarlı bireyler olmasına yardımcı olur. Ayrıca duygulara eşlik eden bilgilerin daha kolay hatırlanır.
- *Bilişsel düzey:* Konu çerçevesinde drama oyununda geçen kavramlar sorulur ve bunun üzerine konuşulur.
- *Yaşantısal düzey:* Çocuklardan kendi yaşamlarında, drama oyununda geçen yaşantılar ve rollere benzer durumların var olup olmadığı sorularak, dramada geçen yaşantıların gerçek hayattaki anlamını daha iyi anlamaları sağlanır.
- *Drama oyununu geliştirme düzeyi:* Son olarak çocuklardan drama oyununu alternatif olarak hangi yönlerde geliştirilebileceği sorulur. Bu tarz tartışma çalışmaları, çocukların özgüven ve problem çözme yeteneklerini geliştirir.

2.2.3. Dramada Kullanılan Teknikler

Okul öncesi eğitimde drama çalışmasında bazı teknikler kullanılarak canlandırma yapılır. Çocuklar kendilerine verilen rolleri drama tekniklerini kullanarak canlandırırken kendi yorumlarını da katarlar¹⁴⁶. Drama teknikleri uygulanırken yukarıda anlatılan drama aşamalarına sırasıyla aynen uyulması gerekir.

2.2.3.1. Doğaçlama

Doğaçlama, metne bağlı kalmaksızın, aniden gelişen durumlar karşısında içten geldiği gibi doğal tepki verme olarak ifade edilir.¹⁴⁷ Doğaçlamada katılımcı özellikleri ve eğitsel hedefler doğrultusunda hazırlıkları yapılmış oyun ve canlandırmalar yer alırken, ayrıntılar önceden belirlenmemiştir ve yazılı bir metin yoktur. Bu nedenle doğaçlama tekniğinde yanlış yapmak ya da başarısız olmak yoktur. Doğaçlama, bireye tekrar tekrar deneme fırsatı verdiği için katılımcılar hem kendi hatalarını hem de diğer

¹⁴⁶ Engin Karadağ, Nihat Çalışkan, Kuramdan-Uygulamaya İlköğretimde Drama “Oyun ve İşleniş Örnekleriyle”. (2. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık, (2008), s.133-134.

¹⁴⁷ Aysel Köksal Akyol, “Drama ve Dramanın Önemi”, s. 179-190.

oyuncuları gözlemleyip yeni şeyler öğrenerek, doğruları bulmaya çalışırlar ve böylece yeni düşünme yolları kazanırlar. Doğaçlama da çocuklardan canlandırdığı rolleri belirgin özelliği ile ve duyguları da işin içine katarak oynamaları istenir. Yazılı metin olmadığı için diyaloglar çocuklar tarafından oluşturulur. Bu nedenle doğaçlama tekniği çocukların dil gelişimine çok katkı sağlar. Çocuklara doğaçlamaya başlamadan önce ön bilgiler ve canlandırılacak roller iyice anlatılmalıdır. Doğaçlamada ses efektleri, maskeler, kostümler, kuklalar gibi kullanılan materyaller çocukların hayal gücünün uyarılmasını sağlarken, oyuna eğlenceli ve mizahi bir hava getirerek çocukların rahatlamasına da yardımcı olur. Çocuğu en kolay tanımanın yolu doğaçlamadır. Günlük yaşamda karşılaşılan olay ve durumlardan yola çıkarak, çocukların çeşitli çözüm yolları geliştirmeleri sağlanır. Böylece olaylara farklı açılardan bakmayı öğrenirler. Doğaçlama yapılırken kişiler, objeler, şiir, hikâye, masal, resim veya portrelerden yararlanılır. Doğaçlama tekniğinin en çok tercih edilen ve başarıya ulaştıran şekli hikâye merkezli olanıdır¹⁴⁸.

2.2.3.2. Rol Oynama

Rol oynama, seçilen olay, düşünce, problem, durum vb.nin bütün grup üyelerinin veya seçilen bazı üyeler tarafından, grup önünde dramatize edilmesi, canlandırılmasıdır. Seyirci olan öğrenciler olayı sadece yaşarken, rol oynayan çocuklar hem yaşar hem yaparlar. Bu teknik çocukların empati yeteneğini geliştirerek bir durum karşısında başkası gibi düşünüp, hissedebilmesine olanak verir. Bu tekniğin püf noktası “...mış gibi” yapabilmektir. Rol oynama tekniği sayesinde çocuklar farklı karakterleri canlandırırken, değişik durumlarla karşılaşır, duygusal çatışmaların çözümünü deneyimleyerek, duygusal kontrolü de öğrenirler. Günlük yaşantıdaki durumların rol oynama tekniği ile dramatize edilmesi çocukları gelecek yaşamlarındaki sosyal rollere hazırlayarak, çocukların gelecek yaşamında karşılaşılabileceği sorunların çözümünde katkı sağlayacak deneyimler kazanmalarını sağlar¹⁴⁹.

¹⁴⁸ Fatma Tezel Şahin, “Yaratıcı Drama Etkinlikleri.” Şu kitapta: Haz.Ekrem Musaoğlu. Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Kök Yayıncılık, (2016), s.151-153.

¹⁴⁹ Münevver Can Yaşar, Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Yaratıcı Düşünme Becerilerine Drama Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2009), s. 47-48.

Çocuklara rol oynama tekniği ile yüzeysel karakterleri canlandırmalarından ziyade çok farklı meslek gruplarından olan kişileri ve bu kişilerin toplum içindeki rollerini anlamalarını sağlayacak oyunların oynatılması daha faydalı olur. Bazı çocuklar rol oynama konusunda girişken ve istekli olurken, bazıları çekingen olur ve rol oynamak istemeyebilir. Bu noktada öğretmenin iyi bir gözlemci olması gerekir. Öğretmenin aktif rol oynaması çocukları cesaretlendirir. Ayrıca öğretmenin oyuna katılımı ve iyi planlama, çocukların başarısında önemlidir¹⁵⁰.

2.2.3.3. Rol Değiştirme

Rol değiştirme tekniğinde, drama çalışması tamamlanmadan önce veya tamamlandıktan sonra çocuklar üstlendikleri rolleri partnerleriyle değiştirirler¹⁵¹. Mesela; doktor rolünü canlandıran çocuk aynı etkinlikte rol değiştirerek hasta rolünü de canlandırır. Böylece iki rolde de davranışlarının karşı taraftan nasıl algılandığını anlayarak empati yeteneği gelişir. Rol değiştirme tekniği katılımcılara olayları farklı bakış açıları ile değerlendirme olanağı sunarak iletişim problemlerinin çözümünde katkı sunar.

2.2.3.4. Pantomim

Pantomim herhangi bir sözcük kullanmadan, duygu ve düşünceleri sergileme sanatıdır. Bu teknikte dikkat vücut hareketlerine yoğunlaştırılır ve sadece vücut dili ile konuşulur. Okul öncesinde pantomim tekniğini uygularken basitten zora doğru ilkesi dikkate alınarak planlama yapılmalıdır ve oyun öncesinde canlandırılacak olay veya durum çocuklara çok iyi anlatılmalıdır. Pantomim çocukların deneyimlerinden yola çıkarak algıladıkları şeyleri hatırlamalarını ve zihinlerinde oluşan imajlara biçim vermek için dikkatle yoğunlaşmalarını gerektirir. Öğrenme sürecinde çok önemli olan bu yetenekler pantomim tekniği ile geliştirilebilir. Pantomim bireysel yapılabildiği gibi bütün grup beraberce de yapabilir. En basit pantomim etkinlikleri bile hayal gücünü geliştirerek, dikkati artırır. Pantomimde hareket, olay, durum, nesne çeşitliliği vardır. Okul öncesinde yürüme, koşma, zıplama, yuvarlanma gibi ritimlerin kullanımı

¹⁵⁰ Fatma Tezel Şahin, Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya, s. 139-142.

¹⁵¹ Ömer Adıgüzel, Eğitimde Yaratıcı Drama, s.331.

önemlidir. İşte bu tarz ritmik hareketler, çocuklar başka bir şeyi canlandırmak için kullandığında pandomim olur.

Pantomim bireysel dikkati gerektirdiğinden, her bir çocuğun katılımına dikkat edilmelidir¹⁵². Ayrıca, sözlü canlandırma gerektiren diğer tekniklerde kendini rahat hissetmeyen, çocukları dramaya alıştırmak için pantomim etkili bir yol olacaktır.

2.2.3.5. Dramatizasyon

Dramatizasyon, genellikle yazılı metne bağlı olarak hikâye, masal, olay veya durumun canlandırılması olarak tanımlanır. Dramatizasyon tekniği, öğrenme sürecini daha kolay, zevkli ve coşkulu hale getirirken, çocukların bedensel, sosyal, zihinsel ve kültürel gelişimlerini destekleyerek, deneyimlerin artırır¹⁵³.

Çocuklar öykü ve masal dinlemeyi çok severler. Dramatizasyon tekniği ile severek dinledikleri öykü veya masalda geçen olay veya durumları canlandırırlar. Bu nedenle eğitsel amaçlarla kullanıma oldukça uygundur. Dramatizasyon tekniğinde ilk adım olarak öğretmen, çocukların ilgi ve gelişim özelliklerine uygun aynı zamanda eğitsel amaçlarla uyumlu bir hikâye belirler. Seçilen hikayedeki konuşmalar ilginç ve eğlenceli olmalı, karışık ya da anlamsız olmamalı, karakterler inandırıcı olmalıdır. Devamında seçilen hikâye tüm ayrıntıları ile çocuklara anlatılıp, pekiştirilir. Hikâye anlatırken öğretmenin, iyi bir ses ve doğru vurgulama yapması önemlidir. Çünkü çocukların hikâyeyi dinlerken canlandırmalarına yardımcı olur. Hikâye çocuklar tarafından iyice anlaşıldıktan sonra öğretmen hikâyede geçen rolleri çocuklara paylaşır ve canlandırma aşamasına geçilir¹⁵⁴.

2.2.3.6. Sıcak Sandalye

Sıcak sandalye çalışması, iki şekilde yapılır. Ya oyuncunun kendisine yönelik olarak veya rol kişisine yönelik olarak yapılabilir. Oyuncunun kendisini merkeze alan sıcak sandalye çalışması, duyuları harekete geçirme ve beden farkındalığını artırma ve

¹⁵² Adalet Kandır, Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya, s. 113-114.

¹⁵³ Aygören Dirim. (2005). Okul Öncesi Eğitimde Yaratıcı Drama. İstanbul: Esin Yayınları, s.45.

¹⁵⁴ Ayşe Turla, "Yaratıcı Drama Etkinlikleri." Şu kitapta: Haz.Ekrem Musaoğlu. Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Kök Yayıncılık, (2016), s.163-164.

kendisini daha iyi tanımasını sağlamak için yapılır. Rol kişisini merkeze alan sıcak sandalye çalışması ise daha çok rol kişisine rolle kurulan bağı güçlendirme, karakteri yakından tanımak için yapılır¹⁵⁵.

Rol kişisini merkeze alan sıcak sandalye çalışmasında çocuklar yarım halka yapacak şekilde yere veya sandalyeye oturur. Ana karakteri canlandıran öğrenci yüzünü arkadaşlarına dönerek halkanın açık olan kısmında sandalyeye oturur. Halkanın etrafındaki çocuklar, ana karakteri oynayan çocuğa canlandığı rolle ilgili, karakterin değerlerine, ilişkilerine, tutumlarına, davranışlarına, isteklerine ilişkin sorular yöneltir. Böylece soru-cevap yoluyla karakterin pek çok yönü ortaya çıkar ve yapılan drama çalışması iyice pekiştirilmiş olur. Ayrıca soruyu yönelten çocuklar herhangi bir konuyu derinlemesine analiz etme becerisini kazanırlar. Burada karakteri canlandıran çocuğa oynadığı rol dışında kişisel ve özel alana giren ya da duygusal yoğunluk hissettiği konularda soru sorulmaması gerekir.¹⁵⁶

2.2.3.7. Bilinç Koridoru

Drama çalışması devam ederken, ana karakterin karşılaştığı herhangi bir sorunun çözümünde, kararsız kaldığı içinden çıkamadığı durumlarda bir karara varmasını kolaylaştırmak amacıyla bu teknik kullanılır. Karakterin çatışma yaşadığı konuda kararını bütün boyutlarıyla incelemesine fırsat verir. Bu teknikte; grup üyeleri yüzleri birbirine dönük, ayakta, karşılıklı olacak şekilde ve koridor formunda dururlar. Ana karakter, grup üyelerinin oluşturduğu bu koridorda yavaşça yürür. Her bir üyenin önünde durarak çatışma yaşadığı konuda fikrini alır. Koridoru oluşturan her bir üyenin önünde durur ve onun ana karakterin çatışma yaşadığı konu hakkındaki fikrini alır. Koridor boyunca üretilen fikirler, ortaya konulan duygular, kararın olumlu, olumsuz farklı yönlerini ortaya koyarak çatışmayı güçlendirir. Ana karakter koridorun sonunda bir karara ulaşabileceği gibi ulaşamayabilir. Eğer bir karara varmazsa ve gerekli

¹⁵⁵ Ayşegül Altan, Rolün İnşa Sürecinde Hayal Gücü ve Duyusal Hafıza: Rol İçin Yapılan Sıcak Sandalye Çalışmasının Stanislavski Yöntemi Eşliğinde İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (2019).

¹⁵⁶ Ruken Akar, Temel Eğitimin II. Aşamasında Drama Yöntemi İle Türkçe Öğretimi Dorothy Heathcote'un Uzman Rolü Yaklaşımı. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana. (2000), s.31.

görülürse koridorun başındaki üyelerin son tarafa geçerek koridoru uzatması şeklinde süreç devam ettirilebilir¹⁵⁷.

2.2.3.8. Rol Kartları

Rol kartları, canlandırma aşamasında oyuna başlamadan önce oyundaki karakterleri canlandıracak kişilere verilir. Bu kartlarda; canlandırılacak karakterlere ilişkin ayrıntılı bilgiler, başlama noktası, olay, zaman ve mekâna ait bilgiler, doğaçlama için ipuçları vardır. Rol kartlarında canlandırma yapılırken karakterler birbirlerinin kartlarındaki bilgilerden habersizdir. Ayrıca rol kartları doğaçlama yaparken devamlı başvuru kaynakları değil, gerekli durumlarda yararlanılan kaynaklardır¹⁵⁸.

2.2.3.9. Gerçek An-Doğruluk Anı

Bu teknik ile grup üyeleri son sahnenin nasıl olması gerektiği ile ilgili tartışıp, drama sürecini gözden geçirerek sonuç sahnesini tasarlamaya çalışırlar. Grup üyeleri, gerilimin yüksek olduğu kilit anı tekrar canlandırarak, sahnenin sonunun nasıl olacağına karar verirler. Buradaki asıl amaç, diğer üyelere olayın gerçekte nasıl sonuçlanabileceğini göstermeye çalışmaktır. Bu teknikte, grup üyelerinden iki durum arasında karar verme aşamasında yaşanan çatışmada farklı fikirler geliştirilerek, bunları uygulamaları istenir¹⁵⁹.

2.2.3.10. Grup Heykelleri-Tablo Oluşturma

Grup heykelleri yoluyla tablo oluşturma “donuk imge”ye benzeyen bir drama tekniğidir. Fakat burada süreç donmaz. Bunun için öğrenciler küçük gruplar halinde toplanır ve kendilerine verilen konuya uygun bir tablo oluşturur. Grupların oluşturdukları tabloların konuyla bağlantısı hakkında konuşulur, tartışılır. Bu teknikte

¹⁵⁷ Yaratıcı Drama, “Yaratıcı Dramanın Teknikleri” (Erişim, 2 Şubat 2021).

¹⁵⁸ Ruken, Akar Vural & Somers John W., Hümanist İlköğretim Programları için İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama, Ankara: Pegem A. Yayınları, . (2011), s.34.

¹⁵⁹ Ömer Adıgüzel, Eğitimde Yaratıcı Drama, s.400.

araç grup üyelerinin kendi bedenleridir. Bu teknikten drama çalışmasının başlangıcını veya çalışmanın genel özetini oluşturmada yararlanılabilir¹⁶⁰.

2.2.4. Dramanın Faydaları

Okul öncesi dönemde oyun ile yakından ilişkili olan dramanın ön plana çıkan özelliklerinden biri çocukların eğlenme ihtiyacını karşılamasıdır. Teknoloji ile iç içe yaşayan “dijital çocuklar” olarak da nitelendirilen günümüz çocuklarının, özellikle televizyon programlarının etkisiyle, heyecanlı, hızlı, sürekli değişen, renkli görüntülerin ağırlıkta olduğu süreçlere olan istekleri artmaktadır. Okuldaki eğitsel etkinliklerin çocuklarda merak uyandırması ve çocukların istekli katılabilmesi için bu etkinliklerin de hareketli, canlı ve değişken yapıda olması gerekmektedir. Bu özelliklere sahip en iyi öğretim yöntemlerinden biri dramadır. Ayrıca drama ile temel ihtiyaçlardan olan Glasser’ın vurguladığı “özgürlüğün sağlanması” ve “özgürlük içinde eğitim” yapmak mümkündür. Çünkü dramada çocuklar, oynayacakları drama etkinliğini özgürce seçerler, drama sırasında özgürce davranır ve hissederler ve tartışma aşamasında kendilerini içlerinden geldiği gibi ifade ederler¹⁶¹.

Drama yöntemi ile öğrenci aktif durumda olduğu için etkili öğrenme gerçekleşir. Çünkü dramada öğrenci, öğrendikleriyle kendi yaşantıları arasında bağ kurarak kendisini konunun bir parçası olarak görür. Drama oyun yoluyla çocuğun doğasında zaten mevcuttur. Drama ile çocuğa öğretilmek istenen şey önceden iyi bir şekilde planlanmalıdır. Drama çalışması başladığında çocuk aktif olarak ayrıntıları keşfeder ve sonuca ulaşır. Öğrenilen bir şeyi günlük yaşantıya uyarlayıp kullanmak ve unutmamanın püf noktası onu öğrenmeye bir neden ve ihtiyacın olmasıdır. Drama yöntemi ile öğretmen bu gerekliliği oluşturmaktadır¹⁶².

Okul öncesi dönemde drama, çocukları problem çözme, eleştirel düşünme, karar verme, seçim yapma gibi temel yaşam becerileri konusunda geliştirdiği gibi, güvenli bir şekilde kendi bağımsızlıklarını keşfetmelerine olanak sağlar. Drama grup

¹⁶⁰ Ömer Adıgüzel, Eğitimde Yaratıcı Drama, s.400.

¹⁶¹ Alev Önder, Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları, s.30-31.

¹⁶² Engin Karadağ, Tuğba Korkmaz, Nihat Çalışkan, Sedat Yüksel. “Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri”. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(2), (2008), s.169-196.

çalışmasına olanak sağlayarak, çocukların iletişim becerilerini ve sosyal gelişimini desteklemektedir. Drama çalışmasında çocuk, grupla beraber hareket etme, problemlere çözüm bulma ve kendi fikirlerini grup önünde ifade etme imkânı bulur. Böylece düşünme ve kendini ifade etme yetenekleri gelişir¹⁶³. Önder, okul öncesi dönem eğitici dramının genel ve özel amaçlarını şöyle sıralamıştır:

- Kendilik kavramının gelişimi: Drama çalışmaları ile çocuk kendilik algısını kazanmaya başlar. Kendilik algısının gelişimi için gerekli olan, akranla ve diğer insanlarla ilişki kurma, kendini başkaları ile karşılaştırarak kendi yapabildiklerini ve yapamadıklarını tanımlama, grupla yapılan drama etkinliği ile sağlanabilir. Kendilik algısı insan için önemli olan kendilik değerini belirler.
- Kavram öğrenme: Drama ile birçok kavram somutluk kazanır ve kavramlar yaşantı yoluyla öğretilir. Yani drama soyut kavramların, rol oynama ile çocukların kendi bedenlerinde algılayarak ve hissederek somutlaştırılmasına yardımcı olur. Bu nedenle okul öncesi dönem değerler eğitiminde en etkili yöntemlerden biri dramadır. Çünkü drama “saygı, sevgi, adalet, dürüstlük alçak gönüllülük” gibi soyut kavramları çocukların somutlaştırarak öğrenmelerine imkân sağlar.
- İletişim becerileri: Çocuğun kendini sözlü ve sözsüz ifade etmesi, grup üyelerini anlayabilmesi, sözlü ve sözsüz iletişim şeklinde olan drama etkinlikleri ile gelişir.
- Duyusal deneyimler: Hareket etme, görme ve dokunmaya dayalı drama etkinlikleri çocuklara zengin duyuşsal deneyimler sağlar¹⁶⁴.

Kandır ise yaratıcı dramının hedeflerini şu şekilde sıralamıştır:

- Güven duygusu, yaratıcılık ve estetik gelişimini sağlama,
- Kendini tanımasına yardımcı olarak duygu ve düşüncelerini uygun ifade etme,

¹⁶³ Münevver Can Yaşar, “Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Yaratıcı Düşünme Becerilerine Drama Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi”, s.53-54.

¹⁶⁴ Alev Önder, Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları, s.29.

- Karar verme, iş birliği yapma, sorumluluk duygusunun gelişmesini destekleme,
- Farklı deneyimler kazandırma ve deneyimlerini kullanma olanağı sunma,
- Toplumsal değerlerin gelişimini sağlama,
- Farklılıklara saygılı ve hoşgörülü olmalarına yardımcı olma,
- Çok yönlü farklı bakış açıları kazandırma,
- Çevresine duyarlılığı kazanmasına yardımcı olma,
- Dil ve iletişim becerilerini ve imgelem gücünü geliştirme,
- Gözlem becerilerini geliştirmelerine yardımcı olma,
- Özgün, bağımsız, mantıksal, eleştirel, yaratıcı düşünme becerileri ve problem çözme becerileri kazandırmak,
- Kalıcı davranış değişiklikleri sağlama,
- Soyut kavramları somut yaşantılara dönüştürerek algılama becerilerini geliştirmektir¹⁶⁵.

Eğitim ve öğretimin temel amaçları ile örtüşen dramanın amaçları, gerçekleştirilene kadar amaçken, gerçekleştirildikten sonra kazanım haline dönüşür ve dramanın faydaları olarak karşımıza çıkar. Okul öncesi drama etkinlikleri çocuğun gelişim özelliklerine yönelik katkıları şöyle sıralanabilir:

- Drama çalışmaları sayesinde çocuklar, hareket yoluyla içlerindeki enerjiyi boşaltmaya fırsat buldukları için rahatlar ve sakinleşir. Çocukların belirli bir amaç doğrultusunda vücut hareketlerini yönlendirme becerileri gelişir. Motor becerilerin çok kullanıldığı drama çalışmaları, kas gelişimini ve dolaşımın hızlanmasını sağlayarak beden sağlığını olumlu yönde etkiler.
- Zihinsel süreçleri aktif hale getiren, geliştiren unsurlardan en önemlisi harekettir. Drama çocuğa kendi hareketlerini kullanarak farklı yaşantılar sunduğu için zihinsel gelişimi destekler. Ayrıca Gardner'e ait çoklu zekâ kuramı¹⁶⁶ ve Salovey ve Golemon'a ait duygusal zekâ kuramı¹⁶⁷ dikkate

¹⁶⁵ Adalet Kandır, Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya, s.27-29.

¹⁶⁶ Geniş bilgi için bkz.: Mustafa Zülküf Altan.“Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi.” Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(4), (2011), s.53-57.; Belma Tuğrul & Esra Duran, “Her çocuk başarılı olmak için bir şansa sahiptir: Zekanın çok boyutluluğu çoklu zekâ kuramı”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(24), (2003), s.224-233.

¹⁶⁷ Geniş bilgi için bkz.: Ulaş Çakar & Yasemin Arbak “Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu-Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekâ”. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 6(3),

alındığında, drama etkinliklerinin bu alanda da önemli roller üstlendiği görülmektedir. Çünkü drama etkinlikleri ile çocuklar, kendini tanımayı, kendine güvenmeyi, duygularını ifade etmeyi, farklılıklara saygı duymayı, iletişim becerilerini geliştirmeyi, doğru seçimler yapmayı, yaratıcılıklarını geliştirmeyi öğrenirler.

- Drama etkinlikleri grup ortamında yapıldığı için sosyalleşme imkânı sağlar. Drama etkinlikleri ile çocuklar, toplumsal yaşama uyumu, farklı bakış açılarından olaylara bakabilmeyi, olumlu ilişkiler geliştirilebilmeyi, empati kurabilmeyi, kendi duygularına ve başkalarının duygularına karşı duyarlı olmayı öğrenirler.
- Erken çocukluk döneminde, iletişim unsuru olan dili en iyi eğitme ve geliştirme ortamı, doğal ortam olan oyundur. Drama oyuna benzerliği ile çocuğun iletişim davranışlarını ve dil becerilerinin gelişmesinde olumlu yönde katkı sağlar^{168, 169}.

2.2.5. Drama Öğretmeninin Özellikleri

Drama lideri veya öğretmeni; drama etkinliği ile kazandırmayı amaçladığı kazanımları ve hedefleri belirleyen, belirlediği hedefler doğrultusunda uygun teknikleri seçen, materyal ve drama ortamını hazırlayan, son olarak drama sürecini ve öğrenme durumlarının nasıl değerlendirileceğine karar veren ve drama sürecini yöneten kişidir¹⁷⁰.

Eğitimde drama yönteminin belirtilen amaçlarına ulaşabilmesi için, dramayı yöneten lider yani öğretmenin drama yöntemine uygun davranması gerekmektedir. Bu nedenle drama çalışmasını uygulayacak öğretmenin aldığı drama eğitimi önem taşımaktadır. Çünkü öğretmenin drama ile ilgili bilgi düzeyi, planlama ve uygulama yeterliliği drama çalışmalarının verimliliğini etkilemektedir. Drama çalışmalarında

(2004), s.23-48.; Hülya Kasapoğlu, & Sibel, Güneysu, “Öğrencilerin Duygusal Zekâ Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Kullanılmasına İlişkin Görüşlerin İncelenmesi”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 25(3), (2017), s.1039-1054.

¹⁶⁸ Adalet Kandır, “Okul Öncesi Dönemde Yaratıcı Dramanın Gelişim Alanlarıyla İlişkisi.” Şu kitapta: Haz.Ekrem Musaoğlu. Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Kök Yayıncılık, (2016), s.31-37.

¹⁶⁹ Alev Önder, Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları, s.67-69.

¹⁷⁰ Engin Karadağ vd., “Kuramdan Uygulamaya İlköğretimde Drama “Oyun ve İşleniş Örnekleriyle”, s.175.

öğretmenin diğer öğretim durumlarına oranla daha esnek, sonuç değil süreç odaklı, çocukları kendileri olabilmesi konusunda cesaretlendiren tutum sergilemesi önemlidir¹⁷¹.

Dramayı uygulayacak öğretmen, etkinliğe yön verebilme, süreç içerisinde hızlı karar verebilme, ani gelişen durumlarda çeşitli stratejiler geliştirerek bu durumlardan yararlanabilme özelliğine sahip olmalıdır. Canlandırma ve doğaçlama yapılırken gerekli gördüğü durumlarda bazen planın dışına çıkmalı, önceden belirlenen amaçlara paralel stratejiler belirlemelidir. Drama liderinin gelişime açık, yaratıcı düşünceye sahip, hayal gücü yüksek olması ve drama etkinliği için özgür bir ortam oluşturması gerekmektedir. Bu durum çocuğun özgün ve yaratıcı yönünü geliştirmesine yardımcı olur¹⁷².

Drama öğretmenin öğrencileri anlamlı öğrenme tecrübelerine götürecektik özelliklere sahip olması gerekmektedir. Drama lideri olarak öğretmende bulunması gereken özellikler şöyle sıralanabilir:

- İnsana değer veren, saygılı ve demokratik kişiliğe sahip olmalı,
- İyi bir gözlemci olmalı, öğrencilerinin bireysel özelliklerinin farkında olmalı,
- Grup üyelerinin hak ve özgürlüklerine ve söz haklarına saygılı olmalı,
- Öğrencilere araştırma ve deneme fırsatı vermeli, güven duygularının gelişmesine destek olmalı,
- Çok iyi dinleyici ve izleyici olmalı,
- Drama sürecinde sürpriz gelişen durumlar karşısında hızlı karar verebilme özelliğine sahip olmalı,
- Çocuğun problemlerine ve ihtiyaçlarına uygun drama tekniklerini seçip uygulayabilmeli,
- Çocuklar için dramada uygun bir rol seçilmeli ve benimsemeleri için rolleri iyice anlatılmalıdır¹⁷³.

¹⁷¹ Alev Önder, Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları, s.34.

¹⁷² Hülya Kasapoğlu, "Etkili Bir Yaratıcı Drama Liderinin Sahip Olması Gereken Özellikler: Katılımcı Görüşlerinin Nitel Analizi". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34(1), (2019), s.106-122.

¹⁷³ Engin Karadağ vd., "Kuramdan Uygulamaya İlköğretimde Drama "Oyun ve İşleniş Örnekleriyle", s.176.

Bir öğrenme ortamında çocuklar açısından en etkili uyarıcı, öğretmenin kişiliği ve sergilediği davranışlardır. Öğretmen sınıfta olumlu bir atmosfer ve güven ortamı oluşturmalı, her çocuğun kendine özgü olduğunun bilincinde olarak çocukları olduğu gibi kabul etmeli, davranış ve tutumlarıyla çocukların rahatça duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri için model olmalıdır. Böyle öğrenme ortamında çocuklar olumlu benlik imajı geliştirerek kendilerini daha rahat ifade ederler ve iletişime açık olurlar.¹⁷⁴

Drama öğretmeni, çalışma sürecinde çocukların anlayacağı şekilde kısa, net ve sade yönergeler kullanmalı, çocuklarla göz teması kurmaya ve beden dilini kullanmaya özen göstermeli, zamanı iyi kullanmalı, kullanılacak materyalleri önceden çocuklara tanıtmalıdır. Çocukların kişiliklerine yönelik eleştiriler yapmaktan kaçınmalı ve drama çalışması sonunda süreci ve öğrencileri öznel yargılar kullanmadan değerlendirmelidir. Ayrıca değerlendirme aşamasında ders kazanımlarını da ölçen etkinliklerin yanında çocukların süreç içerisinde yaşadıklarını ve duygularını ifade etmelerine fırsat verir¹⁷⁵.

2.3. OKUL ÖNCESİ DÖNEM DİN VE AHLAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ

Çocuğun din ve ahlak eğitiminde en önemli ve ilk kurum ailedir. Aile çocuğun ilk sosyal çevresi ve dini değerlerin bir modelidir. Aile, yaşamın en derin ve kişisel seviyede paylaşıldığı kurumdur. Bireyin değer ve tutum yapısı, büyük ölçüde aile içinde geçen 0-6 yaş aralığında oluşmaktadır¹⁷⁶. Çocukta dini inanç ve duyguların uyanması, gelişimi doğuştan var olan inanma ve yüce bir yaratıcıya bağlanma duygusu ilk olarak ailenin rehberliğinde gelişir. Bu nedenle çocuğun sağlıklı ve dengeli bir dinî anlayış geliştirmesinde yaşadığı aile ortamı oldukça önemlidir. Ailede sağlıklı bir dini eğitim verebilmek için şu hususlara dikkat etmek gerekmektedir:

- Sevgi dilini kullanılmalı ve anne-baba kendi yaşantılarıyla çocuk için uygun bir dini model olmalı,

¹⁷⁴ Esra Ömeroğlu, “Yaratıcı Drama Etkinliklerinde Öğretmenin Rolü.” Şu kitapta: Haz. Ekrem Musaoğlu. Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya. Ankara: Kök Yayıncılık, (2016), s.73-80.

¹⁷⁵ Ömer Adıgüzel, Eğitimde Yaratıcı Drama, s.70-76.

¹⁷⁶ Mustafa Köylü, “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”, s.151.

- Anne-babanın söyledikleri ile ve davranışlarının tutarlı olması,
- Çocuğun dini konulardaki soruları seviyesine uygun anlayacağı sadelikte, basit ve somut örneklerden yola çıkarak cevaplandırılmalı,
- Anne-babanın çocuklarla ilişkileri dengeli bir disipline sahip olmalı, ödül ve ceza konusunda aşırıya kaçmayan orta yol izlenmelidir¹⁷⁷.

Ailede başlayan din ve ahlak eğitimi, eğitim kurumlarında devam etmektedir. Okul öncesi dönem din eğitiminde çocuğun kolay inanırlık ve her şeyi kabul etme özelliğinden dolayı yoğun ve seviyesine uygun olmayan bilgi yüklemesi yapılmamalıdır. Çünkü bu dönemde din eğitiminin amacı salt dini bilgileri bütünüyle çocuğa öğretmek değil, onu ilahi vahyi anlamaya hazırlayıcı beceriler kazandırmak, istek ve merak uyandırmaktır¹⁷⁸.

Din eğitiminde basitten zora doğru olan bir yol takip edilmelidir. Dil gelişimine paralel olarak, çocuğa “Allah” kelimesi ve Hz. Peygamberin (sav) tavsiye buyurduğu gibi “Kelime-i Tevhit” öğretilmelidir. Çocuğa Allah’ın varlığı anlatılırken eserden müessire doğru olan bir yaklaşım izlenebilir. Allah’ın yarattıklarını, tabiatı inceleyip üzerine konuştuğundan sonra Allah’ın varlığı, sevgi ve merhamet davranış örnekleri gösterildikten sonra Allah’ın “Rahman ve Rahim” sıfatı, iyilik ve adalet davranış örnekleri gösterildikten sonra “Adil” sıfatı anlatılabilir. Bu şekilde gerçek hayattan somut örneklerle çocuğa Allah’ın varlığını anlatmak, kendi varlığı ve kâinat üzerine düşündürmek, etrafındaki güzellik ve düzenin farkına varması çocukta Allah inancının güçlenmesine yardımcı olacaktır. Çocuğun Allah’ı yanında hissetmesi, O’na gönülden bağlanması için Allah’a şükür ve dua etmeyi öğretmek, istediği her zaman dua edebileceğini fark ettirmek önemlidir¹⁷⁹.

Okul öncesi dönemde çocuklar, soyut kavramları anlayacak seviyede olmadığı için, din eğitimi duygu boyutları ile sunulmalıdır ve din eğitiminde sevgi duygusu temel alınmalıdır. Çocuğa Allah’ın kendisini sevdiği, himaye eden, esirgeyen ve nimetler veren bir varlık olduğu anlatılmalı ve Allah ile ilişkisini sevgi ve güven

¹⁷⁷ Süleyman Gümrükçüoğlu, “Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü”. KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, 3(1), (2017), s.57.

¹⁷⁸ Mualla Selçuk, “Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)”. İslami Araştırmalar Dergisi, 4(2), (1990), s.108.

¹⁷⁹ Zeynep Nezahat Cihandide, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, s.188-189.

üzerine kurması sağlanmalıdır. Çocuğu yanlış yaptığında Allah ile korkutmak, Allah'ı devamlı korkulması gereken bir varlık şeklinde tanıtmak çocukta çok olumsuz bir Allah kavramı oluşturabilir ve dinden uzaklaşmasına neden olabilir¹⁸⁰.

Okul öncesi dönemde doğrudan değil dolaylı olarak din eğitimi uygulaması çocukların gelişim özellikleri açısından daha uygundur. Çocukların ruh ve duygusal dünyalarına hitap etmek, dini ve ahlaki gelişimlerini sağlam temeller üzerine bina etmek için, hikayeler¹⁸¹, oyunlar¹⁸², müzik¹⁸³ ve sanat etkinlikleri, dini bayram ve kandil günlerinde özel kutlamalar ve etkinlikler¹⁸⁴, drama vb. yöntemlerden faydalanılabilir. Hz. Peygamberin hayatı ve örnek davranışları, ahlaki değerler, ibadetler bu teknikler kullanılarak öğretilir. Çünkü çocuğa kazandırılmak istenen duygu ve davranışlar, ancak onda merak uyandıran keyif aldığı etkinlikler sayesinde gerçekleştirilir¹⁸⁵.

Çocuklar toplumsal rollerini ailede gözlemleyerek öğrenirler. Çocuk anne-babasından gördüğü davranış ve değer yargılarını önce taklit eder ve özdeşim kurarak zamanla o davranışı kendi davranışı haline getirir¹⁸⁶. Çocuk anne-babasının, öğretmenin ahlaki buyruklarını bilinçsiz zihnine yerleştirip daha sonra o ahlaki buyrukları kendi içinden gelen ses gibi duyar. Çocuğun bulunduğu ortamın baskıdan uzak, demokratik ve adil olması, kendini ilgilendiren konularda aktif rol alması ahlaki gelişimini olumlu yönde etkiler. Anne-baba, yakın çevre ve öğretmen tutarlı davranışlarıyla çocuğa özdeşim kurabileceği iyi bir model olmalıdır. Okul öncesi eğitim kurumlarında ahlaki düşünceyi geliştirmek için şu teknikler uygulanabilir;

- Sınıfta demokratik, özgür, adil, ahlaki bir ortam oluşturmak,
- Ahlaki değerlerin pekiştirildiği oyun ve etkinlikler yapmak,

¹⁸⁰ Eyup Şimşek, "Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi", s.216.

¹⁸¹ Yaşar Fersahoğlu, "Din Eğitimi ve Öğretiminde Bir İletişim Yöntemi Olarak Hikâye". Ekev Akademi Dergisi, (16), (2003), s.123-126.

¹⁸² S.N. Göktepe, Okul Öncesi Dönem Din Eğitiminde Oyun, Oyuncak ve Görsel Sanat Etkinliği Örnekleri. (Yüksek Lisans tezi) Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas. (2015).

¹⁸³ Bilal Yorulmaz, "Bir Din Eğitimi Aracı Olarak Dini Müziğin Kullanımı".Din ve Müzik, İstanbul, (2012).

¹⁸⁴ Zeynep Nezahat Cihandide, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, s.194.

¹⁸⁵ Mualla Selçuk, Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler, Ankara: TDV Yayınları, (2015), s.74.; Ayşegül Yiğit, "Çocuğun Gelişim Özellikleri ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi." Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 22(22), (2006), s.188.

¹⁸⁶ Cemal Tosun, Din Eğitimi Bilimine Giriş, s.172.

- Ahlaki değerler temalı drama ve rol oynama yöntemini uygulayıp, değerlendirme bölümünde çocukların fikirlerini rahatça paylaştığı tartışmalar yapmak,
- Çocukların seviyelerine uygun değer ikilemi içeren sonu tamamlanmamış öyküler anlatarak çocukların tamamlamalarını sağlamak,
- Dramatik olay gösterilerek çocukların ahlaki problemler karşısında fikir yürütmelerini sağlanmalıdır¹⁸⁷.

2.4. 4-6 YAŞ GRUBU KUR'AN KURSLARI

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yaygın din eğitimi kapsamında okul öncesi dönem çocuklara hizmet veren ve değerler eğitimini esas alan, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları, toplumun talepleri doğrultusunda ve bu alanda resmi eğitim kurumlarının olmamasından kaynaklanan ihtiyacı karşılamak amacıyla açılmıştır. Öncelikle Kur'an kurslarında yaş sınırlandırması kaldırılarak bu kurslar için yasal dayanak oluşturulmuştur. 26 Ocak 2012 tarihinde "Kur'an kursları 4-6 Yaş Din Eğitimi Projesi" başlatılarak, "Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)" geliştirme komisyonu kurulmuştur. 4-6 yaş grubu çocuklara sağlıklı ve bilimsel temellere dayalı bir din ve ahlak eğitimi programı oluşturmak için çoklu katılım anlayışıyla hazırlanan programda akademisyenler, pedagoglar, okul öncesi öğretmenleri ve Kur'an kursu öğreticileri görev almıştır¹⁸⁸.

Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak hazırlanan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı 4-6 yaş grubu çocukların;

- İnsan hayatına anlam katan İslami değerleri fark etmelerini sağlamak,
- Allah'ı sevgi temelinde tanımlarını sağlamak,
- Hz. Peygamberin kişilik ve güzel ahlakını öğrenerek rol model almalarını teşvik etmek,

¹⁸⁷ Zeynep Nezahat Cihandide, Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi, s.203-204.

¹⁸⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kuran Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: DİB Yayınları, (2018), s.5-6.

- Seviyelerine uygun yöntemlerle Kur'an-ı Kerim'i tanımalarını ve öğrenmelerini,
- Din ve ahlaki gelişimlerini desteklemek,
- Öğrendikleri ahlaki değerleri kendi hayatlarında pratik davranışa dönüştürmelerini,
- Güzel davranışlar kazandırmanın yanında bütüncül yaklaşımla çocuğun bütün gelişim alanlarını destekleyici nitelikte öğrenim ortamı oluşturmayı amaçlamaktadır¹⁸⁹.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu uygulaması ilk olarak 2013-2014 eğitim-öğretim yılında, 10 ilde (Ankara, Adana, Diyarbakır, Erzincan, İstanbul, İzmir, Kayseri, Gaziantep, Samsun ve Rize) pilot olarak başlatılmıştır. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında ise ülke geneline yayılmıştır. 2013-2014 yılında 201 kursta, 260 öğreticiyle 4723 öğrenciye¹⁹⁰ 2018-2019 eğitim yılında 7.963 kursta, 9.319 öğreticiyle 170.513¹⁹¹, 2019-2020 yılında ise 5.575 kursta, 10.096 öğreticiyle 181.808¹⁹² öğrenciye hizmet verilmiştir. Kısa sürede kurs ve öğrenci sayısındaki görülen artış, bu programın gerçekten eksikliği hissedilen bir ihtiyacı karşılama noktasında önemli bir adım olduğunu göstermektedir.

"4-6 yaş grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı", "Dini bilgiler" ve "Kur'an-ı Kerim" olmak üzere iki öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu program kapsamında Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu) ve Öğrenci Etkinlik Kitabı hazırlanmıştır. Dini Bilgiler alanında uyum süreci ile beraber, "Dua, Şükür ve Özür Dileme", "Sevgi ve Merhamet", "Saygı", "Sorumluluk", "Yardımlaşma", "Sabır", "İyilik", "Doğruluk ve Dürüstlük", "Adalet", "Allah'ı Seviyorum", "Peygamberimi Seviyorum", "Kitabımı Seviyorum", "İnsanları Seviyorum", "Kâinatı Seviyorum", "Dinimi Seviyorum", "Dini Mekanlarımızı Seviyorum", "Vatanımı Seviyorum"

¹⁸⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kuran Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: DİB Yayınları, (2018), s.7.

¹⁹⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı. (2013). 2013 Faaliyet raporu. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/Documents/2013%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

¹⁹¹ Diyanet İşleri Başkanlığı (2019). 2019 Faaliyet raporu. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://www.diyaret.gov.tr/tr-TR/Kisi/Baskan/29404/2019-yili-faaliyet-raporu>

¹⁹² Diyanet İşleri Başkanlığı. (2020). 2020 Faaliyet raporu. Erişim: 15 Haziran 2021, <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/Documents/2020%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

“Bayramlarımızı Seviyorum” üniteleri yer almaktadır. Kur'an-ı Kerim öğrenme alanında ise 1.dönemde elif-ba harfleri, bazı kısa sure ve duaların ezberletilmesi, 2.dönemde ise harflerin başta, ortada, sondaki şekilleri, hareke, cezm, şedde, tenvin, uzatma harfleri ve Kur'an okumaya geçiş planlanmıştır. Program içeriğine bakıldığında verilmesi amaçlanan kazanımların drama, eğitsel oyun, hikâye, boyama, şiir, şarkı vb. etkinliklerle desteklendiği ve haftalık performans ödevleri ile aileyi de eğitim sürecinin içine katarak pekiştirildiği görülmektedir¹⁹³.

“Kur'an Kursları Uygulama Esasları”nda 4-6 yaş grubu Kur'an kurslarının fiziki koşul ve donanım şartları açıklanmıştır. Buna göre güvenlik sorunu olmayan, denetlenebilen, çocuğun gelişim özelliklerine uygun ve gelişimlerini destekleyecek doğal materyallerle donatılmış, çocuklara hareket özgürlüğü sağlayan ve bulunduğu bölgenin mimari yapısına uygun fiziki mekanlar olmalıdır. Bina oyun alanı-bahçe, hobi alanı, öğrenci başına en az 2m² düşecek genişlikte derslik, kitaplık, etkinlik alanı, yemek alanı, çok amaçlı salonlar, uyku odası, çocuklara uygun boyutta olan tuvalet ve lavabo, uyku odası ve idari birimlerden oluşmalıdır. Kullanılan masa, sandalye ve dolaplar çocukların ölçüsüne uygun, doğal malzemeden yapılmış, oyuncaklar uygun renklerde olmalı ve dolaplar duvara sabitlenmelidir¹⁹⁴. Bu kursların açılışı, denetimi ve organizasyon süreçleri il ve ilçe müftülüklerince takip edilmektedir.

2.4.1. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın Temel İlkeleri ve Drama

Eğitim, insanın doğuştan getirdiği yeteneklerini beraber ele alarak desteklemek ve geliştirmeyi amaçlar. Din eğitimi, sadece emir ve yasaklar, öğütler, ezber gereken kurallar bağlamında ele alınırsa, kişilik gelişimine istenen olumlu katkıyı sağlayamaz. Duygu boyutu ihmal edilerek salt bilgilerin katı kalıplar içerisinde verilmesi, çocuğun gelecekte yeni şeyler öğrenme merakını köreltebilir. Din, sadece ilmiyal bilgilerinden ibaret olmadığı gibi sadece sığınma, bağlanma, sevgi, korku ihtiyacı ile de açıklanamaz. Din; iman, amel ve duyguyu da içine alan, bütünlük arz eden bir yapıya

¹⁹³ Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Öğretici Kitabı -1 (4-6 Yaş Grubu), 8. Baskı, Ankara: DİB Yayınları, (2019).

¹⁹⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği (2019). 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/>

sahiptir. Bu nedenle din eğitiminde bu hususlar dikkate alınarak, bütüncül yaklaşım izleyen öğretim yöntemlerinden yararlanmak gerekir¹⁹⁵.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında din ve ahlaki değerler eğitimi verilirken, hedef kitlenin gelişim özellikleri ve ihtiyaçlarına göre belirlenmiş olan temel ilkelere uyulması gerekir. Bu temel ilkeler ile dramın hedefleri birçok yönden örtüşmektedir. Söz konusu temel ilkeleri gerçekleştirmek ve bu kurslarda sağlıklı bir eğitim verebilmek için kullanılacak en uygun öğretim yöntemlerinden biri dramdır. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın temel ilkeleri¹⁹⁶ ile dramın hedeflerinin ortak yönleri şu şekilde özetlenebilir:

- Demokratik eğitim anlayışına uygun eğitim ortamı,
- Duygu ve düşüncelerini rahatça ifade etme, iletişim ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeli,
- Hayal güçlerini zenginleştirecek nitelikte olmalı,
- Sevgi, saygı, dayanışma, adalet, hoşgörü, iş birliği vb. temel değerlere ilişkin farkındalık ve davranışlarının geliştirilmesi,
- Duygu ve düşüncelerini uygun ifade etmelerine destek olma,
- Başka insanların duygularını anlamasını sağlayacak etkinlikler yapılması,
- Oyun etkinliğine çokça yer verilmesi
- Öğreticiler çocuklarla iletişimde, demokratik, hoşgörülü, çocuğa önemsendiğini belirten ve kişilik gelişimini destekleyici bir tutum içinde olmalı,
- Özgüven, kendine saygı duyma, öz denetim becerileri ve bağımsız davranışlar geliştirmesine olanak verilmeli,
- Çocukların tecrübe ederek ve duyumsayarak öğrenmelerini sağlamak için drama vb. tekniklerden yararlanmalı,
- Bilgi öğretmeden önce dini duygunun gelişmesine katkı sağlama.
- Çocuklara yeni öğrenme fırsatları oluşturarak farklı beceriler kazanmasına ve mevcut yeteneklerini geliştirmesine destek olmalı,

¹⁹⁵ Mualla Selçuk, a.g.m., s.106.

¹⁹⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kuran Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: DİB Yayınları, (2018), s.8-9.

- Sonuca değil sürece önem vermeli.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarına devam eden öğrencilere ahlaki değerler olan sevgi, saygı, adalet, sorumluluk, sabır, doğruluk, iyilik vb. gibi soyut kavramları öğretmek ve bunları günlük yaşantılarında uygulayacakları davranış biçimi olarak kazanmalarını sağlamak klasik yöntemlerle mümkün değildir. Çünkü 4-6 yaş grubu çocukları henüz işlem öncesi evrede oldukları için soyut kavramları anlamaya hazır değildir. Drama, çeşitli tekniklerle soyut kavramları çocukların kendi bedenlerinde algılayarak ve hissederek somutlaştırılmasına yardımcı olur. Drama ile değerler eğitimine yönelik yapılan pek çok deneysel araştırmada, drama yöntemini kullanarak verilen değerler eğitiminin çocukta farkındalık oluşturma ve olumlu davranış değişikliği oluşturmada pozitif yönde etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca çocuklara drama yöntemini kullanarak abdest, namaz, oruç, hac, sadaka gibi dini pratikleri hem yaparak yaşayarak hem de eğlenerek öğrenme fırsatı sunulur. Bu nedenle 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında verilen eğitimin verimli olması bakımından öğreticilerin drama uygulama yeterliliğine sahip olması ve drama yönteminin kullanılması önemlidir. Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretici kitaplarında da drama yöntemine çokça yer verilmiştir. Başkanlık tarafından 2018 ve 2019 yıllarında yayınlanan Kur'an Kursu Öğretici Kitabı 1 ve Kur'an Kursu Öğretici Kitabı 2'de toplam 304 etkinlik bulunmaktadır.¹⁹⁷ Bu etkinliklerin 66'sı; doğaçlama, rol oynama, dramatizasyon, pandomim, donuk imge gibi teknikleri gerektiren drama yöntemini içermektedir.

2.4.2. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretici Yeterlikleri

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapacak öğreticilerin alan bilgisine sahip olmakla beraber, çocuk gelişimi ve eğitimi alanında da bilgi sahibi olması gerekmektedir. 2019-2020 yılında 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev alacak öğreticilerde Kur'an kursu öğreticisi olma yeterlikleriyle beraber aranan şartlar şu şekilde belirlenmiştir:

¹⁹⁷ Geniş bilgi için bkz.: Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Öğretici Kitabı -1 (4-6 Yaş Grubu), 8. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, (2019).; Diyanet İşleri Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Öğretici Kitabı -2 (4-6 Yaş Grubu), 8.Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, (2019).

- Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Manisa, Afyonkarahisar/Sandıklı, Rize Eğitim Merkezi'nde farklı senelerde yapılan seminerlerden birine katılarak eğitim sertifikası almış olmak,
- Bu seminerlere katılmayanlar için; Okul Öncesi Öğretmenliği, Çocuk Gelişimi (Ön lisans) ya da meslek lisesi mezunu olmak ya da 380 saat ve üzeri olarak Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından verilen çocuk gelişimi ve eğitimi sertifika/kurs bitirme belgelerinden birine sahip olmak,
- 19.01.2017 tarihinden önce Halk Eğitim Merkezleri ve üniversiteler tarafından verilen en az 296 saat sertifika ve kurs bitirme belgesi alanların belgeleri kabul edilecektir. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan kurs ve sertifika programların isimleri ve süreleri şu şekildedir:

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Alanı / Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurs Programı: 380 saat,

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi / Erken Çocukluk Eğitimi Elemanı Modüler Programı (Yeterliğe Dayalı) (Tarih sınırlaması yoktur.): 2368 saat,

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi / Çocuk Bakım Elemanı Modüler Programı (Yeterliğe Dayalı) (Tarih sınırlaması yoktur.): 2040 saat,

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi / Özel Eğitim Elemanı Modüler Programı (Yeterliğe Programı) (Tarih sınırlaması yoktur.): 2264 saat.¹⁹⁸

Çocuk gelişimi ve eğitimi alanında sertifikalı kurs programlarının müfredatında dramaya dair dersler de vardır. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından verilen hizmet içi eğitimlerde de drama uygulamalarına yer verilmektedir.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin temel ve özel yeterlikleri sağlamakla beraber aşağıda belirtilen özellikleri taşıması gerekmektedir:

¹⁹⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği (2019). 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/Documents/2019-2020%20E%C4%9Fitim%20%C3%96%C4%9Fretim%20Y%C4%B1%20Kuran%20Kurslar%C4%B1%20Uygulama%20Esaslar%C4%B1.pdf>

- Kur'an Kursları Öğretim Programının (4-6 yaş grubu) temel amaç ve ilkelerini bilir.
- Erken çocukluk dönemi bilişsel, sosyal, dil ve psiko-motor gelişimi ile öz bakım becerileri gelişimsel özelliklerini bilir.
- Çocukla etkili iletişim kurma becerisine sahiptir.
- Erken yaş dönemi değerler eğitiminin genel özelliklerini bilir.
- Eğitim sürecini planlandığı şekliyle uygular.
- Eğitim ortamını ilgili yaş grubunun özelliklerini göz önünde bulundurarak düzenler.
- Programın temel ilkeleri çerçevesinde etkinlikler hazırlayıp uygular.
- Çocukların hazır bulunuşluk düzeyine göre neyi ne kadar uygulayacağını belirler.
- Program içeriğine uygun materyal geliştirme becerisine sahiptir.
- Eğitim sürecine ailenin katılımını sağlar.
- Alanıyla ilgili paydaşlarla (aile, meslektaş, kurum vb.) olumlu ilişkiler kurma becerisine sahiptir.
- Çocukların bireysel farklılıklarını dikkate alarak onların aktif öğrenmesini destekler¹⁹⁹.

¹⁹⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü Kuran Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu), Ankara: DİB Yayınları, (2018), s.10.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde anket ile ulaşılan bilgilerin istatistiksel sonuçları incelenmiştir. Öncelikle katılımcıların demografik özelliklerine dair bilgiler tablolaştırarak sunulmuş, devamında araştırmanın temel problemi etrafında geliştiren alt problemlere Ki-kare testi yapılarak cevap aranmış, araştırma bulguları tartışılıp yorumlanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMA BULGULARI

Aşağıda yer alan Tablo 3-5'te, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında çalışan öğretmenlerin demografik verileri, Tablo 6-10'da ise drama tekniği ile ilgili almış oldukları eğitim durumlarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Verileri

Yaş	N	%
18-25	15	9,9
26-30	44	29,1
31-35	30	19,9
36-40	30	19,9
41-45	27	17,9
46 ve üstü	5	3,3
Toplam	151	100,0
Eğitim durumu	N	%
Lise	12	7,9
Meslek Lisesi	6	4,0
Yüksekokul	38	25,2
Lisans	88	58,3
Yüksek Lisans	7	4,6
Toplam	151	100,0

Araştırmaya katılan 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin tamamı kadın olup, Tablo 4'e göre, %29,1'nin 26-30 yaş, %19,9'nun 31-35 yaş, %19,9'nun 36-40 yaş, %17,9'nun 41-45 yaş, %3,3'nün 46 yaş ve üzeri olarak yaş grubu dağılımları belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin %58,3'ü lisans, %25,2'si yüksekokul, %7,9'u lise, %4,6'sı meslek lisesi %4,6'sı yüksek lisans mezunudur.

Tablo 5. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Verileri (Devamı)

Mezun olunan bölüm	N	%
DİKAB Öğretmenlik	2	1,3
İlahiyat Ön lisans	38	25,2
İlahiyat Lisans	52	34,4
İLİTAM	40	26,5
İHL	10	6,6
Diğer	9	6,0
Toplam	151	100,0
Pedagojik formasyon	N	%
Evet	85	56,3
Hayır	66	43,7
Toplam	151	100,0
Çalıştığınız kurum türü	N	%
Resmi	149	98,7
Özel	1	0,7
Diğer	1	0,7
Toplam	151	100,0
Çalıştığınız kurs türü	N	%
4-6 Yaş	143	94,7
Anaokulu	1	0,7
C sınıfı	7	4,6
Toplam	151	100,0

Mezun olunan bölümün istatistiksel dağılımlarına bakıldığında, %34,4'ü İlahiyat lisans, %26,5' i İLİTAM, %25,2'si İlahiyat ön lisans, %6,6'sı İHL, %6,0'sı diğer bölümler, %1,3'ü DİKAB öğretmenliği bölümü olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %56,3'lük kısmı ise pedagojik formasyon eğitimi almışken, %43,7'si pedagojik formasyon eğitimi almamıştır. Araştırmaya katılanların çoğunluğu resmî kurumlarda (%98,7) ve 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında (%94,7) çalışmaktadır.

Tablo 6. Ankete Katılan Öğreticilerin Demografik Verileri (Devamı)

Hizmet süreniz	N	%
5 ve aşağı	81	53,6
6-10	43	28,5
11-15	22	14,6
16-20	5	3,3
Toplam	151	100,0
Statü	N	%
Kadrolu	53	35,1
Sözleşmeli	66	43,7
Ücretli	7	4,6
Fahri	25	16,6
Toplam	151	100,0
Kursun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi	N	%
Yüksek	13	8,6
Orta	120	79,5
Düşük	18	11,9
Toplam	151	100,0

Katılımcıların mesleğindeki hizmet süresi incelendiğinde %53,6'sı 5 yıl ve daha az, %28,5'i 6-10 yıl, %14,6'sı 11-15 yıl, %3,3'ü 16-20 yıl olarak belirlenmiştir. Katılımcıların çalıştığı kursun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyinin %79,5'i orta, %11,9'u düşük, %8,6'sı yüksek olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların statüleri incelendiğinde ise çoğunluğunun sözleşmeli (%43,7) ve kadrolu (%35,1), geriye kalan %16,6'sının fahri, %4,6'sının ücretli öğretici olduğu görülmektedir.

Tablo 7. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Drama Tekniği İle İlgili Alınan Eğitim Dağılımı

Drama tekniği ile ilgili alınan eğitim	N	%
Mezun programdan	16	10,6
Hizmet içi eğitim	39	25,8
Sertifika programı dâhilinde	66	43,7
Almadım	26	17,2
Diğer	4	2,6
Toplam	151	100,0

Tablo 6'ya göre katılımcıların %43,7'si bir sertifika programı dâhilinde, %25,8'i hizmet içi eğitim kapsamında, %10,6'sı mezun olduğu okuldan ders olarak, %2,6'sının diğer programlar kapsamında drama eğitimi aldığı, %17,2'sinin drama ile ilgili hiçbir eğitim almadığı cevabını vermiştir.

Tablo 8. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Drama Eğitimi İle İlgili Kurslara Katılma İsteği Dağılımı

Drama eğitimiyle ilgili kurslara katılmaya istekli olma	N	%
Hiçbir zaman	1	0,7
Nadiren	11	7,3
Ara sıra	20	13,2
Genellikle	61	40,4
Her zaman	58	38,4
Toplam	151	100,0

Tablo 7'ye göre katılımcıların drama eğitimi ile ilgili kurslara katılmaya istekli olma durumu araştırıldığında; %38,4'ü "her zaman", %40,4'ü "genellikle", %13,2'si "ara sıra", %7,3'ü "nadiren", %0,7'si hiçbir zaman" cevabını vermiştir.

Tablo 9. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Drama Tekniğini Sınıf İçi Kullanma ve Çalışmalarda Yardım Alma Dağılımı

Drama tekniğini sınıf içi etkinliklerde kullanma	N	%
Hiçbir zaman	3	2,0
Nadiren	8	5,3
Ara sıra	32	21,2
Genellikle	77	51,0
Her zaman	31	20,5
Toplam	151	100,0
Drama çalışmalarında başka birinden yardım alma durumları	N	%
Hiçbir zaman	17	11,3
Nadiren	36	23,8
Ara sıra	70	46,4
Genellikle	22	14,6
Her zaman	6	4,0
Toplam	151	100,0

Tablo 8'e göre katılımcıların drama tekniğini sınıfta kullanma durumu analiz edildiğinde; %20,5'i "her zaman", %51,0'ı "genellikle", %21,2'si "ara sıra", %5,3'ü "nadiren", %2,0'ı "hiçbir zaman" cevabını vermiştir. Drama çalışmalarında başka birinden yardım alma durumu araştırıldığında; %4,0'ı "her zaman", %14,6'sı genellikle", %46,4'ü "ara sıra", %23,8'i "nadiren", %11,3'ü "hiçbir zaman" cevabını vermiştir.

Tablo 10. Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Drama Teknikleri Bilgi Düzeyi Yeterlik Dağılımı

Drama teknikleri ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterliğine yönelik düşünceleri	N	%
Hiçbir zaman	15	9,9
Nadiren	33	21,9
Ara sıra	45	29,8
Genellikle	53	35,1
Her zaman	5	3,3
Toplam	151	100,0

Tablo 9'a göre katılımcıların drama teknikleri ile ilgili kendilerini yeterli görme durumu incelendiğinde; %3,3'ü "her zaman", %35,1'i "genellikle", %29,8'i "ara sıra", %21,9'u "nadiren", %9,9'u "hiçbir zaman" cevabını vermiştir.

Tablo 11. Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Öğreticilerin Sertifika Sahipliği ve Nerden Aldıklarına Dair Dağılımı

Sertifika sahipliği	N	%
Evet	143	94,7
Hayır	8	5,3
Toplam	151	100,0
Sertifikayı nereden aldığı	N	%
MEB Halk Eğitim	67	44,4
Uzaktan Eğitim	47	31,1
Çocuk Gelişimi	15	9,9
Diyanet	1	0,7
Belediyeler	4	2,6
Birden fazla yer	17	11,2
Toplam	151	100,0

Tablo 10'a göre katılımcıların %94,7'sinin çocuk gelişimi ve eğitimi alanında sertifika sahibi olduğu, %5,3'ünün ise herhangi bir belgeye sahip olmadığı görülmektedir. Sertifika sahiplerinin ise %44,4'nün MEB Halk Eğitim merkezlerinden, %31,1'inin uzaktan eğitim programlarından, %9,9'unun çocuk gelişimi programından, %2,6'nın belediyelerden, %0,7'sinin DİB'ten ve %11,2'nin ise birden fazla yerden sertifika aldığı görülmektedir.

3.1.1 Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Teknikleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 11 ve 12’de araştırma çalışmasının birinci alt problemi “Öğreticilerin drama yöntem ve teknikleri hakkındaki bilgi sahibi olma durumu ne düzeydedir?” sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların Drama Teknikleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna Ait Bulgular

Doğaçlama	N	%
Evet	146	96,7
Hayır	5	3,3
Toplam	151	100,0
Rol Oynama	N	%
Evet	142	94,0
Hayır	9	6,0
Toplam	151	100,0
Rol Değiştirme	N	%
Evet	120	79,5
Hayır	31	20,5
Toplam	151	100,0
Dramatizasyon	N	%
Evet	95	62,9
Hayır	56	37,1
Toplam	151	100,0

Tablo 11’e göre katılımcıların drama teknikleri hakkında bilgi sahibi olma durumları incelendiğinde; doğaçlama tekniğini öğretmenlerin %96,7’si “evet” %3,3’ü “hayır”, rol oynama tekniğini %94,0’ı “evet” %6,0’ı “hayır”, rol değiştirme tekniğini %79,5’i “evet” %20,5’i “hayır” cevabını verdiği görülmektedir. Drama tekniklerinden olan dramatizasyon tekniğini %62,9’u “evet” %37,1’i “hayır” şeklinde cevaplamıştır.

Tablo 13. Katılımcıların Drama Teknikleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna Ait Bulgular (Devamı)

Sıcak Sandalye	N	%
Evet	49	32,5
Hayır	102	67,5
Toplam	151	100,0
Bilinç Koridoru	N	%
Evet	23	15,2
Hayır	128	84,8
Toplam	151	100,0
Pantomim	N	%
Evet	102	67,5
Hayır	49	32,5
Toplam	151	100,0
Rol Kartları	N	%
Evet	89	58,9
Hayır	62	41,1
Toplam	151	100,0
Gerçek An-Doğruluk Anı	N	%
Evet	33	21,9
Hayır	118	78,1
Toplam	151	100,0
Grup Heykelleri- Tablo Oluşturma	N	%
Evet	51	33,8
Hayır	100	66,2
Toplam	151	100,0

Tablo 12'ye göre katılımcıların drama teknikleri hakkında bilgi sahibi olma durumları incelendiğinde; sıcak sandalye tekniğini %32,5'i "evet" %67,5'i "hayır", bilinç koridoru tekniğini %15,2'si "evet" %84,8'i "hayır", pantomim tekniğini ise %67,5'i "evet" %32,5'i "hayır" şeklinde cevaplamıştır. Yine bir başka drama tekniği olan rol kartları tekniğini katılımcıların %58,9'u "evet" %41,1'i "hayır", gerçek an-doğruluk anı tekniğini ise %21,9'u "evet" %78,1'i "hayır", drama teknikleri arasında yer alan grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğini de %33,8'i "evet" %66,2'si "hayır" olarak cevaplandırmışlardır.

3.1.2. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Tekniklerini Din Ve Ahlaki Değerler Eğitiminde Uygulama Düzeyine Ait Bulgular

Tablo 13 ve 14'te araştırma çalışmasının ikinci alt problemi "Öğreticilerin derste drama yöntem ve tekniklerini din ve ahlaki değerler eğitiminde uygulama

düzeyleri nasıldır?” sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 14. Katılımcıların Drama Tekniklerini Ders Etkinliklerinde Kullanma Durumuna Ait Bulgular

Doğaçlama	N	%
Evet	140	92,7
Hayır	11	7,3
Toplam	151	100,0
Rol Oynama	N	%
Evet	141	93,4
Hayır	10	6,6
Toplam	151	100,0
Rol Değiştirme	N	%
Evet	114	75,5
Hayır	37	24,5
Toplam	151	100,0

Tablo 15. Katılımcıların Drama Tekniklerini Ders Etkinliklerinde Kullanma Durumuna Ait Bulgular (Devamı)

Dramatizasyon	N	%
Evet	86	57,0
Hayır	65	43,0
Toplam	151	100,0
Sıcak Sandalye	N	%
Evet	41	27,2
Hayır	110	72,8
Toplam	151	100,0
Bilinç Koridoru	N	%
Evet	22	14,6
Hayır	129	85,4
Toplam	151	100,0
Pantomim	N	%
Evet	90	59,6
Hayır	61	40,4
Toplam	151	100,0
Rol Kartları	N	%
Evet	59	39,1
Hayır	92	60,9
Toplam	151	100,0
Gerçek An-Doğruluk Anı	N	%
Evet	38	25,2
Hayır	113	74,8
Toplam	151	100,0
Grup Heykelleri- Tablo Oluşturma	N	%
Evet	43	28,5
Hayır	108	71,5
Toplam	151	100,0

Tablo 13'e göre öğreticilerin drama tekniklerini sınıf içi etkinliklerinde kullanma durumları araştırıldığında; doğaçlama tekniğini %92,7'si "evet" %7,3'ü "hayır", rol oynama tekniğini %93,4'ü "evet" %6,6'sı "hayır", rol değiştirme tekniğini %75,5'i "evet" %24,5'i "hayır" cevabını verdiği görülmektedir.

Tablo 14'e göre öğreticilerin drama tekniklerini sınıf içi etkinliklerinde kullanma durumları araştırıldığında; dramatizasyon tekniğini %57,0'ı "evet" %43,0'ı "hayır", sıcak sandalye tekniğini %27,2'si "evet" %72,8'i "hayır", bilinç koridoru tekniğini %14,6'sı "evet" %85,4'ü "hayır", pandomim tekniğini %59,6'sı "evet" %40,4'ü "hayır" cevabını vermiştir. Rol kartları tekniğini %39,1'i "evet" %60,9'u "hayır", gerçek an-doğruluk anı tekniğini %25,2'si "evet" %74,8'i "hayır", grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğini de %28,5'i "evet" %71,5'i "hayır" cevabını vermiştir.

3.1.3. ÖĞreticilerin Drama Yöntem Ve Tekniklerini Uygularken Karşılaştıkları Güçlüklere Ait Bulgular

Tablo 15-18'de araştırma çalışmasının üçüncü alt problemi "Ğreticilerin drama yöntem ve tekniklerini uygularken karşılaştıkları güçlükler nelerdir?" sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 16. Katılımcıların Drama EĞitimine Uygun Fiziksel Bir Ortama Sahip Olma Durumuna Ait Bulgular

Drama etkinlikleri uygulamak için gerekli fiziksel bir ortama (alan genişliği, zeminin uygunluğu vb.) sahip olma durumlarının dağılımı	N	%
Hiçbir zaman	10	6,6
Nadiren	28	18,5
Ara sıra	43	28,5
Genellikle	54	35,8
Her zaman	16	10,6
Toplam	151	100,0

Tablo 15'e göre araştırmaya katılanların drama eğitiminde karşılaştıkları sorunların dağılımları analiz edildiğinde; drama etkinliklerinde uygun fiziksel bir ortama sahip olma durumuna %10,6'sı "her zaman", %35,8'i "genellikle", %28,i "ara sıra", %18,5'i "nadiren", %6,6'sı "hiçbir zaman" cevabını vermiştir.

Tablo 17. Sınıf İçi Drama Etkinlikleri İçin Kullanılacak Materyallerin Yeterlik Durumuna Ait Bulgular

Sınıf içi drama etkinlikleri için kullanılabilir materyallerin (dekor, kostüm, vb.) yeterlik durumlarının dağılımı	N	%
Hiçbir zaman	24	15,9
Nadiren	68	45,0
Ara sıra	36	23,8
Genellikle	23	15,2
Toplam	151	100,0

Tablo 16'a göre ders içi etkinliklerde kullanılabilir materyallerin yeterli olması durumuna katılımcıların %15,2'si "genellikle", %23,8'i "ara sıra", %45,0'ı "nadiren", %15,9'u de "hiçbir zaman" cevabını vermiştir.

Tablo 18. Sınıf İçi Drama Etkinliklerini Uygulamada Sorun Yaşama Durumuna Ait Bulgular

Sınıf içi drama etkinliklerini uygulamada sorun yaşama durumlarının dağılımı	N	%
Hiçbir zaman	2	1,3
Nadiren	32	21,2
Ara sıra	88	58,3
Genellikle	25	16,6
Her zaman	4	2,6
Toplam	151	100,0

Tablo 17'ye göre drama çalışmalarında sorun yaşama durumu incelendiğinde; %2,6'sı "her zaman", %16,6'sı "genellikle", %58,3'ü "ara sıra", %21,2'si "nadiren", %1,3'ü "hiçbir zaman" cevabını vermiştir.

Tablo 19. Sınıf İçi Drama Etkinlikler Katılımda Sorun Yaşama Durumuna Ait Bulgular

Sınıf içi drama uygulama etkinliklerinde öğrencilerin aktif katılımını sağlamada sorun yaşama durumlarının dağılımı	N	%
Hiçbir zaman	12	7,9
Nadiren	51	33,8
Ara sıra	66	43,7
Genellikle	20	13,2
Her zaman	2	1,3
Toplam	151	100,0

Tablo 18'e göre katılımcıların sınıf içi drama uygulama aşamalarında öğrencilerin aktif katılımını sağlamakta güçlük yaşama durumları incelendiğinde; %1,3'ü "her zaman", %13,2'si "genellikle", %43,7'si "ara sıra", %33,8'si "nadiren", %7,9'u "hiçbir zaman" cevabını vermiştir.

3.1.4. Öğreticilerin Ders İçerisinde Uyguladıkları Drama Yöntem Ve Tekniklerinin Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkı Durumuna Ait Bulgular

Tablo 19-23'te araştırma çalışmasının dördüncü alt problemi "Öğreticilerin ders içerisinde uyguladıkları drama yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin kişisel gelişimine katkı durumu hangi düzeydedir?" sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 20. Drama Etkinliklerinin Derse Katılıma Katkısına Ait Bulgular

Sınıf içi uygulanan drama etkinliklerinin öğrencilerin derse katılımını artırdığını düşünüyor musunuz?	N	%
Nadiren	1	0,7
Ara sıra	14	9,3
Genellikle	69	45,7
Her zaman	67	44,4
Toplam	151	100,0

Tablo 19'a göre sınıf içi drama etkinlikleri uygulamalarının öğrencilerin derse katılımını artırma durumu incelendiğinde; katılımcıların %44,4'ü "her zaman", %45,7'si "genellikle", %9,3'ü "ara sıra", %0,7'si "nadiren" cevabını vermiştir.

Tablo 21. Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Yaratıcı Düşüncelerine Katkısına Ait Bulgular

Sınıf içi uygulanan drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirdiğini düşünüyor musunuz?	N	%
Nadiren	2	1,3
Ara sıra	12	7,9
Genellikle	65	43,0
Her zaman	72	47,7
Toplam	151	100,0

Tablo 20'ye göre sınıf içi drama etkinlikleri öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirme durumu incelendiğinde; katılımcıların %47,7'si "her zaman", %43,0'ı "genellikle", %7,9'u "ara sıra", %1,3'ü "ara sıra" olarak cevapladığı görülmüştür.

Tablo 22. Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Kendilerini Tanımaya Katkısına Ait Bulgular

Sınıf içi uyguladığınız drama etkinliklerinin öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarını sağladığını düşünüyor musunuz?	N	%
Nadiren	5	3,3
Ara sıra	21	13,9
Genellikle	72	47,7
Her zaman	53	35,1
Toplam	151	100,0

Tablo 21'e göre sınıf içi drama uygulamaları öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarını sağlar mı sorusunun cevabı incelendiğinde ise katılımcıların %35,1'i "her zaman", %47,7'si "genellikle", %13,9'u "ara sıra", %3,3'ü "nadiren" cevabını vermiştir.

Tablo 23. Drama Etkinliklerinin Öğrencilerin Problem Çözmesine Katkısına Ait Bulgular

Sınıf içi öğretim etkinlikleri içerisinde uyguladığınız drama etkinliklerinin öğrencilerin problemlerini çözümlenmede kolaylık sağladığını düşünüyor musunuz?	N	%
Hiçbir zaman	1	0,7
Nadiren	7	4,6
Ara sıra	29	19,2
Genellikle	75	49,7
Her zaman	39	25,8
Toplam	151	100,0

Tablo 22'ye göre sınıf içi drama etkinliklerinin öğrencilerin problemlerini çözümlenmede kolaylık sağlama durumu incelendiğinde %25,8'i "her zaman", %49,7'si "genellikle", %19,2'si "ara sıra", %4,6'sı "nadiren" cevabını vermiştir.

Tablo 24. Drama Etkinliklerinin Sonunda Değerlendirme Yapılmasına Dair Bulgular

Sınıf içi öğretim etkinlikleri içerisinde uyguladığınız drama etkinliklerinin sonunda bir değerlendirme yapıyor musunuz?	N	%
Hiçbir zaman	2	1,3
Nadiren	10	6,6
Ara sıra	23	15,2
Genellikle	69	45,7
Her zaman	47	31,1
Toplam	151	100,0

Tablo 23'e göre öğretmenlerinin drama etkinliklerinin sonunda bir değerlendirme yapma durumları incelendiğinde ise %31,1'i "her zaman",

%45,7'si“genellikle”, %15,2'si ara sıra, %6,6'sı “nadiren”, %1,3'ü “hiçbir zaman” cevabını vermiştir.

3.1.5. Öğreticilerin Dramaya İlişkin Bilgi Düzeyinin Drama İle İlgili Alınan Eğitime Göre Farklılık Durumuna Ait Bulgular

Tablo 24-32'de araştırma çalışmasının beşinci alt problemi “Öğreticilerin dramaya ilişkin bilgi düzeyi, drama ile ilgili alınan eğitime göre farklılık gösteriyor mu?” araştırma sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 25. Rol Oynama Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol oynama tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	15	1	16
	Hizmet içi eğitim	38	1	39
	Sertifika programı dahilinde	65	1	66
	Almadım	20	6	26
	Diğer	4	0	4
Toplam		142	9	151
X ² :16,976, sd:4, p:0,002<0,05; Cramer's V:0,335				

Tablo 24'e göre örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile rol oynama tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında anlamlı bir ilişki Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,335) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,002<0,05).

Tablo 26. Rol Değiştirme Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol değiştirme tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	14	2	16
	Hizmet içi eğitim	36	3	39
	Sertifika programı dahilinde	57	9	66
	Almadım	9	17	26
	Diğer	4	0	4
Toplam		120	31	151
X ² :39,590, sd:4, p:0,000<0,05; Cramer's V:0,512				

Tablo 25'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile rol değiştirme tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,512) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,000<0,05).

Tablo 27. Dramatizasyon Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Dramatizasyon tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	12	4	16
	Hizmet içi eğitim	32	7	39
	Sertifika programı dahilinde	40	26	66
	Almadım	9	17	26
	Diğer	2	2	4
Toplam		95	56	151
X ² :16,484, sd:4, p:0,002<0,05; Cramer's V:0,330				

Tablo 26'ya göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile dramatizasyon tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,330) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,002<0,05).

Tablo 28. Sıcak Sandalye Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Sıcak sandalye tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	7	9	16
	Hizmet içi eğitim	11	28	39
	Sertifika programı dahilinde	28	38	66
	Almadım	1	25	26
	Diğer	2	2	4
Toplam		49	102	151
X ² :14,51, sd:4, p:0,006<0,05; Cramer's V:0,310				

Tablo 27'ye göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile sıcak sandalye tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,310) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,006<0,05).

Tablo 29. Bilinç Koridoru Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Bilinç koridoru tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	2	14	16
	Hizmet içi eğitim	6	33	39
	Sertifika programı dahilinde	13	53	66
	Almadım	0	26	26
	Diğer	2	2	4
Toplam		23	128	151
X ² :9,529, sd:4, p:0,049<0,05; Cramer's V:0,251				

Tablo 28'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili alınan eğitim ile bilinç koridoru tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli (Cramer's V:0,251) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,049<0,05).

Tablo 30. Pantomim Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Pantomim tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	13	3	16
	Hizmet içi eğitim	32	7	39
	Sertifika programı dahilinde	44	22	66
	Almadım	10	16	26
	Diğer	3	1	4
Toplam		102	49	151
X ² :15,272, sd:4, p:0,004<0,05; Cramer's V:0,318				

Tablo 29'a göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile pantomim tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,318) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,004<0,05).

Tablo 31. Rol Kartları Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol kartları tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	11	5	16
	Hizmet içi eğitim	25	14	39
	Sertifika programı dahilinde	43	23	66
	Almadım	7	19	26
	Diğer	3	1	4
Toplam		89	62	151
X ² :13,557, sd:4, p:0,009<0,05; Cramer's V:0,300				

Tablo 30'a göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili alınan eğitim ile rol kartları tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,300) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,009<0,05).

Tablo 32. Gerçek An-Doğruluk Anı Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Gerçek an-doğruluk anı tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	2	14	16
	Hizmet içi eğitim	11	28	39
	Sertifika programı dahilinde	19	47	66
	Almadım	1	25	26
	Diğer	0	4	4
Toplam		33	118	151
X ² :9,654, sd:4, p:0,047<0,05; Cramer's V:0,253				

Tablo 31'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile gerçek an-doğruluk anı tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli (Cramer's V:0,253) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,047<0,05).

Tablo 33. Grup Heykelleri-Tablo Oluşturma Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Grup heykelleri-tablo oluşturma tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	4	12	16
	Hizmet içi eğitim	17	22	39
	Sertifika programı dahilinde	25	41	66
	Almadım	2	24	26
	Diğer	3	1	4
Toplam		51	100	151
X ² :13,674, sd:4, p:0,008<0,05; Cramer's V:0,301				

Tablo 32'ye göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile grup heykelleri-tablo oluşturma tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,301) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,008<0,05).

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile doğaçlama tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (p:0,676>0,05).

3.1.6. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Tekniklerini Ders Etkinliklerinde Kullanma Düzeylerinin Drama İle İlgili Alınan Eğitime Göre Farklılık Durumuna Ait Bulgular

Tablo 33-38'de araştırma çalışmasının altıncı alt problemi "Öğreticilerin drama yöntem ve tekniklerini ders etkinliklerinde kullanmaları, drama ile ilgili alınan eğitime göre farklılık gösteriyor mu?" sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 34. Rol Oynama Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol oynama tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	16	0	16
	Hizmet içi eğitim	39	0	39
	Sertifika programı dahilinde	64	2	66
	Almadım	18	8	26
	Diğer	4	0	4
Toplam		141	10	151
$X^2 :30,076$, sd:4, p:0,000<0,05; Cramer's V:0,446				

Tablo 33'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili alınan eğitim ile rol oynama tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,446) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,000<0,05).

Tablo 35. Rol Değiştirme Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol değiştirme tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	13	3	16
	Hizmet içi eğitim	35	4	39
	Sertifika programı dahilinde	53	13	66
	Almadım	9	17	26
	Diğer	4	0	4
Toplam		114	37	151
$X^2 :30,177$, sd:4, p:0,000<0,05; Cramer's V:0,447				

Tablo 34'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili alınan eğitim ile rol değiştirme tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,447) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,000<0,05).

Tablo 36. Dramatizasyon Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Dramatizasyon tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	12	4	16
	Hizmet içi eğitim	31	8	39
	Sertifika programı dahilinde	35	31	66
	Almadım	6	20	26
	Diğer	2	2	4
Toplam		86	65	151
$X^2 :22,867, sd:4, p:0,000<0,05; Cramer's V:0,389$				

Tablo 35'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili alınan eğitim ile dramatizasyon tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,389) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,000<0,05).

Tablo 37. Sıcak Sandalye Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Sıcak sandalye tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	6	10	16
	Hizmet içi eğitim	9	30	39
	Sertifika programı dahilinde	24	42	66
	Almadım	1	25	26
	Diğer	1	3	4
Toplam		41	110	151
$X^2 :11,174, sd:4, p:0,025<0,05; Cramer's V:0,272$				

Tablo 36'ya göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili alınan eğitim ile sıcak sandalye tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli (Cramer's V:0,272) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,025<0,05).

Tablo 38. Pantomim Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Pantomim tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	11	5	16
	Hizmet içi eğitim	27	12	39
	Sertifika programı dahilinde	41	25	69
	Almadım	8	18	26
	Diğer	3	1	4
Toplam		90	61	151
$X^2 :11,603$, sd:4, p:0,021<0,05; Cramer's V:0,277				

Tablo 37'ye göre, örneklem grubunu oluşturan öğreticilerin drama ile ilgili alınan eğitim ile pantomim tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli (Cramer's V:0,277) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,021<0,05).

Tablo 39. Rol Kartları Tekniği ile Alınan Drama Eğitimi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol kartları tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	8	8	16
	Hizmet içi eğitim	18	21	39
	Sertifika programı dahilinde	26	40	66
	Almadım	4	22	26
	Diğer	3	1	4
Toplam		59	92	151
$X^2 :9,924$, sd:4, p:0,042<0,05; Cramer's V:0,256				

Tablo 38'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğreticilerin drama ile ilgili alınan eğitim ile rol kartları tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,256) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,042<0,05).

Örneklem grubunu oluşturan öğreticilerin drama ile ilgili alınan eğitim ile doğaçlama tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir (p:0,385>0,05). Öğreticilerin drama ile ilgili alınan

eğitim ile bilinç koridoru tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,137>0,05$). Öğreticilerin drama ile ilgili alınan eğitim ile gerçek an-doğruluk anı tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,255>0,05$). Öğreticilerin drama ile ilgili alınan eğitim ile grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,077>0,05$).

3.1.7. Öğreticilerin Drama İle İlgili Aldıkları Eğitim İle Drama alışmalarında Başka Birinden Yardım Alma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 39 araştırma çalışmasının yedinci alt problemi ‘‘ğreticilerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile drama çalışmalarında başka birinden yardım almaları arasında bir ilişki var mıdır?’’ sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 40. Drama ile İlgili Alınan Eğitim ile Drama alışmaları İçin Başka Birinden Yardım Alma Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Drama alışmaları için başkasından yardım alma					
		Hicbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Her zaman	Toplam
Drama teknikleri ile ilgili alınan eğitim	Mezun programdan	1	4	6	5	0	16
	Hizmet içi eğitim	4	8	21	4	2	39
	Sertifika programı dahilinde	7	12	34	10	3	66
	Almadım	3	12	8	2	1	26
	Diğer	2	0	1	1	0	4
Toplam		17	36	70	22	6	151
X ² :21,781, sd:16, p:0,150>0,05; Cramer's V:0,190							

Tablo 11'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğreticilerin drama ile ilgili alınan eğitim ile drama çalışmalarında başka birinden yardım alma arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,150>0,05$).

3.1.8. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Tekniklerini Ders İçerisinde Kullanma Düzeylerinin Eğitim Durumlarına Göre Farklılık Durumuna Ait Bulgular

Tablo 40-45’te araştırma çalışmasının sekizinci alt problemi “Öğreticilerin drama yöntem ve tekniklerini ders içerisinde kullanmaları, eğitim durumuna göre farklılık gösteriyor mu?” sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 41. Doğaçlama Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Doğaçlama tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Eğitim durumu	Lise	10	2	12
	Meslek lisesi	6	0	6
	Yüksek okul	35	3	38
	Lisans	85	3	88
	Yüksek lisans	4	3	7
Toplam		140	11	151
X ² :17,128, sd:4, p:0,002<0,05; Cramer’s V:0,337				

Tablo 40’a göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile doğaçlama tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer’s V:0,337) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,002<0,05).

Tablo 42. Rol Oynama Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol oynama tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Eğitim durumu	Lise	6	6	12
	Meslek lisesi	5	1	6
	Yüksek okul	37	1	38
	Lisans	86	2	88
	Yüksek lisans	7	0	7
Toplam		141	10	151
X ² :41,659, sd:4, p:0,000<0,05; Cramer’s V:0,525				

Tablo 41’e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile rol oynama tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer’s V:0,525) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,000<0,05).

Tablo 43. Rol Değişirme Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol değiştirme tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Eğitim durumu	Lise	5	7	12
	Meslek lisesi	4	2	6
	Yüksek okul	33	5	38
	Lisans	68	20	88
	Yüksek lisans	4	3	7
Toplam		114	37	151
$X^2 : 11,746, sd:4, p:0,019 < 0,05; \text{Cramer's } V: 0,279$				

Tablo 42'ye göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile rol değiştirme tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli (Cramer's V:0,279) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,019<0,05).

Tablo 44. Dramatizasyon Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Dramatizasyon tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Eğitim durumu	Lise	0	12	12
	Meslek lisesi	3	3	6
	Yüksek okul	23	15	38
	Lisans	55	33	88
	Yüksek lisans	5	2	7
Toplam		86	65	151
$X^2 : 17,896, sd:4, p:0,001 < 0,05; \text{Cramer's } V: 0,344$				

Tablo 43'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile dramatizasyon tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,344) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,001<0,05).

Tablo 45. Sıcak Sandalye Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Sıcak sandalye tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Eğitim durumu	Lise	2	10	12
	Meslek lisesi	4	2	6
	Yüksek okul	13	25	38
	Lisans	21	67	88
	Yüksek lisans	1	6	7
Toplam		41	110	151
$X^2 : 7,427, sd:4, p:0,115 > 0,05; \text{Cramer's } V: 0,222$				

Tablo 44'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile sıcak sandalye tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,115 > 0,05$).

Tablo 46. Pandomim Tekniği ile Öğreticilerin Eğitim Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Pandomim tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Eğitim durumu	Lise	3	9	12
	Meslek lisesi	1	5	6
	Yüksek okul	26	12	38
	Lisans	54	34	88
	Yüksek lisans	6	1	7
Toplam		90	61	151
$X^2 :13,884, sd:4, p:0,008 < 0,05; \text{Cramer's } V:0,303$				

Tablo 45'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile pandomim tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's $V:0,303$) bir ilişki olduğu görülmektedir ($p:0,008 < 0,05$).

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile bilinç koridoru tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,569 > 0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile rol kartları tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,365 > 0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile gerçek an-doğruluk anı tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,294 > 0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,440 > 0,05$).

3.1.9. Öğreticilerin Drama Yöntem Ve Teknikleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Düzeyleri İle Mezun Olunan Bölüm Arasındaki Farklılık Durumuna Ait Bulgular

Tablo 46-51’de araştırma çalışmasının dokuzuncu alt problemi “Öğreticilerin drama yöntem ve teknikleri hakkında bilgi sahibi olma durumu ile mezun olunan bölüm arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 47. Doğaçlama Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Doğaçlama tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Mezun olunan bölüm	DİKAB Öğretmenlik	2	0	2
	İlahiyat Ön lisans	38	0	38
	İlahiyat Lisans	50	2	52
	İLİTAM	40	0	40
	İHL	7	3	10
	Diğer	9	0	9
Toplam		146	5	151
$X^2 :25,342, sd:5, p:0,000<0,05; Cramer's V:0,410$				

Tablo 46’ya göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile doğaçlama tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer’s V:0,410) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,000<0,05).

Tablo 48. Rol Oynama Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol oynama tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Mezun olunan bölüm	DİKAB Öğretmenlik	2	0	2
	İlahiyat Ön lisans	37	1	38
	İlahiyat Lisans	51	1	52
	İLİTAM	39	1	40
	İHL	7	3	10
	Diğer	6	3	9
Toplam		142	9	151
$X^2 :25,586, sd:5, p:0,000<0,05; Cramer's V:0,412$				

Tablo 47’ye göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile rol oynama tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki olup

olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,412) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,000<0,05).

Tablo 49. Rol Değiştirme Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol değiştirme tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Mezun olunan bölüm	DİKAB Öğretmenlik	1	1	2
	İlahiyat Ön lisans	33	5	38
	İlahiyat Lisans	40	12	52
	İLİTAM	36	4	40
	İHL	5	5	10
	Diğer	5	4	9
Toplam		120	31	151
$X^2 :13,734$, sd:5, p:0,017<0,05; Cramer's V:0,302				

Tablo 48'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile rol değiştirme tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,302) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,017<0,05).

Tablo 50. Dramatizasyon Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Dramatizasyon tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Mezun olunan bölüm	DİKAB Öğretmenlik	0	2	2
	İlahiyat Ön lisans	23	15	38
	İlahiyat Lisans	36	16	52
	İLİTAM	29	11	40
	İHL	4	6	10
	Diğer	3	6	9
Toplam		95	56	151
$X^2 :11,576$, sd:5, p:0,041<0,05; Cramer's V:0,277				

Tablo 49'a göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile dramatizasyon tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli (Cramer's V:0,277) bir ilişki olduğu görülmektedir (p:0,041<0,05).

Tablo 51. Pandomim Tekniği Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Pandomim tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Mezun olunan bölüm	DİKAB Öğretmenlik	1	1	2
	İlahiyat Ön lisans	28	10	38
	İlahiyat Lisans	35	17	52
	İLİTAM	34	6	40
	İHL	3	7	10
	Diğer	1	8	9
Toplam		102	49	151
$X^2 :26,002$, $sd:5$, $p:0,000<0,05$; Cramer's V:0,415				

Tablo 50'ye göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile pandomim tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,415) bir ilişki olduğu görülmektedir ($p:0,000<0,05$).

Tablo 52. Rol Kartları Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu ile Mezun Olunan Bölüm Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Rol kartları tekniği hakkında bilgi sahibi olma		
		Evet	Hayır	Toplam
Mezun olunan bölüm	DİKAB Öğretmenlik	0	2	2
	İlahiyat Ön lisans	21	17	38
	İlahiyat Lisans	29	23	52
	İLİTAM	33	7	40
	İHL	4	6	10
	Diğer	2	7	9
Toplam		89	62	151
$X^2 :18,970$, $sd:5$, $p:0,002<0,05$; Cramer's V:0,354				

Tablo 51'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile rol kartları tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,354) bir ilişki olduğu görülmektedir ($p:0,002<0,05$).

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile sıcak sandalye tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,290>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile bilinç koridoru tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,599>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile gerçek an-

doğruluk anı tekniği hakkında bilgi sahibi olma arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,294 > 0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm ile grup heykelleri-tablo oluşturma tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,447 > 0,05$).

3.1.10. Öğreticilerin Ders İçerisinde Drama Yöntem Ve Tekniklerini Uygulama Düzeyleri İle Hizmet Süresi Arasındaki Farklılık Durumuna Ait Bulgular

Tablo 52-53'te araştırma çalışmasının on birinci alt problemi "Derste drama yöntem ve tekniklerini din ve ahlaki değerler eğitiminde uygulama düzeyleri ile hizmet süresi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?" sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 53. Bilinç Koridoru Tekniği Kullanma Durumu ile Hizmet Süresi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Bilinç koridoru tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Hizmet süresi	5 ve aşağı	7	74	81
	6-10	6	37	43
	11-15	7	15	22
	16-20	2	3	5
		22	129	151

$X^2 : 10,156$, $sd:3$, $p:0,017 < 0,05$; Cramer's V:0,259

Tablo 52'ye göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile bilinç koridoru tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli (Cramer's V:0,259) bir ilişki olduğu görülmektedir ($p:0,017 < 0,05$).

Tablo 54. Gerçek An-Doğruluk Anı Tekniği Kullanma Durumu ile Hizmet Süresi Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Gerçek an-doğruluk anı tekniğini sınıf içinde uygulama		
		Evet	Hayır	Toplam
Hizmet süresi	5 ve aşağı	14	67	81
	6-10	11	32	43
	11-15	9	13	22
	16-20	4	1	5
Toplam		38	113	151

$X^2 : 13,554$, $sd:3$, $p:0,004 < 0,05$; Cramer's V:0,300

Tablo 53'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile gerçek an-doğruluk anı tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli (Cramer's V:0,300) bir ilişki olduğu görülmektedir ($p:0,004<0,05$).

Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile doğaçlama tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,575>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile rol oynama tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,895>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile rol değiştirme tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,483>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile dramatizasyon tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,122>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile sıcak sandalye tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,158>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile pandomim tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,441>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile rol kartları tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,778>0,05$). Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin hizmet süresi ile grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğinin sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,783>0,05$).

3.1.11. Öğreticilerin Görev Yaptıkları Kursların Sosyo-Ekonomik Düzeyi İle Sınıflarda Drama İçin Kullanılacak Materyallerin Yeterli Olma Durumuna Ait Bulgular

Tablo 54’te araştırma çalışmasının on birinci alt problemi “Öğreticilerin görev yaptıkları kursun sosyo-ekonomik düzeyi ile sınıflarda drama etkinlikleri için kullanılacak materyallerin yeterli olması arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?” sorusunu cevaplayabilmek için anket sorularından elde edilen verilere ait bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 55. Görev Yapılan Kursun Sosyo-Ekonomik Düzeyi ile Drama Etkinlikleri İçin Kullanılacak Materyallerin Yeterli Olması Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

		Materyallerin yeterlik durumları				
		Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Genellikle	Toplam
Çalışılan kursun sosyo-ekonomik düzeyi	Yüksek	1	6	4	2	13
	Orta	17	57	28	18	120
	Düşük	6	5	4	3	18
Toplam		24	68	36	23	151

$X^2 :5,899$, $sd:6$, $p:0,435>0,05$; Cramer’s $V:0,140$

Tablo 54’e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin görev yaptıkları kursun sosyo-ekonomik düzeyi ile sınıflarda drama etkinlikleri için kullanılacak materyallerin yeterli olması arasında bir ilişki olup olmadığı Ki-kare testi ile analiz edilmiş olup istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,435>0,05$).

3.2. TARTIŞMA

4-6 Yaş Kur’an Kurslarında görevli Kur’an kursu öğretmenlerinin kişisel özelliklerine ilişkin sonuçlara bakıldığında katılımcı öğretmenlerin tamamının kadın olup, katılımcıların en fazla oran ile %29,1’inin 26-30 yaş aralığında olduğu görülmüştür. 4-6 Yaş Kur’an Kursu öğretmenlerinin en fazla oran ile %53,6’sının 5 yıl ve aşağısında hizmet süresine sahip olduğu belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların

çoğunluğunun meslekte yeni olduğu ve gençlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. 4-6 yaş grubu çocukların ihtiyaç ve enerjilerine cevap verebilmek açısından bu kurslarda görev alan öğretmenlerin gençlerden oluşmasının olumlu katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Bu kurslarda 2013, 2015, 2017 yıllarında 2-5 arasında değişen çok az erkek öğretici görev almışken sonraki yıllarda bu kurslarda hep kadın öğretmenler görev almıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin resmi statüleri incelendiğinde ise çoğunluğunun sözleşmeli (%43,7) ve kadrolu (%35,1) olduğu görülmektedir. Katılımcıların %21,2'si fahri ve ücretli öğretici olarak görev yapmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık %99'u resmî kurumlarda çalışmaktadır. Bunların %94,7'si 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında çalışmaktadır. Katılımcıların çalıştığı kursun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyinin %79,5'inin orta, %11,9'unun düşük olduğu görülmektedir. Kurt'un 2017 yılında yaptığı araştırmada bu çalışmada olduğu gibi, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarını tercih eden velilerin çoğunluğunun sosyo-ekonomik durumunun orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir²⁰⁰.

Araştırmaya katılan 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin çoğunluğunun %58,3 oranla lisans mezunu oldukları, %25,2'sinin ise ön lisans mezunu, %4,6'sının yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir. Korkmaz, 2017 yılında Türkiye genelinde yaptığı araştırmada; öğretmenlerin %38,1'i lisans mezunu, %55'i İHL ve ön lisans mezunu olarak tespit etmiştir.²⁰¹ Bu kurslarda görev alan lisans mezunu öğretmenlerin sayısının artmasında, DİB'in 2018 yılından itibaren Kur'an kursu öğretici alımlarında, yeni alınacak öğretmenlerden lisans mezunu olanların 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görevlendirmesi etkili olmuştur. Çünkü DİB 4-6 Yaş Kur'an Kurslarına çok önem vermekte ve bu kurslarda verilen eğitim kalitesini artırmak için güncellemeler yapmaktadır.

Katılımcıların mezun oldukları bölümlerin istatistiksel dağılımlarına bakıldığında ise %34,4'lük en fazla oran ile İlahiyat lisans bölümüdür. Bunu %26,5 oranla İLİTAM takip etmektedir. En az %1,3 oranla DİKAB öğretmenliği bölümüdür.

²⁰⁰ İbrahim Kurt, "Velilerin 4-6 yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)", s.53.

²⁰¹ Mehmet Korkmaz, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 28.

Katılımcıların %56,3'ü pedagojik formasyon eğitimi almışken, yarısına yakın bir kısmı pedagojik formasyon eğitimi almamıştır. Her ne kadar okul öncesi eğitim üzerine yoğunlaşmış bir program olmasa da pedagojik formasyon programlarının içerisinde gelişim psikolojisi, sınıf yönetimi, öğretim ilke ve yöntemleri, rehberlik vb. gibi öğreticilere fayda sağlayacak önemli dersler bulunmaktadır. Ancak bu konuda yapılan araştırmalarda öğreticilerin çoğunluğu pedagojik formasyon eğitiminin 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki program için yeterli olmadığı görüşündedir²⁰².

Araştırmaya katılan 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğreticilerinin %94,7'sinin çocuk gelişimi ve eğitimi alanında sertifika sahibi olduğu, %5,3'ünün ise herhangi bir belgeye sahip olmadığı görülmektedir. Sertifika sahiplerinin ise %44,4'nün MEB Halk Eğitim merkezlerinden, %31,1'inin uzaktan eğitim programlarından, %9,9'unun çocuk gelişimi programından, %2,6'nın belediyelerden, %0,7'sinin DİB'ten ve %11,2'nin ise birden fazla yerden sertifika aldığı görülmektedir. Araştırma bulgularına bakıldığında öğreticilerin çocuk gelişimi ve eğitimi alanında çoğunlukla MEB Halk Eğitim merkezlerinden ve uzaktan eğitim merkezlerinden (SAUSEM* vb.) eğitim aldığı görülmüştür. Bu konuda yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır²⁰³. 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğreticilerinin henüz mezun oldukları lisans programında çocuk gelişimi ve eğitimi alanında sistemli bir eğitim almadıkları ve göreve başlamadan önce sadece bu programlar vasıtasıyla eğitim aldıkları düşünülürse söz konusu sertifika programlarının içeriği ve niteliğinin önemi artmaktadır.

Araştırmaya katılan 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğreticilerinin drama eğitimine ilişkin dağılımlarına bakıldığında; %43,7'si bir sertifika programı dahilinde, %25,8'i hizmet içi eğitim kapsamında, %10,6'sı mezun olduğu okuldan ders olarak, %2,6'sının diğer programlar kapsamında drama eğitimi almışken, %17,2'sinin drama ile ilgili hiçbir eğitim almamıştır. Buna göre katılımcıların %82,8'i drama eğitimi almıştır. Katılımcıların çoğunluğunun drama eğitimini sertifika programı dahilinde ve hizmet içi eğitim kapsamında almış olması, çocuk gelişimi ve eğitimi alanındaki sertifika

²⁰² Ayşegül Gün, "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği", s.40.; Mehmet Korkmaz, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s.34.

*Sakarya Üniversitesi Uzaktan Eğitim Merkezi

²⁰³ Mehmet Korkmaz, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s.30; Zülfı Doğan, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği)", s.23.

programlarının ve DİB tarafından düzenlenen hizmet içi eğitimlerin önemini vurgulamaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin drama eğitimi ile ilgili kurslara katılmaya istekli olma durumuna bakıldığında; %38,4'ü “her zaman”, %40,4'ü “genellikle”, %13,2'si “ara sıra”, %7,3'ü “nadiren”, %0,7'si hiçbir zaman” cevabını vermiştir. Buna göre öğretmenlerin %78,8 oranla büyük çoğunluğunun drama eğitimiyle ilgili açılacak kurslara katılmaya istekli olduğu görülmüştür. Bu durum öğretmenlerin kendilerini geliştirme ve değişimlere açık olduğunu ve görevlerini daha iyi yapmak istediklerini göstermektedir. Yapalı'nın 98 okul öncesi öğretmeniyle yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin %72,5'inin drama eğitimiyle ilgili açılacak kurslara katılmaya istekli olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin mezun oldukları lisans programından drama eğitimi aldığı halde tekrar drama eğitimi almak istemeleri dikkate alındığında, 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama eğitimi konusunda kurslar vb. ile desteklenmeye ihtiyacı olduğu düşünülmektedir.

Kara'nın 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenleri ile yaptığı çalışmada da öğretmenlerin en çok drama ve çocuklarla iletişim konusunda eğitim almak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır²⁰⁴. Korkmaz yaptığı çalışmada öğretmenlerin yarısına yakınının çocukların gelişim özelliklerine uygun oyun ve drama hazırlama konusunda sorun yaşadığını ve bu konuda eğitime ihtiyaç duyduklarını tespit etmiştir²⁰⁵. Bu sonuçlardan hareketle drama alanında hizmetiçi eğitim ve seminerlerin çoğaltılması veya uygulamaya dayalı düzenli drama kurslarının açılması mevcut 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama alanındaki yeterliliklerini artırmak ve geliştirmek açısından önemli bir adım olabilir.

4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama çalışmalarında başka birinden yardım alma durumuna bakıldığında; %4'nün “her zaman”, “%14,6'sının genellikle”, %46,4'ü “ara sıra”, %23,8'i “nadiren” yardım aldığı, %11,3'ünün ise “hiçbir zaman” yardım almadığı görülmüştür.

²⁰⁴ Büşra Kara, “Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri”, s.107.

²⁰⁵ Mehmet Korkmaz, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s.116.

Katılımcıların drama teknikleri ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu düşünme durumları incelendiğinde; %3,3'ü her zaman, %35,1'i genellikle, %29,8'i ara sıra, %21,9'u nadiren yeterli olduğunu düşünmektedir. %9,9'u ise drama teknikleri ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmadığını düşünmektedir. Bu sonuçlara göre 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin drama yöntemine dair bilgi düzeylerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Bu farklılıkları en aza indirmek için öğretmenlere drama yöntem ve teknikleri hakkında hizmet içi eğitim kursları açılmalı ve bu kurslar yaygınlaştırılmalıdır.

Kurt'un 179 tane 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğreticisiyle yaptığı çalışmada, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini drama, müzik, resim, dans gibi yöntemleri kullanarak değişik şekillerde ifade edebilmesine imkân sağlayan öğrenme ortamları düzenleme konusunda katılımcıların %35,2'si eksikliği olduğunu düşünürken, %61,4'ü yeterli olduğunu düşünmektedir²⁰⁶.

Yapalı çalışmasında; okul öncesi öğretmenlerinin %2'sinin her zaman, %34,7'sinin genellikle, %37,8'inin ara sıra, %19,4'ünün nadiren drama yöntemi ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olduğunu, %6,1'inin ise drama teknikleri ile ilgili bilgi düzeylerinin yeterli olmadığını düşündükleri sonucuna ulaşmıştır²⁰⁷. Bu sonuçlar okul öncesi öğretmenleri ile 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görev yapan öğretmenlerin, drama teknikleri ile ilgili bilgi düzeyleri konusunda kendilerini yeterli görme durumlarının benzer nitelikte olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonucunda öğretmenlerin drama tekniğini sınıf içerisinde kullanma durumu analiz edildiğinde; %20,5'inin her zaman, %51'inin genellikle, %21,2'sinin ara sıra, %5,3'ünün nadiren drama tekniğini kullandığı, %2'sinin hiçbir zaman drama tekniğini kullanmadığı tespit edilmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %98'i sınıf içi etkinliklerde drama tekniklerini kullanmaktadır. Öğreticiler için hazırlanan 4-6 Yaş Kur'an Kursu öğretici kitabında drama yöntemini içeren bolca etkinlik olması ve drama yöntemiyle çocukların sıkılmadan eğlenerek, oyun yoluyla öğrenmesi öğretmenlerin drama yöntemini kullanma nedenlerinden sayılabilir.

²⁰⁶ İbrahim Kurt, "Velilerin 4-6 yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)", s.155.

²⁰⁷ Yunus Yapalı, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi (Sivas İli Örneği)".

Yağcı'nın 4-6 Yaş grubu Kur'an Kursu öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, katılımcıların tamamı derslerde drama, grup çalışması, gösterip yaptırma gibi teknikleri kullandıklarını ifade etmişlerdir²⁰⁸.

Yorulmaz'ın Türkiye genelinde 268 tane 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenleriyle yaptığı çalışmada; öğretmenler, kendilerini dramayı planlama yeterliliği boyutunda çoğu zaman, drama sürecini uygulama yeterliliği boyutunda her zaman ve drama sürecini değerlendirme yeterliliği boyutunda çoğu zaman yeterli görmektedirler. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri, mezun oldukları okullar ve çocuk eğitimi ve etkinlikleri sertifikası aldıkları kurumlar bakımından drama uygulama ölçeği ve ölçeğin alt boyutlarındaki ortalamalar arasında anlamlı farklılıkların olmadığı tespit edilmiştir²⁰⁹.

Akyel ve Çalışkan okul öncesi öğretmenlerinin yeterlik algılarını bir bütün olarak araştırdığı çalışmada "Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliliği Ölçeği" kullanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin "Drama Planlama Yeterliliği" alt boyutuna ilişkin kendilerini ara sıra yeterli görürken, "Drama Gerçekleştirme Yeterliliği", "Drama Değerlendirme Yeterliliği" ve "Drama Yöntemi Uygulama Genel Yeterlilikleri" boyutlarında çoğu zaman yeterli gördükleri tespit edilmiştir²¹⁰.

Nakaş çalışmasında; okul öncesi öğretmenlerinin %8,1'inin "her zaman", %57,2'sinin "genellikle", %31,6'sının "ara sıra", %2,1'inin "nadiren" drama yöntemini sınıf içi etkinlik uygulamalarında kullandıklarını, %1,0'luk bir kesimin ise drama yöntemini hiçbir zaman kullanmadığını tespit etmiştir²¹¹. Bizim araştırma sonuçlarımızla karşılaştığımızda okul öncesi öğretmenlerinin %99'u drama yöntemini kullandığını ifade ederken, Kur'an kursu öğretmenlerinin %98'i sınıf içi

²⁰⁸ Samet Yağcı, "Öğreticilere göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur'an Kursları:(İzmir İli Örneği)", s.141.

²⁰⁹ Bilal Yorulmaz, "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretmenlerinin Drama Yöntemi Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi.", s.760.

²¹⁰ Yakup Akyel, Nihat Çalışkan. "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Drama Yöntemi Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi". Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(3), (2013), s.161-173.

²¹¹ Rukiye Nakaş, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi (Altındağ İlçesi Örneği), (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2020).

etkinliklerde drama tekniklerini kullandığını ifade etmiştir. Bu noktada önemli olan öğretmenlerin drama yöntemini dramanın temel ilke ve tekniklerine uygun şekilde uygulayıp uygulamadıkları hususudur. Bu konuda ayrıca gözleme dayalı çalışmalar yapılabilir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin drama teknikleri hakkında bilgi sahibi olma durumları incelendiğinde; doğaçlama tekniğini öğretmenlerin %96,7'si "evet", %3,3'ü "hayır" olarak cevaplandırmıştır. Buna göre katılımcıların en çok bilgi sahibi olduğu teknik doğaçlama tekniğidir. Doğaçlama, metne bağlı kalmaksızın, aniden gelişen durumlar karşısında içten geldiği gibi doğal tepki verme olarak ifade edilir. Doğaçlama tekniğinde yanlış yapmak ya da başarısız olmak yoktur ve çocuklara tekrar tekrar deneme fırsatı verir. Doğaçlama da yazılı metin olmadığı için diyaloglar çocuklar tarafından oluşturulur. Bu özellikleri ile doğaçlama en uygulanabilir ve kolay bir tekniktir. Bu nedenle doğaçlama, öğretmenler arasında en bilinen tekniklerin başında gelmektedir.

Katılımcıların diğer en çok bildiği teknik %94,0 oranla rol oynama tekniğidir. Rol oynama tekniği çocukların empati yeteneğini geliştirerek bir durum karşısında başkası gibi düşünüp, hissedebilmesine olanak verir. Bu tekniğin püf noktası "...mış gibi" davranmaktır ve çocukların doğasında vardır. İşlevsel ve eğlenceli olması, 4-6 yaş grubu çocukların seviyelerine uygun olması, birçok etkinlikle beraber kullanılabilir olması öğretmenler arasında bu tekniğin bilinirliğini artırmaktadır.

Katılımcıların rol değiştirme tekniğini %79,5'i "evet", dramatizasyon tekniğini %62,9'u "evet", pantomim tekniğini ise %67,5'i "evet şeklinde cevaplamıştır. Yine bir başka drama tekniği olan rol kartları tekniğini %58,9'u "evet", %41,1'i "hayır" cevabını verdiği görülmektedir.

Sıcak sandalye tekniğini katılımcıların %67,5'i "hayır", bilinç koridoru tekniğini %84,8'i "hayır", gerçek an-doğruluk anı tekniğini %78,1'i "hayır", grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğini ise %66,2'si "hayır" olarak cevaplandırmışlardır.

Buna göre katılımcıların en çok bilgi sahibi olduğu teknikler sırasıyla; %96,7 oranla doğaçlama, %94,0 oranla rol oynama, %79,5 oranla rol değiştirme, %67,5

oranla pandomimdir. Katılımcıların en az bilgi sahibi oldukları teknikler; %15,2 oranla bilinç koridoru tekniği, %21,9 oranla gerçek an-doğruluk anı tekniğidir. Bu sonuçlardan anlaşıldığına göre öğretmenler drama tekniklerinin bütünü hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Bu durumun nedenleri arasında lisans programında dramaya yönelik derslerin bulunmaması, DİB tarafından verilen hizmetçi eğitim programlarında drama eğitimine ayrılan sürenin yeterli olmaması sayılabilir.

Katılımcıların derste drama yöntem ve tekniklerini din ve ahlaki değerler eğitiminde kullanma durumları araştırıldığında; doğaçlama tekniğini %92,7'si "evet", rol oynama tekniğini %93,4'ü "evet", rol değiştirme tekniğini %75,5'i "evet" cevabını verdiği görülmektedir. Dramatizasyon tekniğini %57,0'ı "evet" %43,0'ı "hayır", sıcak sandalye tekniğini %72,8'i "hayır", bilinç koridoru tekniğini %85,4'ü "hayır", pandomim tekniğini %59,6'sı "evet" %40,4'ü "hayır" cevabını vermiştir. Rol kartları tekniğini %60,9'u "hayır", gerçek an-doğruluk anı tekniğini %74,8'i "hayır", grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğini de %71,5'i "hayır" cevabını vermiştir.

Öğreticilerin drama tekniklerini sınıf içi ders etkinliklerinde kullanma durumu %51,2'dir. En çok kullandıkları teknikler sırasıyla; %92,7 oranla doğaçlama, %93,4 oranla rol oynama, %75,5 oranla rol değiştirme, %59,6 oranla pandomim teknikleridir. En az kullandıkları teknikler; %14,6 oranla bilinç koridoru, %25,2 oranla gerçek an-doğruluk anı %27,2 oranla sıcak sandalye, %28,5 oranla grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğidir. Bu sonuçlardan öğretmenlerin en çok bilgi sahibi oldukları teknikler ile sınıf içerisinde en çok kullandıkları tekniklerin aynı teknikler, öğretmenlerin en az bilgi sahibi oldukları teknikler ile sınıf içerisinde en az uyguladıkları tekniklerin aynı teknikler olduğu anlaşılmaktadır.

Türkoğlu'nun okul öncesi öğretmen ve öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, okul öncesi drama etkinliklerinde en çok tercih edilen teknik "rol oynama", "hikâye canlandırma" ve "kukla draması"dır. Ayrıca "doğaçlama" ve "pandomim" teknikleri de öğretmen adaylarının tercih ettikleri tekniklerdendir²¹². Nakaş'ın araştırmasında, okul öncesi öğretmenlerinin drama tekniklerinden en çok sırasıyla doğaçlama, rol oynama, dramatizasyon tekniklerini kullandığı görülmektedir. Okul

²¹² Bengü Türkoğlu, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Perspektifinden Okul Öncesi Dönemde Drama Etkinlikleri". Yaratıcı Drama Dergisi, 14(1), (2019), s.137-160.

öncesi öğretmenlerinin en az tercih ettikleri teknikler ise sıcak sandalye, bilinç koridoru, gerçek an-doğruluk anı tekniğini, grup heykelleri-tablo oluşturma teknikleridir²¹³. Okul öncesi öğretmenleri ile yapılan bu çalışmalar, bizim araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Buna göre hem okul öncesi öğretmenlerinin hem de 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin drama etkinliklerinde aynı teknikleri tercih etmesi bu tekniklerin okul öncesi dönem çocukların seviyesine daha uygun olduğunu düşündürmektedir.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretici kitaplarında; doğaçlama, rol oynama, dramatisasyon, pandomim, donuk imge gibi teknikleri gerektiren, drama yöntemini içeren etkinliklerin bulunması, en çok bu tekniklerin tercih edilme nedenlerinden olabilir. Bilinç koridoru; herhangi bir sorunun çözümünde, kararsızlık karşısında bir karara varmayı kolaylaştırmak amacıyla kullanılır. Gerçek an doğruluk anı tekniğinde ise, grup üyelerinden iki durum arasında karar verme aşamasında, yaşanan çatışmada farklı fikirler geliştirerek, bunları uygulamaları istenir. Her iki tekniği de 4-6 yaş grubu çocuklarla uygulamak yoğun dikkat gerektirir ve kolay değildir. Öğreticilerin sınıf içi drama uygulamalarında bu teknikleri daha az kullanmaları bu sebeplerden kaynaklı olabilir.

Sıcak sandalye tekniğinde ana karakteri oynayan çocuğa canlandırdığı rolle ilgili, karakterin değerlerine, tutumlarına, davranışlarına, isteklerine ilişkin sorular yöneltilerek, ana karakterin pek çok yönü ortaya çıkarılmaya çalışılır. Sandalyede oturan çocuğa, oynadığı rol dışında özel alana giren ya da duygusal yoğunluk hissettiği konularda soru sorulmaması, bu konuda dikkatli olmak gerekir. Bu nedenlerden dolayı öğretmenler bu tekniği daha az kullanıyor olabilir.

Katılımcıların drama yöntem ve tekniklerini uygularken karşılaştıkları sorunların dağılımları analiz edildiğinde; drama etkinliklerinde uygun fiziksel bir ortama sahip olma durumuna %10,6'sı "her zaman", %35,8'i "genellikle", %28,'i "ara sıra", %18,5'i "nadiren", %6,6'sı "hiçbir zaman" cevabını vermiştir. Buna göre öğretmenlerin %46,4' ü her zaman ve genellikle drama etkinlikleri için fiziksel ortamın

²¹³ Rukiye Nakaş, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi (Altındağ İlçesi Örneği)", s.52.

uygun olduğunu ifade etmiştir. Drama etkinlikleri için çok büyük ve çok küçük olmayan, çocukların rahat hareket edebilecekleri ve konsantrasyonlarını engellemeyecek uygun bir çevreye ihtiyaç vardır. Katılımcı öğretici görüşlerine göre 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının yarısına yakını bu özellikleri taşımaktadır.

Ders içi etkinliklerde kullanılabilir materyallerin yeterli olması durumuna %15,2'si "genellikle", %23,8'i "ara sıra", %45,0'ı "nadiren", %15,9'u de "hiçbir zaman" cevabını vermiştir. Drama çalışmalarında çocukların odaklanmasını sağlamak ve daha keyifli hale getirmek için çeşitli maske, kostüm, ışıklandırma, resimler, afişler, kuklalar vb. materyaller kullanılır. Katılımcı öğretmenlerin sadece %15,2'si genellikle drama etkinlikleri için yeterli materyale sahip olduğunu ifade ederken, büyük çoğunluğu yeterli materyale sahip olmadıklarını ifade etmiştir. Ancak bu materyallerin hepsinin hazır olarak satın alınması gerekmez. Özellikle çocuklarla beraber hazırlanacak maske ve kuklalar, kartondan şapka ve kostümler, kullanılmayan eski eşyalar da drama çalışmalarını eğlenceli hale getirecek materyaller arasında sayılabilir.

Drama çalışmalarında sorun yaşama durumu incelendiğinde; katılımcıların %2,6'sı "her zaman", %16,6'sı "genellikle", %58,3'ü "ara sıra", %21,2'si "nadiren", %1,3'ü "hiçbir zaman" cevabını vermiştir. Katılımcıların %19,2'si genellikle ve her zaman drama uygulama sürecinde sorun yaşadığını ifade etmiştir. Bu durum öğretmenlerin drama teknikleri hakkında pratik ve teorik açıdan yeterli bilgiye sahip olmamalarından kaynaklanabileceği gibi öğrencilerin bireysel performans farklılığından da kaynaklanabilir. Bu konuda gözleme dayalı deneysel araştırmalar yapmaya ihtiyaç vardır.

Katılımcıların sınıf içi drama uygulama sürecinde öğrencilerin aktif katılımını sağlamakta güçlük yaşama durumları incelendiğinde; katılımcıların %1,3'ü "her zaman", %13,2'si "genellikle", %43,7'si "ara sıra", %33,8'si "nadiren", %7,9'u "hiçbir zaman" cevabını vermiştir. Buna göre öğretmenlerin %14,5' i ise drama çalışmalarına öğrencilerin aktif katılımını sağlamada sorun yaşamaktadır.

Öğretici görüşlerine göre sınıf içi drama etkinliklerinin öğrencilerin derse katılımını artırma durumu incelendiğinde; katılımcıların %44,4'ü "her zaman",

%45,7'si "genellikle", %9,3'ü "ara sıra", %0,7'si "nadiren" cevabını vermiştir. 4-6 yaş grubu henüz oyun çağında olup, somut düşünme özelliğine sahiptirler. Drama yöntemi soyut bilgileri somutlaştırarak ve yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunduğu için öğrencilerin derse aktif katılımını artırır. Öğreticilerin büyük çoğunluğu %90,1 oranla drama çalışmalarının çocukların derse katılımını artırdığını düşünmektedir.

Sınıf içi drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirme durumu incelendiğinde; katılımcıların %47,7'si "her zaman", %43,0'ı "genellikle", %7,9'u "ara sıra", %1,3'ü "nadiren" cevabını vermiştir. Drama sürecinde çocuklar hayal kurar, duygu ve düşüncelerini farklı şekillerde ifade eder, esnek ve özgür düşünür. Bu nedenle drama çocukların yaratıcı düşüncelerini geliştirir. Öğreticilerin %90,7'si drama etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirdiğini düşünmektedir.

Drama uygulamalarının öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımlarını sağlama durumu incelendiğinde ise katılımcıların %35,1'i "her zaman", %47,7'si "genellikle", %13,9'u "ara sıra", %3,3'ü "nadiren" cevabını vermiştir. Drama çalışmalarında çocuklar kendi yapabildiklerini ve yapamadıklarını, duygularını ve düşüncelerini keşfederler. Öğreticilerin %82,8'i drama etkinliklerinin öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımlarını sağladığını düşünmektedir.

Drama etkinliklerinin öğrencilerin problemlerini çözümlenmede kolaylık sağlama durumu incelendiğinde; katılımcıların %25,8'i "her zaman", %49,7'si "genellikle", %19,2'si "ara sıra", %4,6'sı "nadiren" cevabını vermiştir. Drama yöntemi ile çocuklar empati yeteneğini geliştirerek olaylara farklı bakış açıları ile yaklaşabilmeyi, problemler karşısında beyin fırtınası yaparak tartışma, değerlendirme gibi yollarla iş birliğine dayalı çözüm yolları bulmayı deneyimleyerek öğrenirler. Katılımcıların %75,5'i drama etkinliklerinin öğrencilerin problemlerini çözümlenmede kolaylık sağladığını düşünmektedir.

Katılımcıların drama etkinliklerinin sonunda bir değerlendirme yapma durumları incelendiğinde ise %31,1'i "her zaman", %45,7'si "genellikle", %15,2'si ara sıra, %6,6'sı "nadiren", %1,3'ü "hiçbir zaman" cevabını vermiştir. Drama çalışması ile hedeflenen eğitsel amaçlara sadece canlandırma yapılarak ulaşılmaz. Harekete

dayalı yaşantıların zihinsel olarak işlenmesi için, drama oyunu sonrasında soru-cevap vb. yöntemlerle drama sürecini çocuklarla değerlendirmek gerekir. Öğreticilerin %76,8'i drama oyunu sonunda değerlendirme yaptığını ifade etmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında genel olarak öğretmenlerin büyük çoğunluğu drama tekniklerinin çocukların kişisel gelişimine olumlu katkı sağladığını düşünmektedir.

Tablo 24-32'ye göre örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile drama tekniklerinden olan rol oynama, rol değiştirme, dramatisasyon, sıcak sandalye, pantomim, rol kartları, grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğini bilme durumu arasında anlamlı orta kuvvetli bir ilişki olduğu, bilinç koridoru ve gerçek an-doğruluk anı tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında ise istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Bu anlamlılık sertifika programı dahilinde drama eğitimi alan öğretmenlerin lehinedir. Onları hizmet içi eğitimler vasıtasıyla drama eğitimi alan öğretmenler takip etmektedir. Burada yine sertifika programlarının ve hizmet içi eğitimlerin önemi karşımıza çıkmaktadır. Birçok öğretici hem okul öncesi eğitimle alakalı bilgileri hem de drama tekniklerine ait bilgileri bu eğitimler sayesinde aldıklarını ifade etmiştir. Bu eğitimlerin ve sertifika programlarının niteliğinin ve süresinin artırılması buradan eğitim alacak öğretmenlerinde drama konusunda yetkinliğini artırabilir. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili alınan eğitim ile doğaçlama tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Doğaçlama tekniğini öğretmenlerin tamamına yakını bilmektedir. Bu tekniğin kolay olması ve birçok etkinlikle beraber uygulanabilmesi bilinirliğini artırmış olabilir.

Tablo 33-38'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile drama tekniklerinden olan rol oynama, rol değiştirme, rol kartları tekniğini kullanma durumu arasında anlamlı orta kuvvetli bir ilişki olduğu, sıcak sandalye ve pantomim tekniğini ders etkinliklerinde kullanma durumu arasında ise istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli bir ilişki olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Bu teknikleri uygulayan öğretmenlerin çoğunluğunun drama eğitimini sertifika programı dahilinde ve hizmet içi eğitimler vasıtasıyla aldıkları tespit görülmektedir.

Katılımcıların drama ile ilgili aldıkları eğitim ile doğaçlama, gerçek an-doğruluk anı, grup heykelleri-tablo oluşturma, bilinç koridoru tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). En çok bilinen tekniklerden olan doğaçlama tekniği yine öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından kullanılmaktadır. Bilinç koridoru, gerçek an-doğruluk anı, grup heykelleri-tablo oluşturma tekniği ise daha fazla dikkat gerektirdiği için 4-6 yaş grubu çocuklarla yapılan etkinliklerde tercih edilmiyor olabilir.

Tablo 39'a göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin drama ile ilgili aldıkları eğitim ile drama çalışmalarında başka birinden yardım alma arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p:0,150>0,05$). Drama çalışmalarında öğretmenlerin yaklaşık %19'u başka birinden yardım aldığını ifade ederken büyük çoğunluğu başka birinden yardım almadığını belirtmiştir. Bunun nedeni drama uygulamalarında kendilerini çok yeterli gördükleri veya yardıma ihtiyaç duymadıkları için değil, 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında ya da müftülük bünyesinde destek alabilecekleri drama uzmanı eğitimcilerin bulunmaması olabilir.

Tablo 40-45'e göre, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile doğaçlama, rol oynama, dramatisasyon, pantomim tekniklerini sınıf içinde kullanma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli bir ilişki, rol değiştirme tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Bu anlamlılık lisans mezunu öğretmenlerin lehinedir. Lisans mezunu öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bu teknikleri ders içerisinde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin eğitim durumları ile rol kartları, gerçek an-doğruluk anı, grup heykelleri-tablo oluşturma, bilinç koridoru, sıcak sandalye tekniklerini sınıf içinde kullanma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Eğitim durumu fark etmeksizin öğretmenlerin çoğunluğunun bu teknikleri ders içerisinde uygulamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 46-51'e göre, katılımcıların mezun oldukları bölüm ile doğaçlama, rol oynama, rol değiştirme, pantomim, rol kartları teknikleri hakkında bilgi sahibi olma arasında istatistiksel yönden anlamlı orta kuvvetli bir ilişki olduğu, dramatisasyon

tekniki hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel yonden anlamlı düşük kuvvetli bir iliŒki olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Bu anlamlılık İlahiyat lisans mezunu öğreticilerin lehindedir. Onları İLİTAM mezunu öğreticiler takip etmektedir. İlahiyat lisans bölümü ve İLİTAM mezunu öğreticilerin çoğunluğu bu teknikler hakkında bilgi sahibidir. Katılımcıların mezun oldukları bölüm ile sıcak sandalye, bilinç koridoru, gerçek an-doğruluk anı, grup heykelleri-tablo oluŒturma teknikleri hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel yonden anlamlı bir iliŒki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Bütün bölümlerdeki katılımcıların çoğunluğu, bu teknikler hakkında bilgi sahibi değildir.

Tablo 52-53'e göre, katılımcıların hizmet süresi ile gerçek an-doğruluk anı tekniğini sınıf içi etkinlik alıŒmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yonden anlamlı orta kuvvetli bir iliŒki, bilinç koridoru tekniğini sınıf içi etkinlik alıŒmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yonden anlamlı düşük kuvvetli bir iliŒki olduğu görülmektedir ($p<0,05$). Hizmet yılı 5 ve aŒađısı olan öğreticilerin çoğunluğu bu teknikleri sınıf içinde kullanmamaktadır. Katılımcıların hizmet süresi ile doğaçlama, rol oynama, rol deđiŒtirme, dramatizasyon, sıcak sandalye, pandomim, rol kartları, grup heykelleri-tablo oluŒturma tekniklerini sınıf içi etkinlik alıŒmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yonden anlamlı bir iliŒki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 54'e göre, örneklem grubunu oluŒturan öğreticilerin görev yaptıkları kursun sosyo-ekonomik düzeyi ile sınıflarda drama etkinlikleri için kullanılacak materyallerin yeterli olması arasında istatistiksel yonden anlamlı bir iliŒki olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). AraŒtırma sonuçlarına göre sosyo-ekonomik düzeyi fark etmeksizin 4-6 YaŒ Kur'an Kurslarının çoğunluğunda drama etkinlikleri için kullanılacak materyaller nadiren ve ara sıra yeterlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okul öncesi dönem çocuklara din ve ahlaki değerler eğitimi vermeye yönelik DİB tarafından 2013 yılında açılan 4-6 Yaş Kur'an Kursları, hem Cumhuriyet tarihinde okul öncesi din eğitimi veren ilk resmi kurum olması hem de eksikliği hissedilen bir alanı doldurması bakımından önemlidir. Eğitim kurumlarında verilen eğitimin kalitesini ve niteliğini belirleyen etkenlerin en önemlilerinden biri, öğretmenin donanımı, yeterliliği ve tutumlarıdır. 4-6 yaş grubu çocuklara gelişim özelliklerine uygun, sağlıklı bilimsel temellere dayalı din ve ahlaki değerler eğitimi vermek için; İlahiyat alan bilgisinin yanında çocuk gelişimi, okul öncesi eğitim alanında da bilgi sahibi olmak gerekir. 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görevli öğretmenler ise sertifika programları ve bazı üniversitelerin uzaktan eğitim programları vasıtasıyla çocuk gelişimi ve eğitimi alanında eğitim almaktadır. Okul öncesi eğitimde, çocuğun bütün gelişim alanlarını desteklediği, soyut kavramları somutlaştırarak ve yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat verdiği için drama önemli öğretim yöntemlerindedir. Günümüzde teknolojik gelişmeler ve medyanın etkileri, toplumsal rollerde ve değerlerde belirsizlik, çok boyutlu eğitim anlayışı gibi yeni gelişmeler de eğitimde dramının önemine işaret etmektedir. Ayrıca okul öncesi dönem drama yöntemiyle ahlaki değerler eğitimi uygulamasının çocuklarda farkındalık oluşturmada olumlu yönde etkili olduğunu gösteren pek çok deneysel araştırma vardır.

Bu çalışmada 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında görevli öğretmenlerin drama alanındaki yeterlilikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; katılımcıların çoğunluğu, bir sertifika programı dahilinde ve hizmet içi eğitim kapsamında drama eğitimi almıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun drama eğitimiyle ilgili açılacak kurslara katılmaya istekli olduğu ve drama yöntemini ders etkinliklerinde kullandığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların %38,4'ü drama teknikleri ile ilgili bilgi düzeylerinin her zaman ve genellikle yeterli olduğunu düşünürken, %9,9'u bu konuda kendilerini yetersiz görmektedir. Katılımcıların dramaya dair bilgi düzeylerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Katılımcılar, drama tekniklerinin bütünü hakkında yeterli bilgiye sahip değildir. Katılımcıların en çok bilgi sahibi olduğu ve kullandıkları teknikler sırasıyla; doğaçlama, rol oynama, rol değiştirme, pandomimdir. Katılımcıların en az bilgi sahibi

oldukları ve kullandıkları teknikler; bilinç koridoru tekniği, gerçek an-doğruluk anı, grup heykelleri-tablo oluşturma tekniğidir. Bu sonuçlar okul öncesi öğretmenleri ile yapılan çalışmalar ile benzerlik göstermektedir.

Katılımcıların çoğunluğu drama tekniklerinin çocukların kişisel gelişimine olumlu katkı sağladığını, problem çözme ve yaratıcı düşüncelerini geliştirdiğini düşünmektedir. Katılımcıların drama tekniklerini uygularken karşılaştıkları sorunlar; fiziksel mekân ve materyallerin yetersiz olması, öğrencilerin katılımını sağlamada yaşanan güçlükler olarak tespit edilmiştir.

Katılımcıların drama ile ilgili aldıkları eğitim ile drama teknikleri hakkında bilgi sahibi olma ve drama tekniklerini kullanma durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır. Sertifika programı dahilinde drama eğitimini alan öğretmenlerin çoğunluğunun bu teknikleri uyguladığı görülmektedir. Onları hizmet içi eğitimler vasıtasıyla drama eğitimi alan öğretmenler takip etmektedir.

Katılımcıların drama ile ilgili aldıkları eğitim ile drama çalışmalarında başka birinden yardım alma arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Katılımcıların çoğunluğu drama çalışmalarında başka birinden yardım almamaktadır. Katılımcıların eğitim durumları ile doğaçlama, rol oynama, dramatizasyon, pandomim, rol değiştirme tekniğini sınıf içinde kullanma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Lisans mezunu öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bu teknikleri ders içerisinde uyguladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların mezun oldukları bölüm ile doğaçlama, rol oynama, rol değiştirme, pandomim, rol kartları, dramatizasyon tekniği hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı bir ilişki vardır. İlahiyat lisans mezunlarının çoğunluğu bu teknikler hakkında bilgi sahibidir. Onları İLİTAM mezunu öğretmenler takip etmektedir.

Katılımcıların hizmet süresi ile sadece gerçek an-doğruluk anı ve bilinç koridoru tekniğini sınıf içi etkinlik çalışmalarında uygulama durumu arasında istatistiksel yönden anlamlı düşük kuvvetli bir ilişki vardır. Hizmet yılı 5 ve aşağısı

olan öğretmenlerin çoğunluğu bu teknikleri sınıf içinde kullanmamaktadır. Katılımcıların görev yaptıkları kursun sosyo-ekonomik düzeyi ile sınıflarda drama etkinlikleri için kullanılacak materyallerin yeterli olması arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Ekonomik düzeyi farketmeksizin genel olarak kursların çoğunluğunda drama etkinliği için yeterli materyal bulunmadığı tespit edilmiştir. Fakat drama etkinlikleri için sadece hazır materyal kullanılması gerekmez. Artık malzemelerden öğrencilerle birlikte kostüm, maske vb. materyaller hazırlanabilir. Böylece çocuklar hem geri dönüşümü yaparak öğrenirler hem de drama için materyaller oluşturulabilir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunabilir:

- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğreticisi olmak, çocuk gelişimi ve okul öncesi eğitim alanında da bilgi sahibi olmayı gerektirir ve bu ihtiyacı sertifika programlarının ne düzeyde karşıladığı tartışmalıdır. Bu nedenle İlahiyat fakülteleri bünyelerinde 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğreticisi yetiştirmek üzere ayrı bölümler açılabilir veya buna yönelik geniş kapsamlı öğretim programları geliştirebilir. Bu programda eğitim gören öğrencilere 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında staj yapma imkânı sağlanarak teorik bilgilerini pratiğe çevirme fırsatı sunulabilir.
- Çocuk gelişimi ve etkinlikleriyle ilgili sertifika programlarındaki drama derslerinin sayısı ve niteliği artırılabilir.
- Öğreticilerin drama tekniklerine ilişkin bilgi düzeylerindeki farklılıkları gidermek ve drama tekniklerini ders içerisinde kullanımlarını artırmak için; drama konusunda uzman eğitimcilerin vereceği uygulamalı atölyeler ve drama kursları açılabilir. Ayrıca öğretmenlere drama eğitiminin yanında masal anlatıcılığı, ritim, zekâ oyunları vb. ile ilgili atölyeler açılabilir.
- Hizmet içi eğitim seminerlerinde drama eğitimine ayrılan süre ve nitelik artırılarak içerik zenginleştirilebilir.
- Millî Eğitim Bakanlığı ile ortak çalışmalar yapılarak okul öncesi öğretmenlere yönelik hazırlanan konferans, seminer ve kurslardan aynı yaş grubuna hizmet verdikleri için 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerinin faydalanması sağlanabilir.
- Öğreticiler ve okul öncesi öğretmenlerinin etkileşim kurabileceği, değerler ve drama yöntemine ilişkin fikir alışverişinde bulunabilecekleri platformlar

oluşturulabilir.

- Drama uygulamaları ile ahlaki değerler ve Kur'an öğretimini içeren projelerin hazırlanarak seminer ortamında öğreticilerle paylaşılabilir.
- Öğreticiler için drama teknikleri ile değerler eğitime ilişkin uygulamalı etkinliklerin bulunduğu, hangi değerin hangi drama etkinliği ile verilebileceğine dair rehber kitaplar, bilgilendirici materyaller ve web sayfaları hazırlanabilir.
- 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında drama etkinliklerini uygulayabilmek için fiziksel ortamın elverişli hale getirilmesi, materyal konusunda eksikliklerin giderilmesi drama yönteminin daha çok kullanılmasını sağlayabilir.
- 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında drama yöntemini uygulama süreçlerini tespit etmek amacıyla gözleme dayalı nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı araştırmalar yapılabilir.
- Kovid-19 gibi pandemi zamanlarında eğitimin yüz yüze olmaması gibi nedenlerden drama ile ilgili ders materyalleri uzaktan eğitim sistemine uygun düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

Adıgüzel, Ömer (2015). Eğitimde Yaratıcı Drama. Ankara: Pegem Akademi.

Akar V, Ruken, & Somers John W., (2011). Hümanist İlköğretim Programları için İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama, Ankara: Pegem A. Yayınları.

Aksoy, Ayşe Belgin, Hale Dere Çiftçi (2014). Erken Çocukluk Döneminde Oyun. Ankara: Pegem Akademi.

Aral, Neriman, Gülen Baran, Şenay Bulut vd. (1981). Çocuk Gelişimi. İstanbul: YA-PA Yayınları.

Aral, Neriman, Aysel Köksal Akyol, Münevver Can Yaşar (2007). Okul Öncesi Dönemde Drama Etkinlikleri. Ankara: Oluşum Yayınları.

Arnas, Yaşare Aktaş, Raziye Günay Bilaloğlu, Durmuş Aslan (2014). Okul Öncesi Dönemde Fen Eğitimi, Ankara: Vize Yayıncılık.

Aydın, Ali Rıza (2010). Çocuğun Gelişim Dünyası. Samsun: Etüt Yayınları.

Bovet, Pierre (1958) Din Duygusu ve Çocuk Psikolojisi, (Çev. Selahattin Odabaş), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Büyüköztürk, Şener (2018). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Cihandide Zeynep Nezahat (2014). Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi (2.Baskı). İstanbul: DEM (Değerler Eğitimi Merkezi) Yayınları.

Coşkun Recai, Altunışık Remzi, Yıldırım Engin, (2017). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı (9. Baskı), Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Cüceloğlu, Doğan (2017). İçimizdeki Çocuk (54.Baskı). İstanbul: Remzi Yayınevi.

Cüceloğlu, Doğan (1996). İnsan ve Davranışı, İstanbul: Remzi Yayınevi.

Çalışandemir, Fatma (2014) “Oyun ve Özellikleri” Şu kitapta: Ed. Hülya Gülay Ogelman, Yaşamın ilk Yıllarında Oyun: Oyuna Çok Yönlü Bakış, Ankara: Pegem Akademi.

Dirim, Aygören (2005). Okul Öncesi Eğitiminde Yaratıcı Drama. İstanbul: Esin Yayınları.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2019). Diyanet İşleri Başkanlığı Kuran Kursları Öğretici Kitabı -1 (4-6 Yaş Grubu), 8. Baskı, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Egemen, Bedi Ziya (1952). Din Psikolojisi. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Erdem, Hüsamettin, (2003) Ahlâk felsefesi, (3. Baskı), Konya: Hü-Er Yayınları.

Erşan, Şule (2020). “Okul Öncesi Çocuklarının Gelişimsel Özellikleri ve Temel İhtiyaçları”. Şu kitapta: Ed: Zarife Seçer.Okul Öncesi Eğitime Giriş. Ankara: Eğiten Kitap Yayınevi, s.113-155.

Gövsa, İbrahim Alaettin (1998). Çocuk Psikolojisi, İstanbul: Hayat Yayınevi.

Hökekleli, Hayati (2007). “Çocukta Ahlâk Gelişimi ve Eğitimi”. Şu kitapta: Ed.Recep Kaymakcan, Mevlüt Uyanık. Teorik ve Pratik Yönleriyle Ahlâk (1. Basım). İstanbul: DEM (Değerler Eğitimi Merkezi) Yayınları. s. 625-642.

Karadağ, Engin ve Nihat Çalışkan (2008). Kuramdan-Uygulamaya İlköğretimde Drama “Oyun ve İşleniş Örnekleriyle”. (2. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.

Karasar, Niyazi (2008). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları.

Korkmaz, Mehmet (2019). 4- 6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Kayseri: Kimlik Yayınları.

Köse, Ali, Ali Ayten (2018). Din Psikolojisi (8. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınevi.

Millî Eğitim Bakanlığı (2009). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Çocuğun Gelişimi. Ankara: MEB Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı (2013). Aile ve Tüketici Bilimleri Çocukların Temel İhtiyaçları I., Ankara: MEB Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı, Ankara: MEB Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı (2014). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilişsel Gelişim. Ankara: MEB Yayınları.

Millî Eğitim Bakanlığı (2016). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitim Programı. Ankara: MEB Yayınları.

Ömeroğlu, Esra, Özlem Ersoy, Fatma Tezel Şahin, vd. (2016). Okul Öncesi Eğitimde Drama: Teoriden Uygulamaya. 6. Baskı, Ankara: Kök Yayıncılık.

Önder, Alev (2017). Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları. (6. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.

Önder, Alev (2010). Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama Kuramsal Temellerle Uygulama Teknikleri ve Örnekleri (8. Basım). Ankara: Nobel Yayınevi.

Peker, Hüseyin (2003). Din Psikolojisi, İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Santrock, John W. (2011). Yaşam Boyu Gelişim. (Çev. Galip Yüksel) Ankara: Nobel Akademik Yayınevi.

Santrock JW. Life Span Development. London, Brown Benchmark Publishers, 1997.

Selçuk, Mualla (2015). Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler, Ankara: TDV Yayınları.

Taşdemir, Vicdan Nalbur (2007). İlköğretimde Drama Oyunları ile Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji Derslerinin Öğretimi, Ankara: Kök Yayıncılık.

Tosun, Cemal (2017). Din Eğitimi Bilimine Giriş (9. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.

Ummanel Azize, Dilek Aytaç (2016), “Gelişim ve Öğrenme”, Şu kitapta: Ed. Süleyman Çelenk, Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 35-52.

Volkan, Vamık D. (2017). Körü Körüne İnanç. Kriz ve Terör Dönemlerinde Geniş Gruplar ve Liderleri. İstanbul: Asi Kitap.

Yavuz, Kerim (1983). Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Yavuz, Kerim (1994). Çocuk ve Din. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Yörükoğlu, Atalay (2014). Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Eğitimi ve Ruhsal Sorunları. Ankara: Özgür Yayınları.

2. Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Acur, Elif (2019). Öğretici Görüşleri Bağlamında DİB 4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Akar, Ruken. (2000) Temel Eğitimin II. Aşamasında Drama Yöntemi İle Türkçe Öğretimi Dorothy Heathcote'un Uzman Rolü Yaklaşımı. (Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana

Akçay, Duygu, Hilal Özcebe. (2012). “Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların ve Ailelerinin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi”. Çocuk Dergisi, 12(2), s.66-71.

Akgün, Kübra (2018). Okul öncesi dönemde yaratıcı dramının değerler eğitimine olan etkisinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.

Akyel, Yakup, Nihat Çalışkan (2013). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Drama Yöntemi Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi.” Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi”.14(3). s.161-173.

Akyol, Aysel Köksal (2003). “Drama ve Dramanın Önemi”. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 1(2), s.179-190.

Altan, Ayşegül. (2019). Rolün İnşa Sürecinde Hayal Gücü ve Duyusal Hafıza: Rol İçin Yapılan Sıcak Sandalye Çalışmasının Stanislavski Yöntemi Eşliğinde İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Kadir Has Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Altan, Mustafa Zülküf (2011). “Çoklu Zekâ Kuramı ve Değerler Eğitimi.” Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 1(4), 53-57.

Ayan, Sinan, Uğur A. Memiş (2012). “Erken Çocukluk Döneminde Oyun”. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14(2), 143-149.

Aybey, Salih (2019). “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)”. BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6(2), 207-240.

Aydın, Mehmet Zeki (2003). “Ailede Ahlâk Eğitimi”. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7(2), s.25-158.

Aydın, Mehmet Zeki (2007) “Çocuklarda Ahlak Gelişimi”, Eğitim Yazıları,12, İstanbul. s.41-57.

Bacı, Büşra (2019). Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitim Programının Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.

Bayka, Hatice (2019). Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)’nın Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Bekmezci, Hediye, Havva Özkan (2015). “Oyun ve oyuncağın çocuk sağlığına etkisi”, İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi, 5(2), s. 81-87.

Bertiz, Harun, Mehmet Bahar, Gülşen Yeğen. (2010). “Fen ve Teknoloji Öğretmen Adaylarının Yaratıcı Drama Yöntemine Yönelik Tutumları ve Yöntemin Fen ve Teknoloji Eğitiminde Kullanılabilirliğine İlişkin Görüşleri”. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi.30(2), s. 483-509.

Bilici, Ali Baz, (2014), 0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci ve Din Eğitimi (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Çakar, Ulaş, Yasemin Arbak (2004). “Modern Yaklaşımlar Işığında Değişen Duygu-Zekâ İlişkisi ve Duygusal Zekâ”. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 6(3). s.23-48.

Çam, Zekeriya, Duygu Çavdar, Sedef Seydoğulları, Figen Çok (2012). “Ahlak Gelişimine Klasik ve Yeni Kuramsal Yaklaşımlar”. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(2), s.1211-1225.

Duran, İbrahim (2012). Okul Öncesinde Eğitici Dramanın Suça Karşı Bilinç Oluşturmaya Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Eski, Bilge (2019) “Türkiye’de Yaratıcı Drama Yöntemiyle Dil Eğitimi Konulu Lisansüstü Araştırmaların Eğilimleri” (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Eryılmaz, A. (2011). “Yaşam Boyu Gelişim Yaklaşımı”. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 3(1), s.49-66.

Fersahoğlu, Yaşar (2003). “Din Eğitimi ve Öğretiminde Bir İletişim Yöntemi Olarak Hikâye”. Ekev Akademi Dergisi, (16), s.121-130.

Genç, Muhammet Fatih. (2019). “Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi”. İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi, 5(2), s.506-521.

Göçmen, Fatma. (2019). Okul Öncesi Çocuklarda Dramayla Ahlâk Eğitimi: Yardımlaşma. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Göktepe, S.N., (2015). Okul Öncesi Dönem Din Eğitiminde Oyun, Oyuncak Ve Görsel Sanat Etkinliği Örnekleri. (Yüksek Lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Gümrükçüoğlu, Süleyman. (2017). “Çocuğun Din Eğitiminde Ailenin Rolü”. KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi, 3(1), s.39-60.

Gün, Ayşegül, (2016) “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği”, Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 4(7). s.33-66.

Güneysu, Sibel (1991). “Eğitimde Drama”. Okul Öncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ankara: YA-PA Yayınları.

İbiş, Ezgi (2017). Değerler Eğitimi Temelli Yaratıcı Drama Programının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.

İçmeli, Celalettin (2013). “Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi”. Konuralp Tıp Dergisi, 5(3). s.66-75.

Kahyaoğlu, Hülya, Yasemin Yavuzer, Meryem Nur Aydede, (2010). “Fen Bilgisi Dersinin Öğretiminde Yaratıcı Drama Yönteminin Akademik Başarıya Etkisi”. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. 8(3), s.741-758.

Kandır, Adalet, U. Yasemin Alpan (2008). “Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi”. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 14(14), s.33-38.

Kara, Büşra (2019). Okul Öncesi Dönemi (4-6 Yaş Grubu) Çocukların Din Eğitiminde Görev Alan Eğitimcilerin/Din Görevlilerinin Pedagojik Yeterlilikleri. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Karaca, A. Sevde (2020). DİB 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Karadağ, Engin, Nihat Çalışkan (2005). “Eğitim-Öğretim Sürecinde Drama Yönteminin Yeri ve Önemi”. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1(2), 1-9.

Karadağ, Engin, Tuğba Korkmaz, Nihat Çalışkan, Sedat Yüksel. (2008). “Drama Lideri Olarak Öğretmen ve Eğitimsel Drama Uygulama Yeterliği Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Analizleri”. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(2). s.169-196.

Karadağ, Mecnun (2019). Okul Öncesi Din Eğitiminde Kavram Öğretimi. (Yüksek Lisans Tezi). Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Kasapoğlu, Hülya, Sibel Güneysu. (2017). “Öğrencilerin Duygusal Zekâ Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Kullanılmasına İlişkin Görüşlerin İncelenmesi”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 25(3), 1039-1054.

Kasapoğlu, Hülya. (2019). “Etkili Bir Yaratıcı Drama Liderinin Sahip Olması Gereken Özellikler: Katılımcı Görüşlerinin Nitel Analizi”. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34(1), 106-122.

Kaya, Yıldız, Serap, Antepli (2018). “Okul Öncesi Dönemde Yaratıcı Drama Yoluyla Değerler Eğitimi”. Yaratıcı Drama Dergisi, 13(2), s. 237-250.

Kaya, Yeliz, Rafet Günay, Hasan Aydın (2016). “Okul Öncesi Eğitimde Drama Yöntemi ile İşlenen Değerler Eğitimi Derslerinin Farkındalık Düzeyi Üzerindeki Etkisi.” Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 23-37.

Kaytez, Nazan & Ender Durualp (2014). “Türkiye’de Okul Öncesinde Oyun ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, (2), s.110-122.

Kol, Suat. (2011). “Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi.” Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(21). s.1-21.

Korkmaz, Mehmet (2020). “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğreticilerinin Eğitim-Öğretim Yeterlikleri Üzerine Bir Araştırma”. İlahiyat Tetkikleri Dergisi, 1(53), 237-261.

Köylü, Mustafa, (2004). “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 45(2) 37-54.

Kurt, İbrahim (2017). Velilerin 4-6 yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara örneği). (Yüksek Lisans Tezi), Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.

Kuşat, Ali (2012). “Bilişsel Gelişim Açısından Din Fıtrat İlişkisi”. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 15(2), s.35-53.

Nas, Mehmet (2018). Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi (Yüksek Lisans Tezi) İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Oruç, Cemil (2010). “Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi”. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama, (2), 37-60.

Odyakmaz, Necla. (2005). Medya Ekolojisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Osmanoğlu, C. (2007). Basamak Teorileri Açısından Dini Gelişim, İnanç Gelişimi ve Eğitimi. (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özdemir, Osman, Pınar Güzel Özdemir, Muhammed Tayyib Kadak, Serhat Nasıroğlu (2012). “Kişilik gelişimi”. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4(4), 566-589.

Özen, Yener, Abdülkadir, Gül (2007). “Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu”. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (15), S.394-422.

Sağlam, İsmail (2000). “Okul Öncesi Eğitimde Taklit Etkinlikleri ve Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi.” Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9(9).

San, İnci. (1990). “Eğitimde Yaratıcı Drama”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 23(2). s.573-582.

San, İnci. (1996). “Yaratıcılığı Geliştiren Bir Yöntem ve Yaratıcı Bireyi Yetiştiren Bir Disiplin: Eğitsel Yaratıcı Drama.” Yeni Türkiye Dergisi, 2(7), s.148-160.

Selçuk, Mualla. (1990) “Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)”, İslami Araştırmalar Dergisi, 4(2), s.105–117.

Şimşek, Eyüp (2004). “Çocukluk Dönemi Dini Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi”. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 4(4), 207-220.

Tavukçuoğlu, Mustafa (2002). “Okul Öncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(14), s.51-63.

Tosun, Cemal, Fatma, Çapcıoğlu (2015). “4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi.” *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), s.705-720.

Tuğrul, Belma, Esra Duran (2003). “Her çocuk başarılı olmak için bir şansa sahiptir: Zekanın çok boyutluluğu çoklu zekâ kuramı”. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24). s.224-233.

Tüfekçi, Kevser (2020). *DİB 4-6 Yaş Kur’an Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Türk, Esra. (2014). “Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi”. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 14(3), s.143-158.

Türkmen, Serkan, Nazım Bayrakdar (2020). *Öğretici Görüşlerine Göre 4-6 Yaş Kur’an Kursu Binalarının Fiziki İmkanlar Açısından Eğitime Elverişlilik Durumu (Gaziantep İli Örneği)*. *Dini Araştırmalar*, 23(58), (Din Eğitimi: Prof. Dr. Beyza Bilgin Özel Sayısı), s.101-126.

Türkoğlu, Bengü. (2019). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Perspektifinden Okul Öncesi Dönemde Drama Etkinlikleri”. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 14(1), 137-160.

Üzümcü Muzaffer, Nuran Çınar. (2020) “Öğreticilerine Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur’an Kursları (Çorlu Örneği)”. *Trabzon İlahiyat Dergisi*, 7(1), s.7-51.

Uzun, Sümeyye (2016). *Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Vergote, Antonie (1978). “Çocukta Din”. Çev: Fırat Erdoğan. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, cilt: 22, s.315-329.

Yağcı, Samet. (2018). *Öğreticilere göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 yaş grubu Kur’an Kursları: (İzmir İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi), İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yaşar, Münevver Can (2009). *Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Yaratıcı Düşünme Becerilerine Drama Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yapalı, Yunus. (2018). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Okul Öncesi Öğretmenlerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi (Sivas İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yazıbaşı, Muhammet Ali (2017). “Çocukluk Döneminde Din ve Din Eğitiminin Çocuklara Kazandırdıkları”. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(1), 309-326.

Yazıbaşı, Muhammet Ali (2020). “Kur’an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği).” Dini Araştırmalar, 23(57), s.95-116.

Yıldırım, Betül. (2015). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Yıldız, Hayriye (2019). Yaratıcı Drama Yöntemiyle Verilen Eğitimin 5-6 Yaş Çocukların Farklılıklara Saygı Kazanımına Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Yiğit, Ayşegül. (2006). “Çocuğun Gelişim Özellikleri ve İletişim İlkeleri Doğrultusunda Ailede Din Eğitimi”. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 22(22), 179-203.

Yorulmaz, Bilal. (2012). “Bir Din Eğitimi Aracı Olarak Dini Müziğin Kullanımı”. Din ve Müzik, İstanbul.

Yorulmaz, Bilal (2016). “4 6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Yöntemi Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi”. Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi, (Ed.) Mücahit Kıbrıs. İstanbul, s.753-761.

Zembat, Rengin (1992). “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yönetim ve Yönetici Özellikleri”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

3. Elektronik Kaynaklar

Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, Resmî Gazete 28257 (7 Nisan 2012), md. 4/1. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://hukukmusavirligi.diyaret.gov.tr/detay/180/diyaret-i-c5%9Fleri-ba-c5%9Fkanl-c4%B1-c4%9F-c4%B1-kur-e2%80%99ane-c4%9Fitim-ve-c3%B6-c4%9Fretimine-y-c3%B6nelik-kurslar-ile-c3%B6-c4%9Frenci-yurt-ve-pansiyonlar-c4%B1-y-c3%B6netmeli-c4%9Fi>

Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Eğitim Programı, Yeşilcan'la Zararsız Teknoloji (2020). Erişim: 22 Kasım 2020, <https://ilkokul.tbm.org.tr/Teknoloji-Bagimlilik>

Diyaret İşleri Başkanlığı. (2013). 2013 Faaliyet raporu. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/Documents/2013%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

Diyaret İşleri Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği (2019). 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://hukukmusavirliigi.diyaret.gov.tr/Documents/2019-2020%20E%C4%9Fitim%20%C3%96%C4%9Fretim%20Y%C4%B1%C4%B1%20Kuran%20Kurslar%C4%B1%20Uygulama%20Esaslar%C4%B1.pdf>

Diyaret İşleri Başkanlığı (2019). 2019 Faaliyet raporu. Erişim: 22 Kasım 2020, <https://www.diyaret.gov.tr/tr-TR/Kisi/Baskan/29404/2019-yili-faaliyet-raporu>

Diyaret İşleri Başkanlığı. (2020). 2020 Faaliyet raporu. Erişim: 15 Haziran 2021, <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/Documents/2020%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>

Yaratıcı Drama, “Yaratıcı Dramanın Teknikleri”, Erişim, 2 Şubat 2021. <https://www.yaraticidrama.com/yaratici-drama-2/>

EKLER

EK 1: UYGULANAN ANKET

08.05.2021

4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örn...

4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)

Değerli Meslektaşım, bu anket, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalında yapmakta olduğum Yüksek Lisans tezimin konusu olan 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliliklerini belirlemeye yöneliktir. Her bir madde için uygun gördüğünüz yeri işaretleyiniz. Soruları yanıtlarken, göstereceğiniz samimiyet ve sabır verilerin doğru olarak toplanması ve durumun tam olarak ortaya konulması açısından önemlidir. Bu nedenle tüm soruları eksiksiz yanıtlamanız araştırmamız için gereklidir. Gösterdiğiniz ilgi ve katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Öğrenci: Züleyha Betül EKEN Danışman: Doç. Dr. Muhammed Fatih Genç

* Gerekli

1. 1. Cinsiyetiniz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

Erkek

Kadın

2. 2. Hangi ilçede görev yapıyorsunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Başiskele
 Çayırova
 Danca
 Derince
 Dilovası
 Gebze
 İzmit
 Körfez
 Gölçük
 Kandıra
 Karamürsel
 Kartepe

3. 3. Çalıştığınız yerdeki statünüzü belirtiniz.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Kadrolu
 Sözleşmeli
 Ücretli
 Fahri

4. 4. Aşağıdaki seçenekler arasından yaşınıza uyan aralığı işaretler misiniz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- 18-25 yaş
 26-30 yaş
 31-35 yaş
 36-40 yaş
 41-45 yaş
 45 ve üstü

5. 5. Mezuniyet durumunuz nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Lise
 Meslek Lisesi
 Yüksek Okul (Ön Lisans)
 Lisans
 Yüksek Lisans
 Doktora

6. 6. Mezun olduğunuz bölüm? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- DİKAB Öğretmenliği Bölümü
 İlahiyat Ön Lisans
 İlahiyat Lisans
 İlitam
 İmam Hatip Lisesi
 Diğer: _____

7. 7. Pedagojik formasyonunuz var mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

Evet

Hayır

8. 8. Okul öncesi (4-6 yaş) çocukların gelişim, öğrenme ve öğretimi konusunda sertifikanız var mı? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

Evet

Hayır

9. 9. Sertifikayı nereden aldınız?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

MEB Halk Eğitim

Uzaktan Eğitim

Çocuk Gelişimi Önlisans

Diyanet

Belediyeler

Birden fazla yerden

10. 10. Çalıştığınız kurumu belirtiniz. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

Resmi

Özel

Diğer

11. 11. Çalıştığınız kurs türünü belirtiniz. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- 4-6 yaş Kur'an kursu
 Ana okulu
 Uygulama Sınıfı
 C sınıfı Kur'an kursu

12. 12. Kur'an kursu öğreticilik mesleğinde hizmet süreniz nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- 5 yıl ve aşağısı
 6-10 yıl
 11-15 yıl
 16-20 yıl
 21-25 yıl
 26 yıl ve yukarısı

13. 13. Çalıştığınız kursun bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik düzeyi nedir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Yüksek
 Orta
 Düşük

14. 14. Drama ile ilgili almış olduğunuz eğitimi belirtiniz. *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Mezun olduğum programında drama yöntemine yönelik ders aldım.
- Drama ile ilgili hizmet içi eğitim programına katıldım.
- Okul öncesi çocukların gelişimi ve eğitimine ilişkin katıldığım sertifikalı eğitim programı dahilinde drama ile ilgili eğitimde aldım.
- Drama ile ilgili hiçbir eğitim almadım.
- Diğer: _____

15. 15. Okul öncesi drama eğitimiyle ilgili kurslara katılmaya istekli misiniz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
- Genellikle
- Ara sıra
- Nadiren
- Hiçbir zaman

16. 16. Drama yöntemini sınıftınızda kullanıyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
- Genellikle
- Ara sıra
- Nadiren
- Hiçbir zaman

17. 17. Drama çalışmalarını için başka birinden yardım alıyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

18. 18. Drama teknikleri ile ilgili bilgi düzeyinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

19. 19. Aşağıdaki drama teknikleri hakkında bilgi sahibi misiniz? *

Her satırda yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	Evet	Hayır
A. Doğaçlama	☐	☐
B. Rol Oynama	☐	☐
C. Rol Değişirme	☐	☐
D. Dramatizasyon	☐	☐
E. Sıcak Sandalye	☐	☐
F. Bilinç Koridoru	☐	☐
G. Pandomin	☐	☐
H. Rol Kartları	☐	☐
İ. Gerçek An-Doğruluk Anı	☐	☐
J. Grup Heykelleri-Tablo Oluşturma	☐	☐

20. 20. Aşağıdaki drama tekniklerini ders etkinlikleriniz içerisinde kullanıyormusunuz? *

Her satırda yalnızca bir şıkki işaretleyin.

	Evet	Hayır
A. Doğaçlama	☐	☐
B. Rol Oynama	☐	☐
C. Rol Değişirme	☐	☐
D. Dramatizasyon	☐	☐
E. Sıcak Sandalye	☐	☐
F. Bilinç Koridoru	☐	☐
G. Pandomin	☐	☐
H. Rol Kartları	☐	☐
İ. Gerçek An-Doğruluk Anı	☐	☐
J. Grup Heykelleri-Tablo Oluşturma	☐	☐

21. 21. Drama etkinlikleri için gerekli fiziksel bir ortama (alan genişliği, zeminin uygunluğu vb.) sahip misiniz? *

Yalnızca bir şıkki işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

22. 22. Sınıflarınızda drama etkinlikleri için kullanılabilen materyaller (dekor, kostüm, vb.) yeterli midir? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

23. 23. Drama etkinliklerini uygularken sorunlar yaşar mısınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

24. 24. Sınıf içi öğretim etkinlikleri içerisinde uyguladığınız drama etkinliklerinde öğrencilerin aktif katılımını sağlamakta sorunlar yaşar mısınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

25. 25. Sınıf içi öğretim etkinlikleri içerisinde uyguladığınız drama etkinlikleri öğrencilerin derse katılımını arttırdığını düşünüyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

26. 26. Sınıf içi öğretim etkinlikleri içerisinde uyguladığınız drama etkinlikleri öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini geliştirdiğini düşünüyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

27. 27. Sınıf içi öğretim etkinlikleri içerisinde uyguladığınız drama etkinliklerinin öğrencilerin kendilerini daha iyi tanımalarını sağladığını düşünüyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

28. 28. Sınıf içi öğretim etkinlikleri içerisinde uyguladığınız drama etkinliklerinin öğrencilerin problemlerini çözümlenmede kolaylık sağladığını düşünüyor musunuz? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

29. 29. Sınıf içi öğretim etkinlikleri içerisinde uyguladığınız drama etkinliklerinin sonunda bir değerlendirme yapar mısınız? *

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Her zaman
 Genellikle
 Ara sıra
 Nadiren
 Hiçbir zaman

30. 30. Ekleme İstedığınız Düşünceleriniz :

Bu içerik Google tarafından oluşturulmamış veya onaylanmamıştır.

Google Formlar

EK 2: ETİK KURULU ONAY YAZILARI

Evrak Tarihi ve Sayısı: 17/07/2020-E.49563

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 78783421-044/
Konu : Anketler

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Enstitümüz Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı öğrencisi Züleyha Betül Eken'in "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)" konulu anket çalışması yapma talebine ilişkin Kocaeli İl Müftülüğü'nden gerekli izinlerin alınması hususunda,
Gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Recep TARI
Enstitü Müdürü

EK :
6 Sayfa.

17/07/2020 Mem.
17/07/2020 Enst.Sek.

: İ.PALANGUR
: İ.ÇİMEN

REDMI NOTE 9
AI QUAD CAMERA

RECEP TARI (Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü - Enstitü Müdürü) 17/07/2020 14:25

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 21447663-300/
Konu : Anketler (Züleyha Betül EKEN)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Yüksek Lisans Programı öğrencisi Züleyha Betül EKEN "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Görev Yapan Kur'an Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterliklerinin Belirlenmesi (Kocaeli İli Örneği)" konulu anket çalışması yapmak istemektedir. Anket çalışmasını yapabilmesi için gerekli izin verilmesi hususunda;

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Ahmet KÜÇÜK
Rektör Yardımcısı

EK :
1 adet yazı ve ekleri

DAĞITIM
Gereği:
Kocaeli İl Müftülüğüne

Bilgi:
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Mevcut Elektronik İmzalar

AHMET KÜÇÜK (Rektör Yardımcısı) <http://e-yas.kocaeli.edu.tr/elektronik-imza> / E-Posta: ogrenci@kocaeli.edu.tr / Telefon: 0262 303 1216 / 20/07/2020 14:49

Yazı ve Destek İşleri Şube Müdürlüğü Kocaeli Üniversitesi Umuttepe
Yerleşkesi
41380, Kocaeli
Tel: (+90262) 303 12 01-02 Faks: (+90262) 303 12 03
E-Posta :ogrenci@kocaeli.edu.tr Elektronik Ağ :<http://odb.kocaeli.edu.tr/>

Bilgi için: Mustafa Bora Çavdar

Memur
Telefon No: (0262)3031216

REDMI NOTE 9
AI QUAD CAMERA

KİŞİSEL YAYINLAR VE ESERLER

A. Kitap Bölümü

1. Eken, Züleyha Betül, Muhammet Fatih Genç (2021). “On Temel Değer: Sabır” Şu kitapta: Haz./Ed. Mehmet Zeki Aydın. Karakter, Değer ve Ahlak Eğitimi. Yayın yeri: Nobel Yayınevi, s. 242-243.

B. Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Basılan Bildiriler

1. Eken, Züleyha Betül, Muhammet Fatih Genç (2020) “4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Drama Alanındaki Yeterlikleri (Kocaeli Örneği)”, Uluslararası Erken Çocukluk Dönemi Din-Ahlak-Değerler Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu, Konya, Türkiye, 16-17 Ekim 2020. s. 278-287.

C. Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitaplarında Basılan Bildiriler

1. Eken, Züleyha Betül, Muhammet Fatih Genç (2020) “İmam Hatip Okullarının Tarihi Süreci ve Bu Alanda Yapılan Tez Çalışmaları: Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Özeli Kapsamında” Kocaeli Üniversitesi 9. Sosyal Bilimler Kongresi, Kocaeli, Türkiye, 26 Haziran 2020. s. 14.

ÖZGEÇMİŞ

Züleyha Betül Eken, ilk ve orta öğrenimini Kocaeli'nin Derince ilçesinde tamamlamıştır. Lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat bölümünden mezun olarak tamamlamıştır. Halen Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kursunda öğretici olarak görev yapmaktadır.

